

Begroting 2015

Colofon

De begroting 2015 is een uitgave van de gemeente Renkum

Inhoud en vormgeving
Gemeente Renkum

Druk
Huisdrukkerij gemeente Renkum

Oplage
95 exemplaren

Inhoudsopgave

De begroting in een oogopslag	3
Leeswijzer	9
Deel I Beleidsbegroting	11
Opbouw beleidsbegroting	12
Programma 01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	13
Programma 02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit.....	21
Programma 03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	28
Programma 04 Veiligheid	33
Programma 05 Openbare ruimte	36
Programma 06 Economie & Cultuur	39
Programma 07 Inwoner, bestuur & organisatie	44
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	52
Paragrafen	55
Paragraaf 1 Lokale heffingen.....	56
Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	64
Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen	69
Paragraaf 4 Financiering.....	79
Paragraaf 5 Bedrijfsvoering	82
Paragraaf 6 Verbonden partijen.....	90
Paragraaf 7 Grondbeleid.....	100
Paragraaf 8: Subsidies	106
Deel II Financiële begroting	109
Baten en lasten en toelichting	110
Financiële positie en toelichting	115
Deel III Bijlagen.....	121
Bijlage 1 Productenraming.....	122
Bijlage 2 Weerstandscapaciteit en Risico's	124
Bijlage 3 Financiering.....	140
Bijlage 4 Incidentele baten en lasten	143
Bijlage 5 Berekening EMU-saldo	145
Bijlage 6 Meerjaren Investeringsplan	146
Bijlage 7 Investerings- en financieringsstaat.....	147
Bijlage 8 Totaaloverzicht bijstellingen en ombuigingen	149
Bijlage 9 Welk beleid is voor handen?	150
Bijlage 10 Exploitatieoverzicht Projecten	155
Vaststelling Begroting 2015	157

De begroting in een oogopslag

Wat kunt u in 2015 van ons verwachten?

De gemeenten in Nederland staan aan de vooravond van een omvangrijke decentralisatie van taken van het Rijk en de provincies naar de gemeenten. Deze decentralisaties gaan gepaard met forse bezuinigingen. Dat zal ook gevolgen hebben voor wat onze gemeente voor onze inwoners kan doen.

Tegelijkertijd verandert de verhouding tussen onze inwoners en de gemeente snel. Inwoners ontplooiën steeds meer eigen initiatieven en willen meer verantwoordelijkheid. De gemeente kan bovendien steeds minder zelf doen en wil daarom samenwerken met inwoners met als uitgangspunten vertrouwen, transparantie en gelijkwaardigheid.

Onlangs stelde uw Raad de Kadernotitie Besturingsfilosofie Renkum 'Loslaten in verbondenheid' vast. Deze besturingsfilosofie bepaalt de gemeentelijke rol en positie in een veranderende samenleving. De gemeente beweegt mee met deze veranderingen. Juist deze besturingsfilosofie biedt ruimte en kansen om aan de decentralisatie van taken in Renkum op eigen wijze invulling te geven door actief samen te werken met inwoners, het maatschappelijk middenveld en met andere gemeenten. Het versterken van de eigen kracht van inwoners is daarbij het uitgangspunt. In het adagium/motto 'loslaten in verbondenheid' is dit alles samengevat.

Om vorm te geven aan de uitvoering van de decentralisaties werkt Renkum samen met 12 andere gemeenten rondom Arnhem. Deze samenwerking krijgt momenteel in hoog tempo vorm om op 1 januari 2015 klaar te zijn om de taken die bij de gemeente worden neergelegd binnen het beschikbare budget uit te voeren. De voorbereidingen om die nieuwe taken goed uit te kunnen voeren zijn op dit moment topprioriteit. Uitgangspunt daarbij is de inwoners die het nodig hebben de ondersteuning te bieden die aansluit bij hun persoonlijke situatie en behoeften.

Overigens lopen de gemeenten ook behoorlijke financiële risico's bij de decentralisaties. Er worden forse bedragen aan het gemeentelijke budget toegevoegd waardoor de omvang van de begroting toeneemt, maar waar tegenover ook forse uitgavenverplichtingen staan die horen bij die nieuwe taken. We willen het beschikbare budget efficiënt, doelmatig en verantwoord besteden. Om binnen het beschikbare budget te blijven is het belangrijk om tot vernieuwende arrangementen en afspraken te komen met onze maatschappelijke partners. Hiermee zal in 2015 een begin worden gemaakt.

De afgelopen jaren hebben we al verschillende omvangrijke bezuinigingsrondes gehad. We kunnen nu constateren dat doordat tijdig is ingegrepen de gemeentelijke financiën er momenteel relatief goed voorstaan. Weliswaar zijn nog niet alle taakstellingen in concrete en structurele bezuinigingen vertaald, maar we voorzien voor de komende jaren geen grote, aanvullende bezuinigingen, mits aan twee belangrijke voorwaarden zal worden voldaan. Allereerst moet de Rijksoverheid ophouden de eigen problemen op te lossen door extra bezuinigingen aan de gemeenten op te leggen en ten tweede zullen we de decentralisaties binnen het beschikbare budget moeten uitvoeren.

Sinds 2010 onderzoeken we met Arnhem, Lingewaard, Overbetuwe en Rheden de mogelijkheden voor intensievere samenwerking op uitvoerende taken (bedrijfsvoering). Belangrijkste doel is het vergroten van de kwaliteit van de dienstverlening naar onze inwoners door het verminderen van

kwetsbaarheid en het leveren van (minimaal gelijke) kwaliteit tegen (op termijn) lagere kosten. Deze samenwerking zal in 2015 zijn beslag moeten krijgen.

Over de samenwerking binnen de Stadsregio Arnhem-Nijmegen is ook in 2014 veel gesproken. Het besluit van de regering om de WGR-plus regeling in te trekken heeft binnen de Stadsregio en ook in uw Raad tot veel discussie over taken en toekomstige vormen van samenwerking geleid. Er ligt inmiddels een concept Gemeenschappelijke Regeling waarover nog dit jaar in uw Raad en in de Stadsregioraad besloten zal moeten worden.

Voor wat betreft de algemene voorzieningen zal in 2015 zal begonnen worden met het gebiedsgericht werken. Gebiedsprofielen zullen worden opgesteld die in beeld brengen welke voorzieningen er zijn, waar ze zich bevinden en wat het gebruik hiervan is.

Renkum en Oosterbeek behouden een volwaardige bibliotheek voor kinderen en volwassenen. Op korte termijn wordt een voorstel voorgelegd over de locatie van de bibliotheek.

In het nieuwe armoedebeleid staan kinderen centraal. Er moet worden voorkomen dat zij in hun ontwikkeling worden geremd, doordat ze opgroeien in armoede.

In 2015 worden de gebiedsvisies voor de centra van Renkum en Doorwerth uitgewerkt en starten we met de realisatie van die visies en de daaruit voortvloeiende plannen, samen met alle betrokkenen.

De verkeersmaatregelen gericht op het verbeteren van de doorstroming van de Utrechtseweg in Oosterbeek en het invoeren van de HOV-lijn Arnhem-Wageningen worden in 2015 gerealiseerd.

Duurzaamheid is ook in 2015 een leidend principe in het gemeentelijk beleid. In 2015 wordt de isolatiesubsidie voor particuliere woningeigenaren gecontinueerd op basis van extra provinciaal budget. Om in 2018 een afvalscheidingspercentage van 75% te behalen zal een extra inspanning nodig zijn. De verschillende inzamelmogelijkheden zullen in overleg met Uw Raad worden afgewogen.

Bij de zorg voor natuur en landschap wordt extra aandacht besteed aan het versterken van de biodiversiteit.

Uit analyse van de weginspecties in maart 2014 blijkt dat de kwaliteit van onze wegen de afgelopen twee jaar achteruit is gegaan. Wij hechten aan een kwalitatief goed toegankelijke en nette openbare ruimte en stellen daarom aan u voor in 2015-2016 extra onderhoud te plegen en hiervoor aanvullend budget ter beschikking te stellen.

Wij zullen in 2015 de taken van de bedrijfscontactfunctionaris uitbreiden tot een volwaardige functie (0,8 FTE) waardoor een impuls zal worden gegeven aan een intensievere samenwerking met het bedrijfsleven, een pro-actiever beleid en betere faciliteiten. De bedrijfscontactfunctionaris zal zich ook richten op het aantrekken van nieuwe (schone) werkgelegenheid in de gemeente, energiebesparing bij ondernemers en het bevorderen van de (re)integratie van werkzoekenden en mensen met een arbeidshandicap.

We gaan in 2015 activiteiten ondersteunen die zullen leiden tot het vergroten van de bekendheid van Renkum als kunstenaarsgemeente onder meer door een besluit te nemen over de realisatie van een Centrum voor Landschap, Kunst en Cultuur op de Westerbouwing. De Concertzaal zal

verder gerenoveerd worden door functionele aanpassingen die zullen moeten bijdragen aan het herstel in “oude luister”.

We willen in 2015 komen tot afspraken over de overdracht van het beheer en onderhoud aan de sportverenigingen van de sportaccommodaties. Dit moet leiden tot afspraken over de overdracht in volledig beheer aan de sportverenigingen vanaf het seizoen 2017/2018.

In 2015 zullen we vele uitdagingen het hoofd moeten bieden. Wij denken U hiermee een Begroting 2015 aan te bieden die gezien de uitdagingen waarvoor onze gemeente zich gesteld ziet een realistisch meerjarenperspectief biedt.

Wij zien de toekomst met gepast vertrouwen tegemoet zien. Dit in de overtuiging dat Raad en College in goede samenwerking en met betrokkenheid van onze inwoners in de geest van de vastgestelde Besturingsfilosofie in 2015 tot verantwoorde en toekomstbestendige keuzes zullen komen.

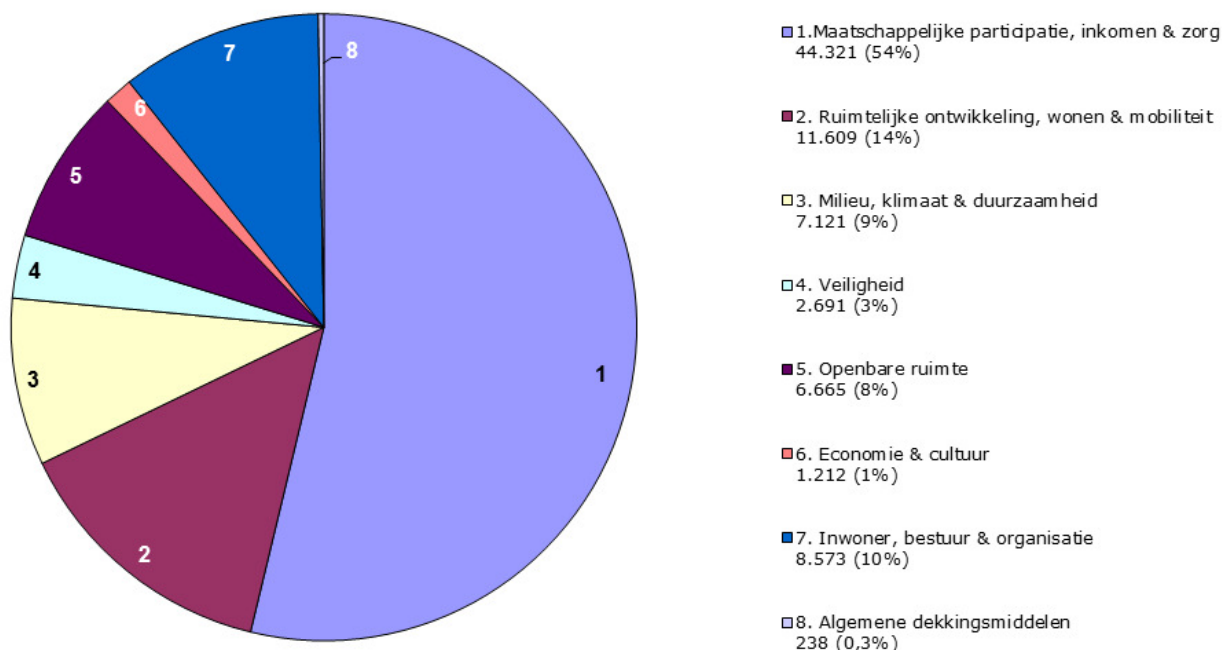
Hoogachtend,

College van Burgemeester & Wethouders van de gemeente Renkum

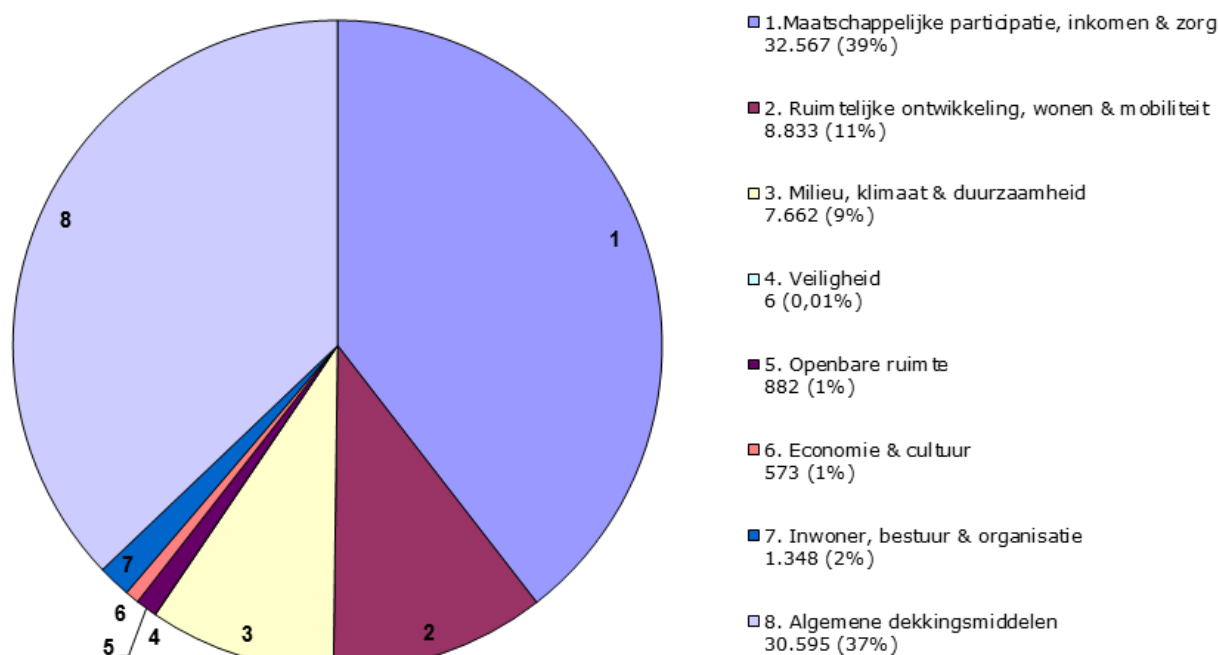
Wat gaat dat kosten?

De gemeente heeft veel taken en verplichtingen. De gemeente Renkum heeft deze onderverdeeld in zeven aandachtsgebieden, de zogenaamde programma's. Daarnaast kennen we de zogenaamde "algemene dekkingsmiddelen". In totaal gaat ongeveer € 82.429.000 in om. In de grafieken staat de verdeling van deze gelden over de begrotingsonderdelen.

Verdeling lasten (bedragen x € 1.000)

Verdeling baten (bedragen x € 1.000)

Wat gaat u daarvoor betalen?

Wat zijn de tarieven?

In de tabel staan de voorlopige tarieven voor de belangrijkste belastingen en heffingen. Voorlopige tarieven want in december 2014 stelt de gemeenteraad de definitieve tarieven vast. Meer informatie over de berekening van de tarieven kunt u lezen in de paragraaf 'Lokale Heffingen' in deze begroting. Ter vergelijking zijn de tarieven van 2014 ook in de tabel opgenomen.

Tarieven gemeentelijke belastingen en heffingen	2015 voorlopig	2014
OZB (tarief in % van de waarde onroerend goed)		
Eigenaar woning	0,1204	0,1149
Eigenaar niet-woning	0,2376	0,2255
Gebruiker niet-woning	0,1930	0,1830
Rioolheffing		
Woning		
Eigenaar, per aansluiting per jaar	87,49	86,21
Gebruiker, 1 persoon	54,72	53,91
Gebruiker, 2 personen	109,44	107,83
Gebruiker, 3 of meer personen	164,16	161,74
Niet-woning		
Eigenaar, per aansluiting per jaar	353,38	353,38
Gebruiker, per 250 m3 afgevoerd water	192,70	192,70
Afvalstoffenheffing		
Eenpersoonshuishouden	217,90	220,20
Tweepersoonshuishouden	248,20	250,70
Drie- of meerpersoonshuishouden	278,80	281,60
Hondenbelasting		
Een hond	62,60	62,70
Tweede hond	104,50	104,60
Derde en volgende hond	146,30	146,50
Toeristenbelasting		
Overnachting hotel	1,75	1,75
Overnachting camping	0,95	0,95

Wat betekent dit voor een huishouden in onze gemeente?

Om u een idee te geven van wat u in 2015 aan de gemeente gaat betalen, vergeleken met 2014, hebben wij een voorbeeldberekening gemaakt met twee huishoudens, namelijk:

Huishouden A:

- bestaat uit 4 personen;
- woont in een eigen woning met een WOZ-waarde van € 252.000 (was in 2014 € 260.000), dit is de gemiddelde waarde van een woning in de gemeente Renkum.

Huishouden B:

- bestaat uit 3 personen;
- woont in een huurwoning.

Deze huishoudens hebben te maken met de volgende lasten:

	Huishouden A		Huishouden B	
	2015	2014	2015	2014
OZB Eigenaar	303,65	298,74	-	-
Afvalstoffenheffing	278,80	281,60	278,80	281,60
Rioolheffing	251,65	247,95	164,16	161,74
Totaal	834,10	828,29	442,96	443,34
Wijziging t.o.v. 2013	0,7 %		-0,1 %	

Leeswijzer

In deze leeswijzer zal eerst kort worden ingaan op de achtergronden van deze begroting. Vervolgens komt de opbouw van deze begroting aan de orde.

Achtergronden

Wet dualisering gemeentebestuur

Met ingang van 15 maart 2002 is de Wet dualisering gemeentebestuur van kracht geworden. In deze wet wordt de rolverdeling tussen Raad en College nader uitgewerkt. Daarbij moet de Raad zich met name richten op zijn functie als volksvertegenwoordiger. De belangrijkste taken van de Raad bestaan uit kaderstellen en controleren. Het College houdt zich bezig met de uitvoering van het beleid en het afleggen van verantwoording hierover. De begroting is wellicht het belangrijkste kaderstellende document.

Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten

Als gevolg van de Wet dualisering gemeentebestuur is ook de Gemeentewet op een aantal punten aangepast. In artikel 186 van de Gemeentewet is opgenomen dat “de begroting, de begrotingswijzigingen, de meerjarenraming, het jaarverslag en de jaarrekening voldoen aan bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te geven regels”. Vanaf het begrotingsjaar 2004 is deze “algemene maatregel van bestuur” het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De voorliggende begroting voldoet aan de gestelde eisen in het BBV.

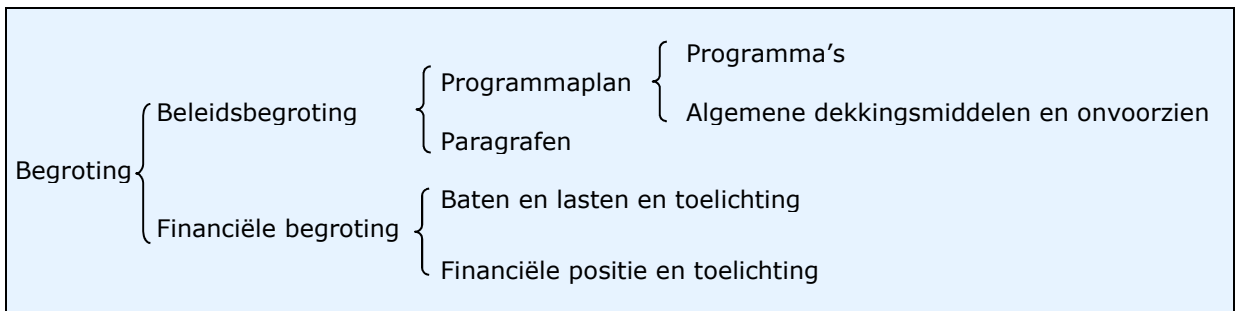
Programmabegroting

Eén van de consequenties van dit besluit voor uw Raad is dat u een begroting krijgt aangeboden die speciaal is toegespitst op de ondersteuning van uw duale functies. Dit betekent dat u met deze begroting de kaders stelt voor het door het College uit te voeren beleid voor het komende begrotingsjaar. Deze kaders kunnen vervolgens worden gebruikt voor de controle op de uitvoering van dit beleid. Het College legt verantwoording af over het gevoerde beleid in de tussentijdse rapportages en de jaarstukken.

Indeling

De indeling van deze begroting is conform de richtlijnen van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Dit houdt in dat de begroting bestaat uit twee delen, namelijk de beleidsbegroting in deel I en de financiële begroting in deel II.

In de beleidsbegroting wordt door middel van programma's en paragrafen aangegeven wat we binnen de gemeente willen bereiken, welke activiteiten daarvoor worden uitgevoerd en wat daarvan de kosten zijn. In de financiële begroting worden de financiële consequenties van het voorgenomen beleid op een rij gezet inclusief de afwijkingen ten opzichte van het voorgaande jaar. Tevens komt daar de financiële positie van onze gemeente aan de orde. In de bijlagen vindt u tot slot een aantal gedetailleerde overzichten met betrekking tot hetgeen in de beleidsbegroting en de financiële begroting is gemeld. In schema betekent dit dat de begroting als volgt is opgebouwd:

Deel I

Beleidsbegroting

Opbouw beleidsbegroting

In de beleidsbegroting zijn het programmaplan en de paragrafen opgenomen. Het programmaplan bestaat uit een zeven programma's en een wettelijk verplicht onderdeel Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Programmaplan: Programma's

Het programmaplan gaat per programma in op de volgende onderdelen:

Onze Visie
Welk maatschappelijk effect moet met het programma worden bereikt?
Wat willen we bereiken en wat doen we daarvoor?
Per product wordt (voornamelijk op basis van het coalitieakkoord) aangegeven: <ul style="list-style-type: none">
• Welke doelstellingen we willen bereiken
• Welke activiteiten in 2015 worden uitgevoerd om de doelstellingen te realiseren
Wat zijn de kosten?

Uit het voorgaande blijkt dat elk programma bestaat uit meerdere producten. Per product zijn een- of meer meerjarige doelstellingen opgenomen. Deze doelstellingen zijn voornamelijk afkomstig uit het coalitieakkoord en verder uitgewerkt in het meerjarenbeleidsplan. De activiteiten voor 2015 zijn overgenomen uit het Meerjarenbeleidsplan 2014-2018 en van een uitgebreidere toelichting voorzien. In bijlage 10 is per programma en per product een overzicht opgenomen van de beleidsnota's die door de Raad zijn vastgesteld.

Programmaplan: Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Het onderdeel Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien gaat in op de inkomstenbronnen die er zijn om de uitgaven van de programma's te bekostigen. Het gaat daarbij alleen om algemene inkomsten. Inkomsten die zijn toe te wijzen aan een programma zijn bij de baten van het betreffende programma verantwoord. Daarnaast gaat het onderdeel Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien in op de ruimte die binnen de begroting is vrijgemaakt voor onvoorziene uitgaven.

Paragrafen

In de paragrafen wordt een dwarsdoorsnede van de begroting gegeven voor wat betreft de beheersmatige aspecten en de lokale heffingen. Dit betekent dat hier algemene beleidsregels worden geformuleerd die doorwerken in verschillende programma's. Het is dan ook mogelijk dat er doublures ontstaan met hetgeen gemeld is in de programma's zelf. Paragrafen die verplicht moeten worden opgenomen volgens het BBV zijn:

- lokale heffingen;
- weerstandsvermogen;
- onderhoud kapitaalgoederen;
- financiering;
- bedrijfsvoering;
- verbonden partijen;
- grondbeleid.

Naast deze verplichte paragrafen is ook een paragraaf subsidies opgenomen.

Programma 01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg

Visie

Eén van de grootste opgaven in deze coalitieperiode is het vorm geven aan de sociaal-maatschappelijke vernieuwing. Vernieuwing die noodzakelijk is om de taken die vanuit het Rijk bij de gemeente wordt neergelegd binnen het beschikbare budget uit te voeren zonder tegelijkertijd onze inwoners in de kou te laten staan. Inwoners die het nodig hebben, krijgen ondersteuning die aansluit bij hun persoonlijke situatie en behoeften. We vertrouwen daarbij op de behoefte van mensen om in vrijheid verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leven.

Het vergroten van de zelfredzaamheid, maatschappelijke participatie, eigen (financiële) verantwoordelijkheid en keuzevrijheid van de inwoners van Renkum wordt gestimuleerd door in te zetten op versterken van de eigen kracht van de inwoner binnen zijn of haar sociaal netwerk. Daar waar dit niet toereikend is, worden de beperkingen van de inwoner gecompenseerd zodat hij of zij in staat is volwaardig inwoner te zijn.

Mensen die rechtmatig in Renkum verblijven en die tijdelijk niet in staat zijn om zelf (voldoende) inkomen te verwerven om in de noodzakelijke kosten van het bestaan te voorzien, ontvangen een uitkering op maat. Inwoners met schulden worden waar nodig op een passende wijze ondersteund om deze op te lossen. Bijstand en schuldhelpverlening zijn een vangnet voor die mensen die tijdelijk niet in staat zijn om in hun eigen inkomen te voorzien. Herstel van financiële zelfredzaamheid staat daarbij voorop. Volgens de Participatiewet zijn we verplicht een tegenprestatie voor een uitkering te vragen, hierbij houden we rekening met de persoonlijke situatie en mogelijkheden.

Wat willen we bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 1A. Algemene voorzieningen
- 1B. Gezondheid
- 1C. Sport
- 1D. Educatie
- 1E. Minima
- 1F. Inkomensvoorziening
- 1G. Maatwerkvoorzieningen

1A. Algemene voorzieningen

Doelstelling

Wij staan aan het begin van een transformatie waarbij we een stip op de horizon kunnen zetten, maar nog een lange weg te gaan hebben die vraagt om een dynamische aanpak waarbij beleidsontwikkelingen interactief en in co-creatie tot stand komen.

We willen een goed sociaal en solidair beleid dat efficiënt en doelmatig wordt uitgevoerd.

Het doel is om de kwaliteit van de zorg te waarborgen binnen het door het Rijk beschikbaar gestelde budget, zo nodig door te schuiven met budgetten tussen de verschillende domeinen en programma's. Dat kan alleen als problemen en uitdagingen die zich daarbij aandienen integraal (over de diverse beleidsvelden heen) worden bekeken en opgelost. Regiogrenzen mogen een efficiënte uitvoering van de gedecentraliseerde taken niet in de weg staan.

Voor wat betreft de uitvoering van de participatiewet kiezen we voor samenwerking met de regio Food-Valley. Wij denken dat wij in deze regio onze eigen doelstelling het beste kunnen realiseren. Uitgangspunt van de Participatiewet en van ons is dat mensen primair zelf verantwoordelijk zijn voor het vinden en behouden van betaald werk. Daar waar nodig ondersteunen wij mensen met een uitkering op grond van de Participatiewet bij het vinden van een baan.

Doelstelling is dat de mate van arbeidsparticipatie onder de Renkumse werkzoekende beroepsbevolking minstens gelijk is aan landelijk gemiddelde.

Als het nodig is zorgt de gemeente voor een vangnet, zowel voor de zorgvragers als de mantelzorgers en vrijwilligers. Er zit namelijk een grens aan wat van mantelzorgers en vrijwilligers verwacht kan en mag worden.

Een goede, wederzijdse communicatie tussen inwoners, overheid en organisaties is essentieel om zorgen weg te nemen en vooruit te lopen op de decentralisaties.

Bij gegevensuitwisseling die nodig is om de decentralisatietaken goed uit te kunnen voeren wordt alle privacygevoelige informatie waarover de gemeente of haar partners beschikken zorgvuldig verwerkt en beveiligd. Doelstelling is dit te doen in overeenstemming met de Wet Bescherming Persoonsgegevens.

We willen een clustering van zorg en welzijn aan het Europaplein in Renkum. In het onderzoek naar een volwaardige bibliotheek wordt ook gekeken of een clustering van de bibliotheek met de zorg- en welzijnsinstellingen in het centrum van Renkum tot de mogelijkheden behoort.

Activiteiten:

- Het programma maatschappelijke participatie, inkomen & zorg is de komende jaren aan grote veranderingen onderhevig. Door decentralisatie van taken van het rijk en de provincie naar de gemeente worden wij verantwoordelijk voor het merendeel van de jeugdzorg (nieuwe Jeugdwet), huidige onderdelen uit de AWBZ (aanpassing van de Wmo), de Participatiewet (arbeidsparticipatie naar vermogen) en, parallel aan deze veranderingen, voor de gevolgen van de aanscherping van Passend Onderwijs.

Voor 2015 gaan wij voornamelijk uit van de bestaande situatie en bijbehorende producten. Tijdens de transformatieperiode 2015-2017 zal gewerkt worden aan een passend niveau van voorzieningen voor alle inwoners.

- We organiseren de ondersteuning in samenhang dicht bij de mensen. De ondersteuning is gericht op participatie en het voorkomen van problemen via zorg voor algemene voorzieningen. Voor wat betreft algemene voorzieningen geldt dat de focus meer gericht zal zijn op de eigen kracht van inwoners, meer preventie en meer samenwerking met inwoners.

Een kernbegrip is gebiedsgericht werken. Om dit tot een succes te maken is het van belang een goed overzicht te hebben van de beschikbare voorzieningen. In 2015 zullen gebiedsprofielen worden opgesteld die in toenemende mate in beeld brengen welke voorzieningen er zijn, waar ze zich bevinden en wat het gebruik hiervan is. Gebiedsgericht werken betekent ook integraal werken, uitgaande van de vraag van inwoners.

Het gaat om de leefbaarheid van het gebied. Leefbaarheid heeft zowel een sociaal als een fysiek aspect, en beide kunnen niet los van elkaar gezien worden. We onderscheiden hierbij de volgende taakvelden: informatie, advies en voorlichting, arbeidsparticipatie, vrijwilligers en sociale samenhang en leefbaarheid.

- Onderzocht wordt of de genomen maatregelen en ondersteuning effectief zijn. Dat betekent niet alleen monitoren maar ook effectiviteitsonderzoek, al dan niet in de vorm van een maatschappelijke kosten-batenanalyse. Er komt een centraal (gemeentelijk) meldpunt voor

advies, signaleringsmeldingen en klachten.

- Onze samenwerking in de arbeidsmarktregio Food Valley draagt bij in het realiseren van onze doelstelling. Wij bieden arbeidsmarktondersteuning afgestemd naar de mate waarin mensen productief zijn (loonwaarde) en begeleidingsbehoefte hebben (coaching op de werkvloer).
- Bij gegevensuitwisseling die nodig is om de decentralisatietaken goed uit te kunnen voeren wordt alle privacygevoelige informatie waarover de gemeente of haar partners beschikken zorgvuldig verwerkt en beveiligd in overeenstemming met de Wet Bescherming Persoonsgegevens.
- Mantelzorgers worden ondersteund zodat zij ook zelf maatschappelijk kunnen participeren.

1B. Gezondheid

Doelstelling
Collectieve preventie van gezondheidsproblemen.

Activiteiten:

- In de Wmo 2015 komen we veel nieuwe functies tegen. Wij krijgen hiermee een bredere verantwoordelijkheid voor de ondersteuning van onze inwoners met een beperking. De pijlers gemeente, zorgverzekeringswet en AWBZ blijven binnen het sociaal domein bestaan. De taken en verantwoordelijkheden gaan echter verschuiven. We trekken daarom nadrukkelijker op met de zorgverzekeraar en brengen een nauwe samenwerking tot stand met huisartsen en wijkverpleegkundigen. Vanuit het gezondheidsbeleid wordt ook een directe relatie gelegd met jeugdzorg.
- Regionaal is afgesproken dat de nota gezondheidsbeleid 2012-2014 ook in 2015 als vigerend beleid wordt gehanteerd. Het gezondheidsbeleid wordt vervolgens geïntegreerd in het beleid voor het totale sociaal domein.
- Met de nieuwe Jeugdwet worden gemeenten bestuurlijk en financieel verantwoordelijk voor alle jeugdhulp, de uitvoering van kinderschermingsmaatregelen en jeugdreclassering. Wij leveren maatwerk op basis van de specifieke situatie van het kind en maken een verbinding met zorg, onderwijs, werk en inkomen, sport en veiligheid.
- Binnen de begroting wordt gezondheid via de producten Gezondheidsbeleid, Algemeen maatschappelijk werk en Jeugdzorg verantwoord.

1C. Sport

Doelstelling
Rekening houdend met de positieve maatschappelijke waarde van sport, mogelijkheden scheppen voor en stimuleren van (blijvende) deelname aan sport door een zo groot mogelijk deel van de Renkumse inwoners.

Activiteiten:

- In 2015 zullen wij de samenwerking met de sportverenigingen versterken voor nog sterkere allianties vanuit met andere maatschappelijke sectoren (zorg, welzijn en onderwijs).
- Vanuit de breedtesportambitie wordt ingezet op samenwerking tussen lokale (sport) verenigingen en instellingen om te komen tot een gezamenlijk (sporttak overstijgend) vraaggericht sportaanbod. Wij richten ons hierbij op de sportparken Bilderberg, Wilhelmina, Hartenstein en het MFC 3B4.

- Voor alle buitensportaccommodaties wordt in 2015 de mogelijkheid onderzocht om het totale beheer en onderhoud over te dragen aan de gebruikers. In 2017 moeten het beheer en onderhoud daadwerkelijk overgedragen zijn.
- Er zijn beleidsthema's die door een integrale aanpak de vier decentralisaties verbinden. Eén daarvan is sport die mogelijkheden biedt voor het bereiken van doelstellingen in het sociale domein. Sport zorgt voor verbinding, contact en respect met en voor elkaar. Wij zetten sport en bewegen in om sociaal isolement van mensen tegen te gaan en maatschappelijke verbondenheid te bevorderen waarbij wij uitgaan van een vraaggericht sportaanbod.

Samenwerking sportverenigingen en maatschappelijke partners

In de kadernota Sportief Verbinden en het uitvoeringsplan van het sociaal domein wordt sport als middel ingezet voor o.a. participatie en gezondheid. De gemeente wil de sportverenigingen ondersteunen en faciliteren om meer verbindingen te leggen met de andere maatschappelijke sectoren. Hiervoor zal de gemeente actief met de verenigingen in gesprek gaan en waar nodig ondersteuning geven.

- Het onderzoek naar het opzetten van een gemeente breed sportleerwerkbedrijf is in 2015 afgerond. Wij zoeken naar voldoende draagvlak waarna dit kan worden geïmplementeerd.
- Op sportpark "Duitse Kamp" in Wolfheze is het project 'Zorg in beweging' van SV Wodanseck geëvalueerd. In 2015 beoordelen wij of en in hoeverre de sport- en beweegactiviteiten structureel bij de verschillende organisaties kunnen worden ondergebracht.
- De pilot 'Wijk en Sport in Renkum/ Heelsum' met inzet van de buurtsportcoach wordt geëvalueerd in 2015. Bij positieve evaluatie wordt dit uitgerold naar de overige dorpen.

Vraaggericht sportaanbod

Om de ambities uit de kadernota 'Sportief Verbinden' uit te voeren zijn sportprofessionals actief. Zij zijn in dienst bij verschillende werkgevers en vormen samen het 'Sport- & beweegteam'. Ook in 2015 worden zij ingezet voor een vraaggericht sport- en beweegaanbod. Hierbij is specifieke aandacht voor:

- Sportstimulering voor volwassenen en ouderen: o.a. de GALM-methode, een laagdrempelige methode om 50 plussers aan het sporten en bewegen te krijgen. Sportstimulering jeugd-jongeren 4-23 jaar: aanbod voor school- en sportactiviteiten, sporten na school, Sport Extra, trajectbegeleiding naar sportverenigingen, wijkssportinstuiven in samenwerking met buurtsportcoach en oudejaarstoernooi wordt voortgezet op basis van opgestelde jaarprogramma's.
- Sportstimulering mensen met een beperking: onder andere loketfunctie voor sportvragen en sportadviezen, verenigingsadvies, deskundigheidsbevordering door aansluiting bij het Samenwerkingsverband aangepast sporten regio Arnhem genaamd "Uniek Sporten". Het project "Sportcoach" op het voortgezet speciaal onderwijs met de Onderwijsspecialisten wordt uitgevoerd.
- Mensen met overgewicht en obesitas: de pilot 'beweegkuur', initiatief van fysio/huisartsen in Renkum/Heelsum, is geëvalueerd. Wij zullen in 2015 inzetten op de toeleiding van beweegkuurdeelnemers naar structurele sport- en beweegactiviteiten door de buurtsportcoach.
- Aan de door de provincie toegekende subsidieaanvragen, op basis van de regeling 'Gelderland Sportland', wordt uitvoering gegeven te weten:
  - "Sportieve bewegingsruimte" op sportpark Hartenstein
  - Stichting Loopland Gelderland in samenwerking met de scholen en sportorganisaties
  - Leefstijlcoach senioren in Doorwerth/Heveadorp

- Er wordt uitvoering gegeven aan het project “7x7 45+ voetbal” waarvoor de voetbalverenigingen op sportpark Wilhelmina een subsidie hebben ontvangen in het kader van de sportimpuls.
- In 2015 wordt de voorbereiding gestart voor het maatschappelijk aanbesteden. Het sportbuurtwerk van Solidez is hiervoor een pilot project.

Evaluëren sportnota

In 2015 is er een tussentijdse evaluatie van de kadernota ‘Sportief Verbinden’. Per ambitie wordt beschreven wat de stand van zaken is, wat is gerealiseerd en wat wel of niet wordt voortgezet.

1D. Educatie

Doelstelling

De mogelijke ontwikkeling van een zogenaamd kindcentrum in Doorwerth wordt op haalbaarheid besproken met betrokken onderwijsinstellingen.

Renkum en Oosterbeek behouden een volwaardige bibliotheek (voor kinderen en volwassenen). De locatiekeuze is in 2014 voorgelegd aan de gemeenteraad. In 2015 wordt aan dit besluit uitvoering gegeven.

Activiteiten:

- Wij bereiden de aansluiting jeugdbeleid en passend onderwijs, kwaliteit VVE en ouderbetrokkenheid voor als onderdeel van de transformatie in het sociaal domein.
- Wij stimuleren jongeren, die dreigen uit te vallen, om hun startkwalificatie te behalen onder andere door de inzet van het team ‘2Gethere’.
- Landelijke ontwikkelingen in het kader van de harmonisatie van het peuterspeelzaalwerk worden gevolgd. Het Peuterspeelzaalwerk krijgt een nadrukkelijke plek in het kader van de Jeugdwet in het kader van de preventie. De samenwerking met het consultatiebureau wordt geïntensiveerd.
- In 2015 wordt het VVE uitvoeringsprogramma opgesteld. Daarbij wordt de nadruk gelegd op kwaliteit en de aansluiting op het basisonderwijs.
- Volwassenen educatie wordt lokaal bepaald en regionaal opgenomen in een regionaal educatieplan en door het GRO vastgesteld. Centrumgemeente Arnhem ontvangt de rijksmiddelen en coördineert de inkoop en uitvoering.

Bibliotheek

In 2015 wordt uitvoering gegeven aan een volwaardige bibliotheek in Renkum en Oosterbeek.

Cultuureducatie

In het kader van het opstellen van een nieuwe Cultuurvisie wordt de visie op cultuureducatie geëvalueerd en indien nodig herzien. Daarbij wordt bekeken welke taken marktpartijen kunnen uitvoeren.

1E. Minima

Doelstelling

In het nieuwe integrale armoedebeleid worden maatregelen bedacht om de zogenaamde armoedeval tegen te gaan. Doelstelling is dat werken aantrekkelijker wordt. Tegelijkertijd mag de groep mensen die nooit (meer) aan het werk kan gaan hiervan niet de dupe worden.

In de bestrijding van armoede staan verder kinderen centraal. Er moet worden voorkomen dat zij in hun ontwikkeling worden geremd, doordat zij opgroeien in armoede. Het jeugdcultuurfonds wordt onderdeel van het armoedebeleid.

Mensen met schulden moeten weer financieel en maatschappelijk zelfredzaam kunnen functioneren. Het uitgangspunt daarbij is dat mensen primair zelf verantwoordelijk zijn en blijven voor het oplossen van hun schulden. Waar nodig ontvangen zij daarbij ondersteuning op maat.

Activiteiten:

Activerend minimabeleid

Wij geven uitvoering aan de Nota Integraal Minimabeleid 2015 t/m 2018 (vaststelling 2014). Daarbij hebben we aandacht voor en zoeken de samenhang met de nieuwe gemeentelijke taken op het gebied van ondersteuning van mensen met meerkosten door een chronische ziekte of handicap, de oude rijksregelingen "compensatieregeling eigen risico" en "tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten" (Cer/ Wtcg).

Onderzoek armoedeval

Wij zullen onderzoeken op welke wijze armoedeval kan worden voorkomen.

Schuldhulpverlening

- Wij bieden schuldhulpverlening waar nodig op maat.
- Wij continueren, onder voorbehoud van een positieve evaluatie in het 4de kwartaal van 2014, de budgetkring.

1F. Inkomensvoorziening

Doelstelling

Het zorgen voor een tijdige en rechtmatige verstrekking van inkomensvoorzieningen. Daarbij geven wij uitvoering aan de verplichting van het Rijk om op maat een tegenprestatie te vragen.

Activiteiten:

Verstrekken inkomensvoorzieningen

- Maandelijks betaalbaar stellen van uitkeringen op grond van wettelijke voorschriften in Participatiewet, Bbz2004, Ioaw en Ioaz (doorlopend).
- Wij stimuleren mensen in de bijstand om maatschappelijk nuttige activiteiten uit te voeren.

Verstrekken bijzondere bijstand

Wij verstrekken, op aanvraag, individuele bijzondere bijstand in extra noodzakelijke kosten van het bestaan.

1G. Maatwerkvoorzieningen

Doelstelling

We willen maatwerk in het gebiedsgericht werken. Uitgangspunt is de meest efficiënte werkwijze en niet de geografische omvang. Wij stimuleren burenhulp, zonder daarbij privacy uit het oog te verliezen en professionele ondersteuning te verdringen. We kiezen daarom ook voor een brede inzet van het PGB model. Binnen de wettelijke kaders wordt een eigen bijdrage in de (zorg)kosten gevraagd.

De doelstelling is de inwoner zo lang mogelijk zelfredzaam en maatschappelijk actief te laten blijven. Waar nodig wordt voorzien, met eigen financiële verantwoordelijkheid van inwoners, in individuele hulp.

Activiteiten:

- In de Wmo 2015 komt het compensatiebeginsel niet terug. Wij geven vorm aan de maatwerkvoorziening: een op behoeften, persoonskenmerken en mogelijkheden van een persoon afgestemd geheel van diensten, hulpmiddelen, woningaanpassingen en andere maatregelen.
- Producten die onder Maatwerkvoorzieningen vallen zijn:
Advies en ondersteuning (onafhankelijk advies), Sociaal, juridische dienstverlening, Begeleiding, Huishoudelijke hulp, Persoonlijke verzorging (Wmo-deel), rolstoelen, woningaanpassingen, begeleid wonen (niet wonen/zorg), bijzonder vervoer (scootmobiel, AWBZ-vervoer, zorgtaxi), leerlingenvervoer, dagbesteding, maatwerkvoorzieningen op het gebied van de jeugdzorg, mantelzorg, maatschappelijke opvang en cliëntondersteuning.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

Bedragen x € 1.000	Rekening 2013	Begroot 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018
Algemene voorzieningen						
Lasten	6.379	6.632	6.338	6.241	6.139	6.133
Baten	4.114	3.973	3.973	3.973	3.973	3.973
Saldo van baten en lasten	-2.264	-2.659	-2.365	-2.268	-2.166	-2.160
Mutatie Reserve	13	269	284	155	55	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-2.251	-2.390	-2.081	-2.113	-2.111	-2.160
Gezondheid						
Lasten	1.899	2.086	17.038	17.105	16.561	16.558
Baten	711	744	15.832	15.895	15.407	15.458
Saldo van baten en lasten	-1.187	-1.342	-1.205	-1.210	-1.154	-1.101
Mutatie Reserve	-37	40	0	50	50	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-1.224	-1.302	-1.205	-1.160	-1.104	-1.101
Sport						
Lasten	1.611	1.787	1.758	1.874	1.850	1.843
Baten	238	342	120	120	120	120
Saldo van baten en lasten	-1.373	-1.445	-1.638	-1.755	-1.730	-1.724
Mutatie Reserve	-40	-162	79	31	0	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-1.413	-1.607	-1.560	-1.724	-1.730	-1.724
Educatie						
Lasten	2.009	1.756	1.685	1.498	1.410	1.403
Baten	328	199	242	80	80	80
Saldo van baten en lasten	-1.681	-1.557	-1.443	-1.418	-1.330	-1.323
Mutatie Reserve	29	21	0	0	0	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-1.652	-1.537	-1.443	-1.418	-1.330	-1.323
Minima						
Lasten	908	706	814	798	811	815
Baten	17	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-891	-706	-814	-798	-811	-815
Mutatie Reserve	0	50	0	0	0	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-891	-656	-814	-798	-811	-815
Inkomensvoorziening						
Lasten	9.560	10.449	10.420	10.030	10.013	9.999
Baten	7.481	7.997	8.144	8.144	8.144	8.144
Saldo van baten en lasten	-2.080	-2.452	-2.276	-1.886	-1.869	-1.855
Mutatie Reserve	2	25	0	0	0	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-2.077	-2.427	-2.276	-1.886	-1.869	-1.855
Maatwerkvoorzieningen						
Lasten	6.126	7.354	6.269	5.838	5.743	5.729
Baten	4.523	4.948	3.863	3.489	3.482	3.482
Saldo van baten en lasten	-1.603	-2.406	-2.406	-2.348	-2.261	-2.247
Mutatie Reserve	-884	0	30	15	0	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-2.487	-2.406	-2.376	-2.333	-2.261	-2.247
Geraamd/gerealiseerd saldo van lasten en baten	-11.080	-12.569	-12.147	-11.683	-11.321	-11.224
Mutaties reserves	-917	244	393	251	105	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-11.996	-12.325	-11.754	-11.432	-11.216	-11.224

Programma 02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit

Visie

Wij wonen in een bijzondere gemeente. De omgeving waarin wij leven heeft een aantrekkelijk karakter met landgoederen, sprengbeken en markante zichtlijnen. Deze groene omgeving moeten we koesteren, benutten en behouden. Er zijn veel voorzieningen die we willen behouden. Bovendien moet onze gemeente goed bereikbaar zijn voor inwoners en bezoekers.

Duurzaamheid maakt een integraal onderdeel uit van alle ontwikkelingen. De ontwikkelingen in de dorpscentra stimuleren de levendigheid van de dorpen en de maatschappelijke participatie van de inwoners. De gemeente wil samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties de ontwikkelingen vormgeven.

Wat willen we bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 2A. Ruimtelijke ontwikkeling
- 2B. Wonen
- 2C. Bestemmingsplannen
- 2D. Omgevingsvergunning
- 2E. Mobiliteit

2A. Ruimtelijke ontwikkeling

Doelstelling

De (bestaande) woningbouwprojecten worden waar mogelijk verder uitgevoerd of opgestart. De directe omgeving van nieuwe (bouwplannen) plannen is leidend voor een goede inpassing.

Activiteiten:

Woningbouwprojecten op gang brengen

De woningbouwprojecten moeten weer op gang komen. Daarom gaat de gemeente in overleg met grondeigenaren, bouwbedrijven, woningcorporaties en particuliere initiatiefnemers van bestaande projecten om eventuele belemmeringen weg te nemen. In de half jaarlijkse rapportages over de projecten wordt u over de voortgang geïnformeerd.

In 2015 is er in ieder geval duidelijkheid over de projecten Oosterbeek Hoog, Dalzone, NVC Dennenkamp en 3B4 Zuid.

Omwonenden betrekken bij de projecten

Bij nieuwe (woning)bouwprojecten worden omwonenden vroegtijdig betrokken en krijgen waar mogelijk een rol in het opstellen van stedenbouwkundige kaders.

In 2015 wordt samen met de Vrienden van park Hartenstein een stedenbouwkundig kader opgesteld voor de ontwikkelingen op het terrein van de Pieter Reyenga Mavo in Oosterbeek

Ruimtelijke Uitvoeringsparagraaf (RUP)

Op dit moment werken wij aan het opstellen van een ruimtelijke uitvoeringsparagraaf voor de gehele gemeente, als:

- uitwerking van de Ruimtelijke Visie;
- opmaat voor een verdere uitwerking naar concretere maatregelen, activiteiten, projecten e.d. met betrokkenheid van de bevolking.

De planning is dat het RUP begin 2015 aan u wordt aangeboden.

Voldoen aan de eisen

Nieuwe (woning)bouwprojecten moeten voldoen aan de actuele eisen op het gebied van stedenbouw, ruimtelijke inpassing, duurzaamheid en wonen. De kaders die de gemeente stelt worden aan u voorgelegd.

Methodiek projecten

In 2015 wordt onderzocht of de Methodiek projectmanagement 2012 nog steeds voldoet of aanpassingen mogelijk zijn zodat het proces versneld en vereenvoudigd kan worden. Dit wordt opgepakt in overleg met uw Raad.

Doelstelling
Dorpskernen moeten aantrekkelijk blijven met voldoende voorzieningen en woningen. Prioriteit ligt bij de centra van Doorwerth en Renkum.

Activiteiten:

Gebiedsvisie Centrum Doorwerth

In 2015 gaan wij verder met het maken, uitwerken en starten met realiseren van de gebiedsvisie en daaruit voortvloeiende plannen, samen met alle betrokkenen: inwoners, ondernemers, scholen, welzijn- en zorgorganisaties.

Gebiedsvisie Centrum Renkum

In 2015 wordt de gebiedsvisie en het plan voor het Europaplein verder uitgewerkt en in belangrijke mate gerealiseerd met alle betrokkenen: inwoners, ondernemers, scholen, welzijn- en zorgorganisaties. De werkgroep Centrum Renkum gaat verder als klankbordgroep. In samenwerking met de klankbordgroep wordt gezocht naar aanvullende financiering.

2B. Wonen

Doelstelling
Voor alle doelgroepen moeten voldoende, goede woningen betaalbaar en bereikbaar zijn, vooral voor jonge gezinnen.

Activiteiten:

Businesslab in Doorwerth

Door middel van een businesslab wordt gekeken naar de appartementen problematiek in de kern Doorwerth en de daarachter schuilende maatschappelijk vraagstukken. Eind 2014 wordt daarvoor een plan van aanpak opgezet. Het plan van aanpak wordt in 2015 uitgevoerd.

Gezamenlijk krachtenbundeling voor huisvestingsopgave woningen in de zorgsector

Opstellen (2014) en uitvoeren (2015 e.v.) van het beleid op het gebied van het scheiden van wonen en zorg als gevolg van nieuwe wetgeving in het sociaal domein. Het beleid wordt opgesteld in samenwerking met de zorgpartijen. Dit beleid is een nadere invulling van de Nota Wonen.

Onderzoek woningen voor mensen met een handicap of begeleidingsvraag

Met de sector onderzoek doen naar de woningbehoefte en deze koppelen aan het aanbod van geschikte woningen voor mensen met een handicap. Daarnaast de begeleidingsvraag van zelfstandig wonenden met begeleidingsbehoefte in kaart brengen.

Verleidingsstrategieën inzetten voor woningverbetering particuliere woningen

Een strategie inzetten om de particuliere woningeigenaar te stimuleren woningverbetering toe te passen aan de woning. Hiervoor wordt in 2015 een plan van aanpak opgesteld.

Prioriteren en keuzes maken in woningbouwprogramma

Het prioriteren van de woningbouwplannen volgens de nieuwe systematiek voor sturing 'het stoplichtenmodel' (2014-2015). In dit stoplichtenmodel worden overwegingen van flexibiliteit, behoefte en de juiste locatie meegenomen. Elk jaar wordt het overzicht van het woningbouwprogramma bijgewerkt en regionaal afgestemd.

Continuering Bewust Wonen campagne

In 2011 is gestart met de campagne Bewust Wonen met als doel senioren te stimuleren dat zij hun eigen woning gaan aanpassen. Eind 2014 wordt uitgewerkt hoe we daaraan een vervolg geven. De uitvoering daarvan start in 2015.

Prestatieafspraken met Vivare

Het woonbeleid voor de gemeente Renkum is in 2014 geactualiseerd en verwoord in de Nota Wonen 2014. Op basis van de Nota Wonen wil de gemeente en de woningcorporatie Vivare nieuwe prestatieafspraken maken. In september 2014 is hiervoor het proces gestart. De planning is dat de afspraken eind eerste kwartaal 2015 operationeel zijn.

Zes Tinten Groen

In 2013 zijn wij gestart met de promotiecampagne 'Zes tinten Groen' met als doel onze gemeente onder de aandacht te brengen in de regio bij de doelgroep (jonge) gezinnen en starters in de leeftijd van 25 t/m 45. Daarmee willen wij bereiken dat jonge gezinnen hier een huis kopen of huren en zich daadwerkelijk vestigen binnen onze gemeente. In 2015 willen wij de promotiecampagne 'Zes Tinten Groen' voortzetten en uitbreiden met als doel een eenduidige, herkenbare profilering (ook op het gebied van recreatie en toerisme) van de gemeente Renkum.

SVn startersleningen

In 2015 continueren wij de uitvoering van de SVn startersleningen

2C. Bestemmingsplannen**Doelstelling**

De (bestaande) woningbouwprojecten worden waar mogelijk verder uitgevoerd of opgestart. De directe omgeving van nieuwe (bouwplannen) plannen is leidend voor een goede inpassing.

Activiteiten:**Actualiseren bestemmingsplannen**

Tijdig actualiseren van de bestemmingsplannen. Bestemmingsplannen mogen niet ouder zijn dan 10 jaar. De planning voor de actualisatie van bestemmingsplannen is in 2015 als volgt:

- bestemmingsplan 'Oosterbeek-Zuid 2015' (ter inzage leggen van het ontwerpbestemmingsplan en vaststelling rond de zomer);
- bestemmingsplan 'Kabeljauw 9 e.o., 2015' (vaststelling);
- bestemmingsplan 'Wolfheze' (opstarten en ter inzage leggen van het ontwerpbestemmingsplan);
- bestemmingsplan 'Buitengebied' (opstarten en ter inzage leggen van het ontwerpbestemmingsplan);
- Bestemmingsplan 'Veentjesbrug' (ter inzage leggen ontwerpbestemmingsplan en vaststellen bestemmingsplan);
- Bestemmingsplan 'Klingelbeekseweg' (vaststellen bestemmingsplan).

2D. Omgevingsvergunning

Doelstelling

Behouden en benutten van het aantrekkelijke karakter van onze omgeving met enerzijds het uitgangspunt van regulering en anderzijds meer verantwoordelijkheid van de inwoners en lagere kosten.

Activiteiten:

Samenwerking en kwaliteit bevorderen door overdracht van WABO-taken aan de ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem) in het 1ste kwartaal van 2015. Een toegankelijke frontofficie is daarbij een belangrijk vereiste.

Doelstelling

Komen tot een uitvoerbare bomenverordening.

Activiteiten:

- Heroverweging van zowel de afschaffing van de kapverordening als de invoering van een beschermde bomenlijst (2014-2015).
- Het voorzien van vergunningen voor burgers en bedrijven en toezicht houden op het naleven van wet- en regelgeving.

2E. Mobiliteit

Doelstelling

De bereikbaarheid van onze dorpen wordt ten minste behouden en mobiliteit in alle vormen wordt versterkt.

Activiteiten:

Regionale afstemming bereikbaarheid

Afstemmen met omliggende gemeenten, Stadsregio, provincie, Prorail en Rijkswaterstaat over plannen van veranderingen in het (spoor)wegennet. Zoals:

- In 2015 worden de plannen van de Taskforce Verkeer uitgevoerd. om de doorstroming van de Utrechtseweg te verbeteren. Onder andere door het realiseren van de HOV-lijn Arnhem-Wageningen.
- Blijvend inzetten op de doortrekking van de Valleilijn (Arnhem-Amersfoort)
- Blijvend inzetten op minimaal twee stoptreinen per uur voor de stations Oosterbeek en Wolfheze.

- Ondersteunen van de lobby voor een nieuwe fietsverbinding over de Rijn.
- Stimuleren van goede (nacht- en buurt-) busverbindingen.

Toegankelijkheid openbaar vervoer

Het project ophogen bushaltes wordt begin 2015 afgerond, waarna bijna alle bushaltes zodanig zijn opgehoogd dat de instap van halte/trottoir in de bus klein is. Vervolgens ronden wij het project ook financieel af met verantwoording bij de provincie.

Snelfietsroute Arnhem Wageningen

Het onderzoek naar het aanleggen van een Snelfietsroute Arnhem-Wageningen wordt eind 2014 afgerond. Na bestuurlijke overeenstemming over de maatregelen en de kostenverdeling wordt gestart met de voorbereiding van de te treffen maatregelen.

Lokale aanpak fiets

In regionaal verband wordt een Lokale aanpak fiets opgesteld. Hierin wordt verbetering van de verkeersveiligheid en bereikbaarheid voor fietsverkeer in onze gemeente uitgewerkt, beoordeeld vanuit alle betrokken disciplines.

Meerjarenuivoeringsplan 2015-2018 opstellen

Er wordt een nieuw Meerjarenuivoeringsplan Verkeer (MUP 2015-2018) opgesteld.

Doelstelling
De verkeersveiligheid in onze dorpen wordt verbeterd.

Activiteiten:

Spoorwegovergang Wolfheze

In 2015 is er duidelijkheid over de verbeteringen die nodig zijn om de verkeersveiligheid van de spoorwegovergang bij Wolfheze voor langzaam verkeer te verbeteren.

Langzaam verkeer bij oversteekplaatsen

Er is doorlopend aandacht voor de verkeersveiligheid van langzaam verkeer bij oversteekplaatsen. Waar nodig en mogelijk (in combinatie met andere werkzaamheden) worden maatregelen getroffen om de verkeersveiligheid te verbeteren.

Schoolomgevingen

De laatste schoolomgevingen worden uniform en herkenbaar ingericht. Waar sprake is van voorgenomen nieuwbouw wordt inzet hierop afgestemd. De omgeving van de Airborneschool in Renkum wordt in overleg met de school ingericht zodra de nieuwbouw is afgerond begin 2015. Voor de overige scholen aan de Bram Streeflandweg en de Wegwijzer in Doorwerth wordt afgewogen of het Juliemateriaal op de huidige locatie wordt aangebracht of dat het beter is te wachten op besluitvorming over nieuwbouw.

Sportcomplexen

De knelpunten op en rond de sportcomplexen worden in de tweede helft van 2015 in beeld gebracht; waar nodig worden maatregelen getroffen om de verkeersveiligheid te optimaliseren.

Verkeerseducatie

Permanente verkeerseducatie wordt uitgevoerd om de verkeersveiligheid van kwetsbare verkeersdeelnemers (zoals schoolgaande kinderen, ouderen, gehandicapten) te verhogen en bewustwording van jonge automobilisten te vergroten.

Verkeersveiligheid tijdens reconstructies

De veiligheid voor verkeer en aanwonenden en de oversteekbaarheid wordt gewaarborgd bij reconstructie/groot wegenonderhoud van de doorgaande wegen Utrechtseweg (N225), Bennekomseweg (N782) en Wolfhezerweg (N783) door de provincie.

Doelstelling
Zorgen voor voldoende goede parkeervoorzieningen.

Activiteiten:

Blauwe zone(s)

De blauwe zone in Oosterbeek wordt gemonitord en de mogelijkheden voor een blauwe zone in Renkum en Doorwerth worden onderzocht. Dit is eind 2015 gereed.

Elektrische auto's

Het rijden met elektrische auto's wordt gestimuleerd, mede doordat voor het parkeren en opladen van elektrische auto's beleidsregels worden opgesteld.

P&R terrein Wolfheze

Bij het station Wolfheze wordt een P&R terrein aangelegd, zodra overeenstemming is met NS en Pro Rail. Hierover moet in het eerste kwartaal van 2015 duidelijkheid zijn.

Fietsparkeren

Bij bushaltes, stations en winkelcentra wordt het aantal fietsparkeerplaatsen vergroot. Vooral bij de toekomstige HOV-haltes. De exacte uitwerking wordt meegenomen in de Lokale aanpak fiets.

Deelauto's

Realisatie van parkeerplekken voor deelauto's, als daaraan behoefte is.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

Bedragen x € 1.000	Rekening 2013	Begroot 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018
Ruimtelijke ontwikkeling						
Lasten	1.574	1.309	8.605	1.022	293	278
Baten	809	1.124	8.292	758	35	24
Saldo van baten en lasten	-764	-185	-313	-264	-259	-254
Mutatie Reserve	224	167	0	0	0	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-541	-18	-313	-264	-259	-254
Wonen						
Lasten	444	447	247	246	244	242
Baten	217	226	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-227	-220	-247	-246	-244	-242
Mutatie Reserve	40	0	0	0	0	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-187	-220	-247	-246	-244	-242
Bestemmingsplannen						
Lasten	481	489	565	506	485	460
Baten	20	21	21	21	21	21
Saldo van baten en lasten	-462	-468	-544	-485	-464	-439
Mutatie Reserve	27	75	100	45	30	-5
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-435	-393	-444	-440	-434	-444
Omgevingsvergunning						
Lasten	1.472	1.507	1.306	1.331	1.315	1.313
Baten	264	305	305	476	476	476
Saldo van baten en lasten	-1.207	-1.201	-1.001	-854	-839	-836
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-1.207	-1.201	-1.001	-854	-839	-836
Mobiliteit						
Lasten	810	839	871	795	781	773
Baten	68	34	37	39	39	39
Saldo van baten en lasten	-742	-806	-834	-756	-742	-735
Mutatie Reserve	-36	0	63	0	0	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-778	-806	-771	-756	-742	-735
Geraamd/gerealiseerd saldo van lasten en baten	-3.402	-2.880	-2.939	-2.605	-2.548	-2.506
Mutaties reserves	255	242	163	45	30	-5
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-3.147	-2.638	-2.776	-2.560	-2.518	-2.511

Programma 03 Milieu, klimaat & duurzaamheid

Visie

Gemeente Renkum biedt aan bewoners en bezoekers de mogelijkheid in een natuurlijke omgeving te ontspannen en te genieten en zich bewust te zijn van de waarde ervan. 'Landschap' is één van de vier kernkwaliteiten van onze gemeente. De mooie groene omgeving moeten we koesteren, benutten en behouden. Daarom willen wij een gemeente zijn die inwoners en instellingen stimuleert tot opwekken van duurzame energie, het zuinig en bewust omgaan met water, energie en afval én die actief stimuleert tot meehelpen met het in stand houden van onze natuur, landschap en biodiversiteit. Duurzaamheid is een leidend principe. De stimulans is ook bedoeld om te komen tot een circulaire economie, waarbij zoveel als mogelijk afvalstoffen weer als gelijkwaardige grondstof in de economie terug komt.

Wat willen we bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 3A. Milieu en duurzaamheid
- 3B. Energie en klimaat
- 3C. Bos en landschap
- 3D. Water en riolering
- 3E. Afvalverwijdering en -verwerking

3A. Milieu en duurzaamheid

Doelstelling
De gemeente Renkum is een duurzame, groene gemeente die duurzaam ontwikkelt en bouwt, en inwoners, bedrijven en instellingen stimuleert tot energiebesparing en het opwekken van duurzame energie.

Activiteiten:

Het (opstellen en) uitvoeren van een programma Milieu en Duurzaamheid

- Het uitvoering geven aan de activiteiten genoemd in het programma Milieu en Duurzaamheid 2015 (dat eind 2014 / begin 2015 wordt vastgesteld).
- Opstellen van het programma Milieu en Duurzaamheid 2016

Het ondersteunen van inwoners en organisaties die concrete duurzame initiatieven willen ontplooiën

Het ondersteunen van inwoners en organisaties in de gemeente Renkum die concrete duurzame initiatieven willen ontplooiën door:

- In de rubriek 'Duurzaamheidszonnetje' in de Hoog en Laag aandacht te vragen voor 'groene' inwoners en initiatieven. Hiervoor wordt in 2015 zes keer een duurzaamheidspakket uitgereikt aan een persoon, organisatie, bedrijf of instelling die een bijzondere bijdrage levert aan een duurzame leefomgeving.
- Het (samen met inwoners) organiseren van een duurzaamheidsmarkt in 2015. Tijdens deze markt kunnen bedrijven, organisaties en inwoners laten zien wat zij doen op het gebied van duurzaamheid.
- Het meedenken met en het eventueel faciliteren van inwoners bij het ontplooiën van hun initiatieven.

Fair Trade

- In 2015 wordt de samenwerking met de Fair trade werkgroep Renkum voortgezet en wordt een gezamenlijke agenda opgesteld.

3B. Energie en klimaat**Doelstelling**

De gemeente Renkum is in 2040 klimaatneutraal.

Activiteiten:**Het uitvoering geven aan het stappenplan om in 2040 klimaatneutraal te zijn**

Het uitvoeren van de (voor 2015) genoemde activiteiten in het stappenplan om in 2040 een klimaatneutrale gemeente te zijn, waaronder:

Het voortzetten van de isolatiesubsidie voor woningeigenaren

In 2015 wordt de isolatiesubsidie voor particuliere woningeigenaren (waar de gemeente namens de provincie uitvoering aan geeft) gecontinueerd op basis van het extra budget dat hiervoor is aangevraagd bij de provincie in de tweede helft van 2014.

Het stimuleren van maatschappelijke organisaties om gebruik te maken van de duurzaamheidslening

- Het gedurende het jaar (actief) informeren en benaderen van verenigingen en stichtingen met een maatschappelijk belang en onderwijsinstellingen om, ten aanzien van hun panden, energiebesparende en energieopwekkende maatregelen te nemen, en hun daarbij te wijzen op de duurzaamheidsleningen die hiervoor beschikbaar zijn.
- Het behandelen (en indien van toepassing toekennen) van aanvragen van verenigingen en stichtingen met een maatschappelijk belang en onderwijsinstellingen voor een duurzaamheidslening.

Het onderzoeken van de rentabiliteit van het (laten) plaatsen van zonnepanelen op gemeentelijk vastgoed

Het onderzoeken van de huidige en verwachte situatie met betrekking tot de energiekosten van het gemeentelijk vastgoed om inzichtelijk te maken wat het plaatsen van zonnepanelen gaat kosten en welke besparing op de energiekosten kan worden gerealiseerd. Tevens wordt onderzocht wat de mogelijkheden zijn voor het plaatsen van zonnepanelen op gemeentelijk vastgoed waarvan de opgewekte energie ten goede komt van derden.

3C. Bos en landschap**Doelstelling**

Het blijven beschermen en waar nodig ontwikkelen van de aanwezige waarden van bos, landschap en inheemse flora en fauna in de gemeente.

Het ondersteunen van vrijwilligerswerk en andere initiatieven vanuit inwoners- of belangengroepen die de kwaliteit van bos en landschap verbeteren of in stand houden. Hierbij is het openbare karakter een voorwaarde.

Het conform FSC-voorwaarden beheren van de gemeentelijke (landgoed-)bossen, die een

belangrijk deel van ons landschap vormen. Hierbij is er blijvend aandacht voor een financieel gezonde exploitatie.

Activiteiten:

Landschapsontwikkelingsplan (LOP)

In 2015 wordt het Landschapsontwikkelingsplan geactualiseerd. Het nieuwe beleidsinstrument bevat naast landschap ook de thema's water, duurzaamheid en biodiversiteit en benut de doe- en denkkraft van de Renkumse inwoners.

Initiatieven op het gebied van natuur, landschap en biodiversiteit worden ondersteund (2014-2018). Zo wordt bijvoorbeeld met de imkerverenigingen overleg gevoerd over de mogelijkheden van een bijen-convenant.

Actualiseren Bosbeleidsplan

Het Bosbeleidsplan wordt geactualiseerd als er duidelijkheid is over het behoud van de eigendomssituatie van het bos. Hiervoor loopt een onderzoek naar aanleiding van de opgelegde taakstelling. In het eerste kwartaal van 2015 wordt duidelijkheid geboden over de invulling van deze taakstelling.

Bestrijding Japanse Duizendknoop

De proef Bestrijding Japanse Duizendknoop wordt voortgezet. (NVWA & Probos; 2014-2017).

Afronding projecten Renkums Beekdal

Projecten die uitgevoerd worden vanuit het restbudget van het project Renkums Beekdal – Beukenlaan worden afgerond zoals: Faunapassage Hartenseweg, Sprengenkop, Japanse Duizendknoop, asfaltering Beukenlaan, Toegankelijkheid & Beleving (incl. Klompenpad).

Landschapsherstel Rosandepolder

Op initiatief van Geldersch Landschap & Kasteelen wordt een bijdrage geleverd aan het landschapsherstel in de Rosandepolder (in afronding).

3D. Water en riolering

Doelstelling

We zetten ons in voor een mooi, veilig, schoon, gezond en duurzaam beheer van het watersysteem en de waterketen. Daarmee vergroten we de kwaliteit van het beheer tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. De inwoner ziet wat we bereiken en we zijn transparant over de kosten. Wij voldoen aan de zorgplichten vanuit de Wet milieubeheer en de Waterwet door het opstellen van een Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (v-GRP).

Naast de wettelijke taken zijn de doelen uit het Bestuursakkoord Water (BAW) in het v-GRP verwerkt.

Activiteiten:

Gemeentelijk Rioleringsplan

Er wordt een nieuw Gemeentelijk Rioleringsplan opgesteld, waarin de actualisatie van de Watervisie is opgenomen. Naast water en rioleringsthema's bevat het nieuwe GRP een expliciete verwijzing naar de thema's landschap, duurzaamheid en biodiversiteit zoals opgenomen in de actualisatie van het Landschapsontwikkelingsplan. Operationele taken in de afvalwaterketen

worden aangepakt op de meest effectieve schaalgrootte: gemeentelijk, in het afvalwaterteam met Wageningen en Rhenen of op de schaal van regionaal niveau/Platform Water Vallei & Eem of regionaal niveau/Waterschap Vallei en Veluwe. Daarnaast vindt er afstemming plaats met lopende trajecten op het gebied van integratie van milieu-, natuur- en klimaatbeleid en het omgevingsrecht (BAW 2014-2018).

Klimaatadaptatie

In het kader van klimaatadaptatie wordt nader onderzoek verricht naar de gevolgen van een veranderend klimaat. Hierbij wordt o.a. gekeken naar heftige neerslag, droogte, voorkomen van hitte en waarden van open plekken en groen.

3E. Afvalverwijdering en -verwerking

Doelstelling

Het scheidingspercentage huishoudelijk afval in 2018 naar 75% brengen. Verlaging van de gemeentelijke belastingen door inwoners directe invloed te geven op de aangeboden hoeveelheid restafval.

Activiteiten:

Behalen van een afvalscheidingspercentage van 75%

In 2015 wordt een voorstel verder uitgewerkt om in 2018 een afvalscheidingspercentage van 75% te behalen. Volgens nieuw rijksbeleid gaat men niet meer uit van percentages maar van kilo's per persoon per jaar. Voor 2020 is dit 100 kg restafval/jaar/persoon. Vanaf 2025 betreft het maximaal 30 kg/jaar/persoon. Hierin wordt opgenomen:

- Het verbeteren van inzameling van de afvalstromen GFT, glas, OPK en textiel bij de gestapelde woningen.
- Mogelijkheid van omgekeerd inzamelen, zo nodig met financiële prikkels en het uitvoeren van pilots.
- Het ontwikkelen van een systeem van afvalstoffenheffing dat leidt tot een lagere gemeentelijke belasting voor inwoners die hun afval goed scheiden en weinig restafval aanbieden.
- De gemeenteraad gedurende het onderzoekstraject meenemen met de resultaten en locatiebezoeken brengen aan koplopende gemeenten.

Aanvullende maatregelen

Er wordt gewerkt aan een voorstel voor aanvullende maatregelen, rekening houdend met de afschrijving van de huidige inzamelvoertuigen. Jaarlijks wordt deelgenomen aan de landelijke Benchmark huishoudelijk afval.

Analyse grof en fijn restafval

Jaarlijks wordt het grof en fijn restafval geanalyseerd om de voortgang van de afvalscheiding te monitoren.

Educatieve zwerfvuilactie

Met de scholen wordt overlegd om met de leerlingen vier keer per jaar de schoolomgeving te ontdoen van zwerfvuil, gekoppeld aan een lespakket. Dit betreft een activiteit in samenwerking met Zes Dorpen Schoon en de ACV.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

Bedragen x € 1.000	Rekening 2013	Begroot 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018
Milieu en duurzaamheid						
Lasten	436	599	512	261	209	208
Baten	14	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-422	-599	-512	-261	-209	-208
Mutatie Reserve	0	250	300	50	0	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-422	-349	-212	-211	-209	-208
Energie en klimaat						
Lasten	161	20	94	93	92	91
Baten	166	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	5	-20	-94	-93	-92	-91
Geraamd/gerealiseerd resultaat	5	-20	-94	-93	-92	-91
Bos en landschap						
Lasten	490	324	344	277	271	269
Baten	28	45	21	21	21	21
Saldo van baten en lasten	-462	-279	-323	-256	-250	-248
Mutatie Reserve	89	0	63	0	0	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-373	-279	-259	-256	-250	-248
Water en riolering						
Lasten	1.945	2.001	2.161	2.245	2.193	2.171
Baten	3.280	3.185	3.224	3.382	3.483	3.588
Saldo van baten en lasten	1.335	1.184	1.064	1.137	1.290	1.417
Mutatie Reserve	-818	-746	-768	-876	-1.036	-1.200
Geraamd/gerealiseerd resultaat	516	438	296	262	254	217
Afvalverwijdering en -verwerking						
Lasten	3.114	3.144	3.186	3.182	3.178	3.177
Baten	3.690	3.792	3.769	3.805	3.805	3.805
Saldo van baten en lasten	576	648	583	623	628	629
Mutatie Reserve	123	163	228	188	183	182
Geraamd/gerealiseerd resultaat	699	811	811	811	811	811
Geraamd/gerealiseerd saldo van lasten en baten	1.031	934	717	1.151	1.367	1.498
Mutaties reserves	-606	-333	-177	-638	-853	-1.018
Geraamd/gerealiseerd resultaat	425	601	541	513	514	481

Programma 04 Veiligheid

Visie

Iedereen in de gemeente Renkum kan hier ook op langere termijn in rust en veiligheid opgroeien en wonen.

Wat willen we bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

4A. Integraal veiligheidsbeleid

4B. Toezicht en handhaving

4C. AMHK (Advies en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling)

4A. Integraal veiligheidsbeleid

Doelstelling
<p>Het gevoel van veiligheid in de gemeente Renkum hoog houden in samenwerking met inwoners en partners (politie, brandweer, Solidez, Veiligheidshuis etc.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onze invloed aanwenden om inbraken en andere vormen van criminaliteit tegen te gaan; • Zorgdragen voor een adequaat niveau van brandveiligheid: voorkomen, beperken en bestrijden van brand, het beperken van brandgevaar, het voorkomen van ongevallen bij brand; • Het minimaliseren van de gevolgen van eventuele rampen en incidenten.

Activiteiten:

1. Opstellen nieuw integraal Veiligheidsplan Renkum in 2014. In dit Veiligheidsplan aandacht voor:
  - woninginbraken (high impact crime waardoor landelijk veel aandacht). De politie investeert samen met de gemeente en andere partners in onder meer preventie, informatie, communicatie en opsporing;
  - de aanpak van jeugdgroepen door middel van een integrale benadering waardoor overlast gevend en crimineel gedrag in groepsverband doorbroken kan worden;
  - georganiseerde criminaliteit, waarbij gemeenten regie hebben en er de bestuurlijke aanpak op loslaten. Terugdringen lukt door goede samenwerking met de verschillende partners en het optimaal inzetten van middelen en kennis. Vormen van dergelijke criminaliteit zijn onder meer hennep, prostitutie, vastgoedfraude, loverboys;
  - drugsoverlast Wolfheze.
2. Het binnen de wettelijke kaders leveren van brandweezorg. De brandweezorg omvat de volgende schakels van de veiligheidketen: Pro actie en preventie, preparatie, repressie, nazorg. Sinds 1 januari 2014 wordt de brandweezorg voor de gehele regio uitgevoerd door de VGGM.
3. Verder professionaliseren van de regionale samenwerking op het gebied van crisisbeheersing. Uitbouwen van de regionale samenwerking en het aangaan van samenwerkingsverbanden. Dit mede in het kader van de wet op de veiligheidsregio's. In 2012 is de Wet rampenbestrijding en zware ongevallen de wet Veiligheidsregio's geworden. Zestien Gemeentelijke rampenplannen zijn 1 Crisisplan Veiligheidsregio Gelderland-Midden geworden. Het nieuwe crisisplan zorgt voor professionelere en efficiëntere inzet van mensen tijdens een ramp of crisis.

4B. Toezicht en handhaving

Doelstelling

Transparant toezicht houden en effectief handhaven met een belangrijk accent op het voorkomen van overtredingen. Dit doen we samen met alle inwoners, bedrijven en andere betrokken partijen en organisaties.

Activiteiten

- Er wordt een gericht maatschappelijk netwerk opgebouwd met stakeholders, zoals belangenorganisaties, doelgroepen, burgerplatforms en bedrijven.
- Er is een gedegen regie over en samenwerking met de overige handhavingpartners VGGM (GGD en Brandweer) en ODRA, alsmede samenwerkingen met overige (bestuurs- en/of strafrechtelijke) organen. Bij ODRA worden naast de milieutaken in 2015 ook de bouwtaken ondergebracht ter uitvoering.
- Toezicht en sanctionering vindt transparant plaats op:
  - a. de activiteiten zoals benoemd in de Wabo (o.m. bouw- en sloopwerkzaamheden, brandveiligheid, milieu-inrichtingen, planologische gebruik in overeenstemming met het bestemmingsplan, monumenten, APV);
  - b. kinderopvang, zoals bedoeld in de Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen (hierna: Wkkip, kinderopvang of Wet kinderopvang);
  - c. de openbare orde en (verkeers-)veiligheid, waaronder de APV, voor zover hier een gemeentelijke bevoegdheid aanwezig is;
  - d. de overige bijzondere regelgeving ten aanzien van de fysieke leefomgeving, zoals o.m. de Drank- en horecawet, Wegenwet en de Winkeltijdenwet.

4C. AMHK (Advies en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling)

Per 1 januari 2015 krijgen gemeenten de verantwoordelijkheid voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling zowel op lokaal als (boven)regionaal niveau. Er wordt op dit moment gewerkt aan de ontwikkeling van lokale structuren en de ontwikkeling van de AMHK's. De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling vraagt om een nauwe samenwerking en afstemming tussen het regionale AMHK en het lokale sociale domein. Een deskundig lokaal sociaal domein kan huiselijk geweld en kindermishandeling voorkomen, vroegtijdig signaleren en aanpakken waardoor er minder gebruik gemaakt hoeft te worden van het AMHK. In de regionale visie worden aanwijzingen voor de inbedding van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in de lokale uitvoering van het sociale domein gegeven.

De middelen voor de opvang in dit kader blijven voorlopig bij de centrumgemeente Arnhem.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

Bedragen x € 1.000	Rekening 2013	Begroot 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018
Integraal veiligheidsbeleid						
Lasten	3.559	2.053	2.053	2.050	2.046	2.078
Baten	1.497	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-2.062	-2.053	-2.053	-2.050	-2.046	-2.078
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-2.062	-2.053	-2.053	-2.050	-2.046	-2.078
Toezicht en handhaving						
Lasten	811	756	638	645	638	632
Baten	24	6	6	6	6	6
Saldo van baten en lasten	-787	-750	-632	-639	-632	-626
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-787	-750	-632	-639	-632	-626
AMHK (Advies en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling)						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	0	0	0	0	0	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	0	0	0	0	0	0
Geraamd/gerealiseerd saldo van lasten en baten	-2.849	-2.803	-2.685	-2.689	-2.679	-2.704
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-2.849	-2.803	-2.685	-2.689	-2.679	-2.704

Programma 05 Openbare ruimte

Visie

Renkum is een mooie groene gemeente en wordt hierdoor alom geprezen. Wij zetten ons in voor het behoud van deze kwalitatief hoogwaardige woon- en werkomgeving onder andere door het goed onderhouden van de gemeentelijke plantsoenen, parken en begraafplaatsen.

Ten aanzien van onze wegen, straten en pleinen wordt uitvoering gegeven aan de wettelijke taak tot het in stand houden van de bestaande asfalt- en elementenverhardingen.

Wat willen we bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

5A. Groenonderhoud

5B. Wegen, straten en pleinen

5A. Groenonderhoud

Doelstelling
Streven naar het verhogen van het onderhoudsniveau van groen, door middel van het anders aanbesteden en/of samenwerking.

Activiteiten:

Tweejaarlijkse evaluatie groen

Op gezette tijden (tweejaarlijks) vindt evaluatie plaats van het vastgestelde onderhoudsniveau groen. Daar waar nodig vindt bijsturing plaats om de vastgestelde doelen te verwezenlijken (2014, 2016, 2018).

Actualisatie Groenstructuurplan

Het Groenstructuurplan 2004-2014 wordt in 2015 geactualiseerd. Hierbij ligt de nadruk op het beschrijven van de buurtkarakteristieken, die de basis vormen voor aanleg en onderhoud van het groen. Het Groenstructuurplan vormt ook de basis voor de Bomenverordening, de verkoop van snippergroen en klimaatadaptie (zie programma 3D Water en Riolering)

Uitvoeren Groenbeheer- en Groenstructuurplan

Jaarlijks wordt uitvoering gegeven aan het Groenbeheer- en Groenstructuurplan. Hierin zijn o.a. opgenomen: renovatie van plantsoenen en structuurdragende (laan)beplantingen en groenprojecten, zoals de verkoop van snippergroen en het bevorderen van de biodiversiteit in het gemeentelijk groenareaal.

Inwonersparticipatie

Door het verantwoordelijk maken van inwoners bij het onderhoud van groen wordt de beeldkwaliteit verbeterd. Naast een betere kwaliteit bevordert dit ook de sociale cohesie in de wijken

5B. Wegen, straten en pleinen

Doelstelling

Streven naar het verhogen van het onderhoudsniveau voor wegen, waarbij het wettelijke niveau de minimumnorm is. Indien mogelijk gebeurt dat door anders en slimmer aan te besteden of samen te werken, waar mogelijk nog meer dan nu. Middelen die daardoor worden bespaard, worden ingezet voor het verhogen van het onderhoudsniveau.

Activiteiten:

Werk met werk maken

Er worden continu nadrukkelijk combinaties gemaakt tussen verkeersmaatregelen en werkzaamheden aan de openbare ruimte zoals wegonderhoud, reconstructie- en/of rioolprojecten.

Onderhoud wegen

Onderhoud van asfalt- en elementenverharding vindt plaats op basis van de nota Wegbeheer.

Doelstelling

Straatverlichting moet zo veel mogelijk duurzaam zijn, minder verlicht, daar waar dat kan zonder de veiligheid aan te tasten.

Activiteiten:

Beleidsplan Openbare Verlichting

In 2015 wordt een nieuw beleidsplan Openbare Verlichting opgesteld, waarin per wijk en/of gebied wordt vastgelegd of en op welke schaal licht gedimd, verminderd dan wel afwezig kan zijn.

Vervanging lichtpunten

Op basis van het huidige beleidsplan zouden in 2015-2017 nog circa 540 lichtpunten vervangen moeten worden. Voor het hiervoor resterende budget wordt een vervangingsbestek op de markt gezet. In 2015 wordt hiermee een start gemaakt. Bij de vervanging ligt de nadruk op duurzame energiebesparende verlichting.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

Bedragen x € 1.000	Rekening 2013	Begroot 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018
Groenonderhoud						
Lasten	3.842	3.221	2.990	2.920	2.851	2.839
Baten	454	277	277	277	277	277
Saldo van baten en lasten	-3.388	-2.944	-2.713	-2.643	-2.574	-2.562
Mutatie Reserve	30	0	30	0	0	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-3.358	-2.944	-2.683	-2.643	-2.574	-2.562
Wegen, straten en pleinen						
Lasten	2.679	3.872	3.674	3.671	3.371	3.066
Baten	293	55	55	44	44	44
Saldo van baten en lasten	-2.386	-3.817	-3.620	-3.627	-3.326	-3.021
Mutatie Reserve	-683	670	520	280	280	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-3.069	-3.148	-3.100	-3.347	-3.046	-3.021
Geraamd/gerealiseerd saldo van lasten en baten	-5.773	-6.761	-6.333	-6.270	-5.901	-5.583
Mutaties reserves	-653	670	550	280	280	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-6.426	-6.092	-5.783	-5.990	-5.621	-5.583

Programma 06 Economie & Cultuur

Visie

Renkum kent een grote diversiteit aan ondernemers. Zij zorgen voor werkgelegenheid en behoud van de leefbaarheid in onze dorpen. Daarom worden bestaande ondernemingen gekoesterd en het vestigingsklimaat wordt zo aantrekkelijk mogelijk gemaakt.

De kernkwaliteiten van onze gemeente (cultuurhistorie, Airborne, kunst en cultuur en landschap) worden versterkt om de woonkwaliteit nog aantrekkelijker te maken, economie te stimuleren en recreatie en toerisme te bevorderen.

Wat willen we bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

6A. Ondernemen en bedrijvigheid

6B. Recreatie en toerisme

6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie

6A. Ondernemen en bedrijvigheid

Doelstelling

Een aantrekkelijker gemeente zijn voor ondernemers door een intensievere samenwerking met het bedrijfsleven, het versterken van structuren en het leggen van koppelingen met andere beleidsterreinen.

Activiteiten:

Het opstellen van een kadernota Economie

Het in 2015 opstellen van een (op uitvoering gerichte) kadernota Economie als opvolger van de in 2009 vastgestelde Economische Visie. Bij het opstellen van de kadernota worden ondernemers in de gemeente uitdrukkelijk betrokken.

Het aanstellen van een volwaardige bedrijfscontactfunctionaris

Begin 2015 wordt een nieuwe bedrijfscontactfunctionaris (0,8 fte) aangesteld die ondernemers proactief ondersteunt en faciliteert. De bedrijvencontactfunctionaris zorgt voor verbinding tussen ondernemers/ondernemersverenigingen en de gemeente en tussen ondernemers onderling. Met startende ondernemers wordt in een vroegtijdig stadium contact gelegd. De bedrijvencontactfunctionaris richt zich ook op het aantrekken van nieuwe (schone) werkgelegenheid in de gemeente, energiebesparing bij ondernemers en het bevorderen van de (re)integratie van werkzoekenden en mensen met een arbeidshandicap.

Het verbeteren van de (digitale) dienstverlening aan ondernemers

In aanvulling op het aanstellen van een volwaardige bedrijfscontactfunctionaris, wordt ook ingezet op het verbeteren van de dienstverlening aan ondernemers. Een belangrijk onderdeel daarvan is het verbeteren van de informatie voor ondernemers op de gemeentelijke website. Met het gereedkomen van de nieuwe website zal ook een goed vindbaar en overzichtelijke sectie voor ondernemers worden ingericht. In 2015 wordt ten behoeve van een adequate communicatie met ondernemers gezorgd voor een actueel adressenbestand. Daarnaast moeten eind 2015 alle eerstelijns vragen door het Servicepunt worden afgehandeld.

Het verminderen van de bureaucratie en het aantal overbodige regels

Samen met ondernemers wordt geïnventariseerd welke regels overbodig / minder relevant zijn en op welke wijze deze kunnen worden afgeschaft of vereenvoudigd. Ook zal daarbij worden gekeken hoe processen voor ondernemers kunnen worden vereenvoudigd en versneld. Hiervoor wordt in 2015 een plan van aanpak opgesteld.

Het helpen van mensen (met een arbeidshandicap) aan werk door dit actief onder de aandacht te brengen bij bedrijven

Eén van de taken van de volwaardig aangestelde bedrijfscontactfunctionaris is het bevorderen van de (re)integratie van werkzoekenden en mensen met een arbeidshandicap. Dit doet de bedrijfscontactfunctionaris door samenwerkingen met de gemeentelijke consultants en door verbindingen te leggen met de ondernemers in de gemeente.

Het uitvoering geven aan het project herstructurering bedrijventerreinen voor de bedrijventerreinen Klingelbeekseweg, Veentjesbrug, Cardanuslaan en Schaapsdrift

Het continueren van de deelprojecten voor de bedrijventerreinen Klingelbeekseweg, Veentjesbrug, Cardanuslaan en Schaapsdrift in het kader van het project herstructurering bedrijventerreinen. Voor het uitvoeren van dit project heeft door de provincie Gelderland begin 2013 een subsidie toegekend van €2.000.000. Daarnaast draagt de gemeente in het kader van de vereiste cofinanciering ook €2.000.000 bij. Voor de verschillende bedrijventerreinen zijn de volgende activiteiten voorzien:

- *Klingelbeekseweg*: herprofilering en transformatie van het bedrijventerrein naar een werklandschap (een planconcept dat uitgaat van de vermenging van bedrijfsfuncties met andere functies, zoals wonen en recreëren). In 2015 wordt het bestemmingsplan voor de Klingelbeekseweg vastgesteld en zullen ook de onderhandelingen met de eigenaren van de door de gemeente te verwerven bedrijfskavels worden voortgezet.
- *Veentjesbrug*: handhaven van het bedrijventerrein als locatie geschikt voor bedrijvigheid met een zekere mate van milieuhinder.
- *Cardanuslaan*: revitaliseren van het bedrijventerrein middels het aanpakken van een aantal knelpunten, te weten het parkeren, de verkeerssituatie, de openbare ruimte, de beeldkwaliteit en de leegstand.
- *Schaapsdrift*: revitaliseren van het bedrijventerrein middels het aanpakken van de parkeer- en verkeerssituatie en het verbeteren van de openbare ruimte.

Het stimuleren van samenwerking tussen onderwijsinstellingen, ondernemers en overheid

Ambtelijk en bestuurlijk wordt ingezet op het leggen van verbindingen tussen de gemeente, andere overheden, de ondernemers en de onderwijsinstellingen in de regio. In dit kader wordt onder andere de oprichting en invulling van het Powerlab op bedrijvenpark Arnheims Buiten verder ondersteund.

Renkum-centrum

Het (winkel)centrum in Renkum wordt in 2015 versterkt door het vernieuwen van het Europaplein en het aanpassen van de Dorpsstraat. Hierdoor moet het kernwinkelgebied worden versterkt en aantrekkelijker worden gemaakt.

Glasvezel

In de tweede helft van 2014 is (wordt) onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor de aanleg van glasvezel voor inwoners en bedrijven. Vervolgens zullen op basis van dit onderzoek

glasvezelbedrijven worden gestimuleerd om glasvezel aan te leggen in de gemeente. Dit proces zal door de gemeente worden gefaciliteerd. In 2015 wordt waarschijnlijk gestart met de aanleg van glasvezel.

6B. Recreatie en toerisme

Doelstelling

Het ondersteunen van initiatieven die de kernkwaliteiten van de gemeente Renkum (cultuurhistorie, Airborne, kunst en cultuur, landschap) versterken.

Activiteiten:

Het versterken van de toeristisch-recreatieve band van de dorpen met de rivier.

Dit krijgt als volgt vorm:

- Door het in de vaart brengen van het zogeheten Renkumse Veer tussen Renkum en Heteren. In de tweede helft van 2014 worden aanmeefaciliteiten gerealiseerd en een exploitant gezocht; de dienstregeling start aan het begin van het toeristische seizoen in 2015. Uitgangspunt is vooralsnog een exploitatieopzet die binnen de geraamde begrotingspost valt. Het realiseren van aanvullende walvoorzieningen is een extra aandachtspunt.
- Door het in bedrijf houden van het Drielse Veer tussen Oosterbeek en Driel. Dit heeft vooral in het hoog(zomer)seizoen een belangrijke toeristische functie. Een betere uitstraling van de veerstoep op de Noordoever met toegevoegde functies of activiteiten zal de toeloop stimuleren en zo het toeristische belang van het veer kunnen vergroten. Gericht onderzoek naar (technisch/juridisch) haalbare invulling hiervan is nodig, ook gezien het 'uitsterfbeleid' in vergunning voor standplaatsen. In 2015 moet hierin helderheid komen.
- De fietspendelboot die in het zomerseizoen in 2014 in onze gemeente werd geïntroduceerd sloeg aan bij het publiek. De gemeente voert nog in 2014 onderzoek uit naar bevindingen bij (not for)profit ondernemers aan de noordoever/stuwwal. Samen met onderzoek dat op de boten zelf is uitgevoerd moet dat uitsluitel geven of een mogelijk beroep op gemeentelijke financiële ondersteuning in 2015 verantwoord is en in welke mate de ondernemers eventuele voortzetting willen ondersteunen.

Het benutten van de toeristische potentie van landgoederen en buitenplaatsen.

Dit krijgt gestalte door de toegankelijkheid en herkenbaarheid van landgoederen als unieke plekken binnen de gemeente te verbeteren. Dit wordt bereikt door toeristische producten te ontwikkelen die daarin voorzien. Dit wordt afgestemd met de overige partnergemeenten in Nieuw Gelders Arcadië en met onze marketingpartner RBT KAN.

Kernwaarden als dragers van nieuwe toeristische producten.

De beleefbaarheid van de belangrijke Renkumse cultuurhistorische thema's (Airborne, papiergeschiedenis en landgoederen) kan aanzienlijk worden vergroot. Dat gebeurt door vanaf 2015 nieuwe toeristische producten te ontwikkelen. Daarbij is de betrokkenheid van het Regionaal Bureau voor Toerisme van het KAN (met hun productenreeks Spannende Geschiedenis) en van afzonderlijke kennisinstituten zoals de Stichting Papiergeschiedenis van belang.

Een nieuwe dimensie aan bestaande structuren.

De kernwaarden van de gemeente staan ook voorop bij het 'opwaarderen' van bestaande voorzieningen zoals de wandelpaden. De tuinarchitectuur van landschapsarchitect Voorhoeve aan het begin van de 20e eeuw is zo'n kernwaarde. Op de Duno heeft hij een stelsel van wandelpaden

aangelegd waarbij hij op subtiële wijze het reliëf benutte voor het bieden van vergezichten. In 2015 wordt onderzocht in hoeverre dit bijzondere ontwerp aan de wandelaars aldaar verduidelijkt kan worden, al dan niet met gebruik van digitale media. Op die manier kan de belevingswaarde voor wandelaars worden vergroot en krijgt ook de persoon van Voorhoeve 'reliëf'.

6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie

Doelstelling
Het ondersteunen van kunst-, cultuur en cultuurhistorische initiatieven die de kernkwaliteiten van de gemeente Renkum (cultuurhistorie, ArboNed, kunst en cultuur, landschap) versterken.

Activiteiten:

Gemeente als kunstenaarskolonie

In 2015 worden activiteiten ten behoeve van die 'kunstenaarskolonie' ondersteund.

Eind 2015 is een plan ontwikkeld voor het vergroten van de landelijke bekendheid van de gemeente Renkum als kunstenaarsgemeente.

Papiergeschiedenis

Eind 2015 is de zichtbaarheid van cultuurhistorische resten inzake de Renkumse papiergeschiedenis verbeterd

Airbornetoerisme

Eind 2015 is de merknaam "Slag om Arnhem" én de positie van St Airborne Feelings versterkt door aansluiting van en afstemming met de gemeenten Arnhem en Overbetuwe

Airborneherdenkingen

Eind 2015 is nieuw beleid voor het 'toekomstige herdenken' vastgesteld. Daarbij wordt duidelijk aangegeven welke rol en bijbehorende taken bij de gemeente horen en welke rol en van de betrokken organisaties wordt verwacht.

Cultuurvisie

Eind 2015 is de Cultuurvisie 2016-2020 vastgesteld. Belanghebbenden worden hier nadrukkelijk bij betrokken.

Renovatie Concertzaal

Eind 2015 zijn de functionele aanpassingen voor de Concertzaal in Oosterbeek uitgevoerd.

Centrum Landschap, Kunst en Cultuur Renkum

Eind 2015 is de ontwikkeling van een Centrum voor Landschap, kunst en cultuur nader vormgegeven

Literair erfgoed

Eind 2015 is een onderzoek over de mogelijkheden om literair erfgoed te stimuleren door instelling van een literaire prijs afgerond

Cultuur als middel voor participatie en talentontwikkeling

In het uitvoeringsplan van het sociaal domein wordt cultuur als middel ingezet voor participatie en talentontwikkeling. Mensen worden o.a. door deel te nemen aan kunst- en cultuuractiviteiten in

hun eigen kracht gezet. Hiervoor is het noodzakelijk de (amateur)kunst en cultuurverenigingen en bibliotheek te ondersteunen en faciliteren om meer verbindingen te leggen.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

Bedragen x € 1.000	Rekening 2013	Begroot 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018
Ondernemen en bedrijvigheid						
Lasten	236	139	621	1.118	615	104
Baten	61	58	58	58	58	58
Saldo van baten en lasten	-175	-80	-563	-1.060	-557	-46
Mutatie Reserve	0	0	500	1.000	500	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-175	-80	-63	-60	-57	-46
Recreatie en toerisme						
Lasten	276	234	222	218	213	212
Baten	0	0	0	-1	-1	-2
Saldo van baten en lasten	-276	-234	-222	-218	-214	-214
Mutatie Reserve	37	0	0	0	0	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-239	-234	-222	-218	-214	-214
Kunst, cultuur en cultuurhistorie						
Lasten	675	419	369	366	363	361
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-674	-419	-369	-366	-363	-361
Mutatie Reserve	10	322	15	15	15	15
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-664	-97	-354	-350	-348	-346
Geraamd/gerealiseerd saldo van lasten en baten	-1.126	-733	-1.154	-1.644	-1.134	-621
Mutaties reserves	47	322	515	1.015	515	15
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-1.079	-411	-639	-629	-619	-605

Programma 07 Inwoner, bestuur & organisatie

Visie

De verhouding tussen inwoners en gemeente verandert snel. Inwoners ontplooiën steeds meer eigen initiatieven en willen meer verantwoordelijkheid. Inwoners willen meer mogelijkheden om zelf hun zaken met de gemeente te regelen. De gemeente kan bovendien steeds minder zelf doen. Onze visie is een gemeentelijke overheid die minder boven de inwoners staat, maar meer ernaast. Daarbij hoort een gemeentelijke dienstverlening die aansluit bij de eisen van deze tijd

We gaan ervan uit dat Renkum een zelfstandige gemeente blijft. Een open discussie in de raad over de bestuurlijke toekomst zal worden gevoerd. Om de huidige uitdagingen aan te kunnen, gaat gemeente Renkum versneld samenwerken met omliggende gemeenten. Gemeente Renkum ligt aan de rand van belangrijke samenwerkingsverbanden (Stadsregio, Food Valley, G5 en G12) en blijft daarom ook over de grenzen van die samenwerkingsverbanden heen samenwerking zoeken. Zowel op het gebied van bedrijfsvoering als beleid. Voordat stappen worden gezet naar samenwerkingsvormen, wordt de raad gevraagd hierover een uitspraak te doen. Hierbij is het uitgangspunt dat steeds wordt beoordeeld in welk samenwerkingsverband gemeente Renkum het beste haar ambities kan realiseren. Daarnaast worden de wettelijk verplichte samenwerkingsverbanden voortgezet.

Wat willen we bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 7A. Bestuursfilosofie en inwonerparticipatie
- 7B. Organisatieontwikkeling
- 7C. Servicepunt
- 7D. ICT
- 7E. Belastingen
- 7F. Vastgoed
- 7G. Bestuur en organisatie

7A. Bestuursfilosofie en inwonerparticipatie

Doelstelling
Een gemeente die initiatieven van inwoners stimuleert, serieus neemt, meer ruimte geeft en niet afremt. Een gemeente die openstaat voor ideeën en kennis van inwoners en daar samen met inwoners iets mee doet. Samenwerking met inwoners met als uitgangspunten vertrouwen, transparantie en gelijkwaardigheid. Een gemeente die niet beheerst en bepaalt, maar beïnvloedt en behartigt. Inwonerparticipatie en overheidsparticipatie worden zoveel mogelijk op alle beleidsterreinen toegepast.

Activiteiten:

Bestuursfilosofie

In 2014 wordt een nota bestuursfilosofie afgerond. De nota geeft richting via een drietal routes: a) Verschuiving van verantwoordelijkheden; b) Het vergroten van bestuurskracht; c) Het vergroten van maatschappelijke en politieke betrokkenheid (burgerparticipatie).

Verschuiving van verantwoordelijkheden

Het vormgeven aan een cultuuromslag is een continu proces. Raadsleden, college, ambtenaren en adviesraden gaan actief op zoek naar ideeën en initiatieven van inwoners. Ze denken mee en zoeken verbindingen tussen verschillende initiatieven en beleidsterreinen. Hierdoor kunnen initiatieven worden versterkt. Daarbij wordt de taak- en rolverdeling tussen inwoners en gemeente expliciet vastgelegd aan het begin van een samenwerkingsproces. Overdragen van taken aan inwoners. De gemeente ondersteunt deze transitie actief als dat nodig is. Bovendien is het de gemeente die het algemeen belang moet blijven waarborgen.

Bij de huidige taken van de gemeente en nieuwe taken die zich aandienen wordt per aandachtsgebied afgewogen of de taak door de gemeente, de markt of de samenleving moet worden uitgevoerd.

In 2015 wordt deze transitie per beleidsterrein nader uitgewerkt. Een eerste voorbeeld is het onderzoek om te komen tot zelfbeheer van sportaccommodaties door verenigingen. De kennis en ervaringen die hiermee worden opgedaan worden betrokken bij verdere transitities.

Doelstelling

De gemeente Renkum wil haar bestuurskracht versterken door krachtenbundeling met andere partijen. Dit kan plaatsvinden in diverse vormen van samenwerking met als streven een positieve bijdrage te leveren aan de samenleving vanuit ieders eigen kracht. Samenwerking met andere gemeenten en partijen is gebaseerd op het uitgangspunt dat die samenwerking in het belang van onze inwoners is.

Vergroten bestuurskracht

- G5: in 2014 leggen we u een voorstel voor hoe de samenwerking op het gebied van uitvoeringstaken en bedrijfsvoering binnen de G5 verder wordt vormgegeven. Wij zien graag dat gemeente Wageningen zoveel mogelijk wordt betrokken bij de G5-samenwerking.
- G12: de opgave in het Sociaal Domein door decentralisatie van taken van provincie en Rijk naar gemeenten vraagt om meer bestuurskracht gelet op de grote financiële en maatschappelijke risico's. Door het rijk worden randvoorwaarden gesteld op het gebied van samenwerking tussen gemeenten op dit terrein. Twaalf gemeenten in de regio Arnhem, waaronder Renkum, werken met elkaar samen rondom de transformatie van het sociale domein. Tot op heden gebeurt dat op basis van werkafspraken. Er wordt gewerkt aan een voorstel over de wijze waarop dit de komende jaren wordt vormgegeven. Dit voorstel zal aan uw Raad worden voorgelegd.
- Stadsregio: deze heeft de gemeente belangrijke voordelen opgeleverd. Het takenpakket van de Stadsregio moet zich beperken tot die taken die een stadsregionale aanpak vereisen. De Stadsregio moet wel een zo efficiënt en klein mogelijke organisatie worden.
- In 2015 wordt verdere samenwerking aangegaan met de ODRA, waar naast de al eerdere overgang van milieutaken ook bouwtaken van gemeente Renkum aan worden overgedragen
- In voorstellen tot samenwerking wordt een stappenplan opgenomen. Daarbij wordt onder andere gekeken naar effectiviteit, efficiency, bestuurlijke grip, organisatievorm en exit strategie.

Inwonerparticipatie

In het Sociaal Domein speelt op het gebied van burgerparticipatie een aantal ontwikkelingen:

- Herziening van de huidige adviesstructuur. Op dit moment kennen wij een Wmo-adviesraad, WWB-adviesraad en een WSW-adviesraad. Met de overdracht van taken op het gebied van Jeugd en de uitbreiding van taken op het gebied van Wmo is de gemeente wettelijk verplicht

hiervoor een adviesorgaan in te richten. Met het oog op deze ontwikkelingen willen wij onze huidige adviesstructuur onder de loep nemen. Dit proces wordt afgerond in 2015. Naast deze adviesraden vervult de WAC (Woonadviescommissie Renkum) een waardevolle adviesrol bij het behartigen van de belangen van de woonconsument.

- De ontwikkelingen op het gebied van gebiedsgericht werken, waarbij de inzet is om de eigen kracht van burgers te vergroten, wordt onder meer via netwerkmethoden en versterken van de inzet van vrijwilligers in de nulde-lijn in 2015 verder vormgegeven.
- Onderzoek naar de invoering van een digitaal burgerpanel (2015).
- We stellen financiële middelen beschikbaar waaruit burgerinitiatieven kunnen worden gefinancierd.
- Naar aanleiding van het vaststellen van de nieuwe besturingsfilosofie en het coalitieakkoord wordt in 2015 bekeken of de Nota Burgerparticipatie moet worden herzien. Dit zal indien nodig gebeuren in 2016.
- Dorpsplatforms zijn waardevolle organisaties voor onze gemeente. Met de Dorpsplatforms is begin 2014 afgesproken dat zij in 2014 en 2015 nog een kleine subsidie ontvangen om hen te ondersteunen in het proces van verzelfstandiging. De Dorpsplatforms hebben laten weten dat zij als onafhankelijke stichtingen of verenigingen voort willen blijven bestaan, maar meer tijd nodig te hebben om de omslag te maken naar zelfstandigheid. Zij zullen daarom in 2015 een extra budget ontvangen van € 5.000 bovenop het reeds toegezegde budget van € 5.000, en ook in 2016 nog een subsidiebedrag van € 5.000 ontvangen. Dekking hiervoor komt uit het hierboven genoemde budget voor de cofinanciering van burgerinitiatieven. Daarnaast worden de gesprekken voortgezet met de dorpsplatforms over hun rol in het sociale domein.
- Bij maatschappelijke opgaven waar een ruimtelijke component aan de orde is wordt de lijn van meer ruimte geven aan betrokken burgers doorgetrokken

7B. Organisatieontwikkeling

Doelstelling

Gemeentelijke dienstverlening aanpassen aan de eisen van deze tijd door gebruik van moderne digitale mogelijkheden en een uniforme en goed ingerichte eerste ingang voor klantcontacten, ongeacht het door de klant gekozen kanaal (web, balie, telefoon, post).

Activiteiten:

Programma dienstverlening

Om de gemeentelijke dienstverlening aan te passen aan de eisen van deze tijd is een Programma Dienstverlening ingericht. Dit programma kent vier hoofdoelen:

1. Het realiseren van één ingang voor contacten, die eerstelijns klantvragen voor 80% in het eerste contact, direct goed afhandelt.
2. Het uitbreiden en optimaliseren van de 'één bron'-gedachte: één bron voor alle gemeentelijke productinformatie.
3. Verbeteren van de (dienstverlenings-) processen en kwaliteitsborging.
4. Aandacht richten op gewenste cultuurveranderingen die bovengenoemde doelen ondersteunen.

Vanuit het Programma Dienstverlening worden organisatiebreed initiatieven ontplooid om de dienstverlening te verbeteren. Actuele onderwerpen zijn een toptaken website, digitale postintake & digitaal zaakgericht werken, digitale afhandeling van producten, ontwikkeling van ons Servicepunt etc. Specifieke ontwikkelingen worden bij de desbetreffende producten vermeld.

Doelstelling

Stroomlijnen van processen om te komen tot een goed ingerichte organisatie om de nieuwe werkzaamheden die de gemeente in het kader van decentralisatie van de Jeugdwet, de Participatiewet, Passend Onderwijs en de nieuwe WMO(2015) efficiënt uit moeten kunnen voeren.

Programma Sociaal Domein

De gemeente krijgt er een groot aantal taken bij. Door decentralisatie van taken van het rijk en de provincie naar de gemeente worden wij verantwoordelijk voor het merendeel van de jeugdzorg (nieuwe Jeugdwet), huidige onderdelen uit de AWBZ (aanpassing van de Wmo), de Participatiewet (arbeidsparticipatie naar vermogen) en, parallel aan deze veranderingen, de gevolgen van de aanscherping van Passend Onderwijs. Bij elkaar gaat het om een aanzienlijke verandering van binnen het sociale domein. Deze fundamentele verandering vraagt om een kanteling in denken van de ambtelijke organisatie, inwoners en maatschappelijk partners; eigen kracht, regie en verantwoordelijkheid. Dit ontwikkelingsproces, de zogenaamde transformatie, zal de komende jaren steeds verder vorm krijgen door een gebiedsgerichte- en vraaggerichte aanpak. De kaders voor deze ontwikkeling zijn door de gemeenteraad vastgesteld in de kadernota Sociaal Domein 'De kunst van samen leven in de gemeente Renkum'. De door de raad vastgestelde kaders zijn vervolgens vertaald in een Uitvoeringsplan Sociaal Domein "De kunst van samen werken in Renkum". In het Uitvoeringsplan Sociaal Domein wordt een doorkijk geboden naar waar wij in 2017 willen staan en wat het betekent voor onze organisatie om in 2015 op een goede manier aan de startstreep te staan.

Doelstelling

De ontwikkeling van de organisatie sluit aan bij de ontwikkelingen in de samenleving. De organisatie is een effectief en efficiënt werkende eenheid. De klant staat centraal.

Ontwikkeling Personeel & Organisatie

- De modernisering van het strategisch personeelsbeleid, met als basis de strategische personeelsplanning, wordt verder uitgewerkt en geïmplementeerd.
- In samenwerking met andere gemeenten vindt een harmoniseringsslag van personeels- en beloningsbeleid plaats.
- De organisatie heeft een taakstelling te realiseren, ook op het gebied van de personele formatie. Het realiseren van personele mobiliteit, zowel intern als extern is hierdoor een speerpunt, alsmede het invullen van de noodzakelijke bezetting.
- De samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering binnen de G5 wordt verder vormgegeven. De rechtspositionele en organisatorische gevolgen worden inzichtelijk gemaakt en begeleid.
- De VNG en de vakbonden hebben een akkoord gesloten over de nieuwe cao met een looptijd tot 1 januari 2016. De gemeentelijke arbeidsmarkt zit vast, de instroom van jongeren is gering en de vergrijzing neemt toe in een tijd met teruglopende financiële middelen en vergroting van de verantwoordelijkheid van gemeenten als gevolg van de decentralisaties. Tegen deze achtergrond heeft de VNG ingezet op een toekomstbestendige cao, die meer keuzevrijheid biedt aan medewerkers, een nieuw beloningshoofdstuk en de arbeidskansen voor jongeren en mensen met een arbeidsbeperking vergroot. De invoering van deze cao wordt lokaal uitgewerkt.
- De consequenties van een regiegemeente voor personeel en organisatie (zowel in kwantitatieve als kwalitatieve zin) worden inzichtelijk gemaakt en uitgewerkt.

7C. Servicepunt

Doelstelling
Gemeentelijke dienstverlening aanpassen aan de eisen van deze tijd.

Activiteiten:

- Het invoeren en beheren van de Top Taken website (2014).
- Het beschikbaar maken van minimaal 20 digitale producten die online aangevraagd kunnen worden (2015-2018).
- Het aanpassen van onze bezoektijden en uitbreiden werken op afspraak (2014-2015).
- Het maken van structurele afspraken voor het meten van de klanttevredenheid (2016).

Doelstelling
Het realiseren van één ingang voor contacten, die eerstelijns klantvragen voor 80% in het eerste contact, direct goed afhandelt.

Activiteiten:

- Het trainen en opleiden van medewerkers telefonie & receptie met het accent op hostmanship (2014-2015).
- Het implementeren en uitbouwen gebruik Antwoordportaal (intern kennissysteem) (2014-2015).
- Het inrichten van een managementinformatiesysteem voor de kanalen telefonie en balie (2014-2015).
- Het vaststellen van kritieke prestatie indicatoren (KPI) en servicenormen (2015-2016).
- Het onderbrengen van de balies van Sociale zaken en Zorgloket in het Servicepunt (2015-2016).

7D. ICT

Doelstelling
De informatiestromen in onze organisatie zijn zoveel mogelijk digitaal en met elkaar verbonden om een effectieve en efficiënte inrichting van onze processen en een optimale dienstverlening te faciliteren.

Activiteiten:

Informatie Beveiliging

Verplichte invoering van de Baseline Informatiehuishouding om een betere grip en sturing te krijgen op de beveiligingsaspecten van het informatiebeheer. Vanuit de rijksoverheid zal hierop de gemeente ge-audit worden (2015-2016).

Samenwerking

Onderzocht wordt hoe we de samenwerking binnen de G5 gemeenten op het gebied van applicaties, informatie en ICT omgeving vorm kunnen geven. Een essentieel onderdeel hierin is dat alle onderdelen goed ingericht worden voor en met de G5 gemeenten die beheersbaar, overzichtelijk, toekomstvast, flexibel en stabiel is (2015-2018).

Basisregistraties

De afgelopen jaren zijn reeds verschillende basisadministraties met succes geïmplementeerd. Deze lijn wordt verder gevolgd. Door het realiseren van digitale koppelingen en normaliseren van informatie t.b.v. van Basisregistraties wordt dit verder vorm gegeven (2015-2016).

Digitalisering

Het accent komt de komende jaren te liggen op het verder uitbouwen van het zaaksysteem. Daarnaast implementeren we E-diensten die efficiënt zijn en bij de huidige tijd passen, zowel voor burgers en bedrijven als voor beheer. Tegelijkertijd worden activiteiten ontplooid om een digitaal E-depot op te zetten samen met Gelders Archief (2015-2018).

7E. Belastingen**Doelstelling**

We willen een gemeente zijn die zuinig omgaat met overheidsgeld. Het financieel huishoudboekje is op orde, structurele lasten worden gedekt met structurele inkomsten. Hierbij streven we naar lagere lasten voor de inwoners.

Activiteiten:**Onderzoek koppeling rioolheffing aan waterverbruik**

Parallel aan de voorbereiding van het nieuwe GRP zal onderzocht worden of de rioolheffing gekoppeld kan worden aan het feitelijk waterverbruik bij woningen en bedrijven. Bij dit onderzoek zal gekeken worden naar de tariefstructuren en wat de verschillen c.q. de gevolgen hiervan zijn ten opzichte van de huidige wijze van heffen.

7F. Vastgoed**Doelstelling**

- Vastgoed hanteert een inspanningsverplichting om de diverse eigen accommodaties duurzamer te maken.
- Sportaccommodaties worden, waar mogelijk, overgedragen aan sportverenigingen, beheer en onderhoud maken hiervan onderdeel uit.
- Onderzoek naar decentralisatie van nieuwbouw, onderhoud en renovatie van schoolgebouwen naar onderwijsorganisaties.

Activiteiten:

- Bij renovaties en vervangingsinvesteringen hebben duurzame oplossingen prioriteit binnen bestaande budgetten (doorlopend).
- De toegankelijkheid van de publieke ruimte en het daarvoor beschikbare budget wordt betrokken bij het beheer van accommodaties.
- Met betrokken partijen vinden op dit moment gesprekken plaats om te komen tot overdracht van de sportaccommodaties (2014-2016).
- In 2014 wordt gestart met het ontwerp van het MFC waarna in 2015 aanbesteding van de bouw gaat plaatsvinden. Realisatie staat gepland voor eind 2016.
- In samenwerking met betrokken schoolbesturen wordt in 2014 gestart met het onderzoek ten aanzien van decentralisatie van nieuwbouw en renovatie van schoolgebouwen. De wetswijziging ten aanzien van overheveling buitenonderhoud per 1 januari 2015 wordt hierin meegenomen. Afronding is voorzien in de loop van 2015.

Overdracht sportaccommodaties

In de kadernota Sportief Verbinden is opgenomen dat de gemeente wil overgaan tot concentratie van het aantal basissportvoorzieningen en daarmee een aantal bestaande sportaccommodaties wil overdragen. Daarnaast is opgenomen dat sportverenigingen in de toekomst ook een eigen financiële bijdrage leveren aan de realisatie en instandhouding van genormeerde basissportvoorzieningen. Het coalitieakkoord gaat hierin verder waarin namelijk het volgende staat opgenomen:

'Sportaccommodaties worden waar mogelijk overgedragen aan sportverenigingen. Daarvoor gaat de gemeente in overleg met de verenigingen om te bekijken hoe de overdracht kan plaatsvinden en in hoeverre een kwaliteitsimpuls (bijvoorbeeld door de aanleg van kunstgras) daarbij noodzakelijk is. Hierbij krijgen de verenigingen de verantwoordelijkheid voor het beheer en onderhoud'.

Voor 2015 is het streven dat het exploitatieplan voor sportpark Hartenstein wordt geïmplementeerd. Voor sportpark De Bilderberg en Wilhelmina zal onderzoek worden gedaan naar het in eigen beheer uitvoeren van het onderhoud.

Voor de basissportaccommodaties waarvoor nog tariefstelling nodig is zal het tarievenbeleid worden vastgesteld en tot implementatie worden overgegaan in 2015.

MFC 3b4

In het eerste kwartaal van 2015 zal de ontwerpfase worden afgerond en een Europese aanbesteding voor de bouw worden voorbereid. De uitschrijving staat gepland voor het tweede kwartaal 2015. Een en ander is mede afhankelijk van de bestemmingsplanprocedure die moet worden doorlopen. Voorafgaand aan de aanbesteding van de bouw wordt in 2015 een uitgewerkt beheermodel ter goedkeuring aan uw raad voorgelegd.

Doordecentralisatie onderwijs

In het coalitieakkoord staat hierover het volgende opgenomen:

'Goede schoolgebouwen zijn belangrijk voor goed onderwijs. We willen voorkomen dat leerlingen onnodig lang in noodlokalen les krijgen. In deze coalitieperiode wordt bekeken of naast het onderhoud ook de nieuwbouw en renovatie kan worden gedecentraliseerd aan onderwijsorganisaties'.

In 2015 wordt in overleg met de schoolbesturen dit onderzoek nader uitgewerkt. In het voorjaar van 2015 is er duidelijkheid over de mogelijke doordecentralisatie.

7G. Bestuur en organisatie

Doelstelling
Een optimale interactie tussen raad, college en organisatie, gericht op een zo efficiënt en effectief mogelijk samenwerking.

Activiteiten:

Uitvoering geven aan activiteiten in het kader van de bedrijfsvoering (doorlopend).

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

Bedragen x € 1.000	Rekening 2013	Begroot 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018
Besturingsfilosofie en inwonerp participatie						
Lasten	323	216	50	50	50	50
Baten	9	9	9	9	9	9
Saldo van baten en lasten	-314	-206	-40	-40	-40	-40
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-314	-206	-40	-40	-40	-40
Organisatieontwikkeling						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	0	0	0	0	0	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	0	0	0	0	0	0
Servicepunt						
Lasten	1.176	1.192	1.282	1.249	1.274	1.262
Baten	528	491	491	501	501	501
Saldo van baten en lasten	-648	-701	-791	-748	-773	-761
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-648	-701	-791	-748	-773	-761
ICT*)						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	0	0	0	0	0	0
Mutatie Reserve	0	151	77	44	-25	-164
Geraamd/gerealiseerd resultaat	0	151	77	44	-25	-164
Belastingen						
Lasten	633	637	621	630	630	630
Baten	35	40	40	40	40	40
Saldo van baten en lasten	-598	-597	-581	-590	-590	-590
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-598	-597	-581	-590	-590	-590
Vastgoed						
Lasten	2.661	4.528	3.561	3.461	3.436	3.341
Baten	222	102	92	93	93	94
Saldo van baten en lasten	-2.439	-4.426	-3.469	-3.368	-3.343	-3.247
Mutatie Reserve	-738	111	325	371	463	342
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-3.177	-4.315	-3.144	-2.997	-2.880	-2.905
Bestuur en organisatie						
Lasten	3.504	3.474	2.974	2.740	2.705	2.643
Baten	612	129	80	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-2.892	-3.345	-2.894	-2.740	-2.705	-2.643
Mutatie Reserve	127	370	150	0	0	0
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-2.765	-2.975	-2.744	-2.740	-2.705	-2.643
Geraamd/gerealiseerd saldo van lasten en baten	-6.891	-9.276	-7.776	-7.486	-7.452	-7.282
Mutaties reserves	-611	631	551	415	438	179
Geraamd/gerealiseerd resultaat	-7.502	-8.653	-7.224	-7.072	-7.014	-7.103

*) de lasten en baten betreffende ICT (automatisering) worden toegerekend aan de eindproducten binnen de diverse programma's (om die reden staan de lasten en baten hier op nihil). De wijze waarop het saldo van deze lasten en baten doorberekend wordt is te vinden in paragraaf 5 Bedrijfsvoering, onderdeel 'kostenverdeelsystematiek'.

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Inleiding

De hiervoor genoemde lasten en baten per programma resulteren voor 2015 per saldo in een uitgavenpost van € 30.321.000. De algemene dekkingsmiddelen moeten deze uitgaven bekostigen. Deze algemene dekkingsmiddelen zijn, in tegenstelling tot de bij de programma's genoemde baten, vrij in te zetten binnen de begroting. Daarnaast is in de begroting een niet programmegebonden bedrag apart gezet voor onvoorziene uitgaven.

In de volgende tabel is weergegeven welke lasten de uitvoering van de programma's per saldo met zich meebrengen en welke algemene dekkingsmiddelen hier tegenover staan.

In de financiële begroting wordt ingaan op het saldo van deze begroting in relatie tot hetgeen is gepresenteerd in de voor- en najaarsnota 2014.

Saldo lasten en baten <i>Bedragen x € 1.000</i>	2015
Programma's	
1. Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	11.754
2. Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	2.776
3. Milieu, klimaat & duurzaamheid	-541
4. Veiligheid	2.685
5. Openbare ruimte	5.783
6. Economie & cultuur	639
7. Inwoner, bestuur & organisatie	7.224
Totaal	30.321
Dekkingsmiddelen	
Algemene uitkering	22.004
Belastingen	6.763
Dividend	186
Rente resultaat	308
Overige algemene dekkingsmiddelen	1.262
Onvoorzien	-165
Totaal	30.358
Saldo Begroting 2015	37

In het vervolg van dit hoofdstuk zal worden ingaan op de algemene dekkingsmiddelen, namelijk de algemene uitkering, de OZB, overige belastingen en de overige algemene dekkingsmiddelen.

Algemene uitkering

Voor de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds wordt het volgende uitgangspunt gehanteerd: De nominale stijging van de Algemene uitkering wordt gebruikt ter dekking van de jaarlijkse indexering voor loon- en prijsstijgingen. Voor zover deze indexering nog niet toegewezen is aan de budgetten is dit bedrag apart gezet op een stelpost.

De inkomsten uit de Algemene uitkering zijn op basis van de mei- en septembercirculaire 2014 zoals weergegeven in de volgende tabel.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2015	2014
Inkomsten Algemene uitkering	22.004	24.111

Belastingen

De belastingen die de gemeente int zijn:

- OZB voor eigenaren van woningen en eigenaren en gebruikers van niet-woningen;
- hondenbelasting;
- toeristenbelasting.

De begrote inkomsten per belastingsoort zijn weergegeven in de volgende tabel.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2015	2014
OZB eigenaren	5.397	5.309
OZB gebruikers	823	809
Totaal OZB	6.220	6.118
Hondenbelasting	194	189
Toeristenbelasting	349	302
Totaal	6.763	6.609

De mutatie van de inkomsten uit OZB, hondenbelasting en toeristenbelasting wordt veroorzaakt door de prijsontwikkeling die is toegepast op de belastingtarieven en de nominale ontwikkeling. Voor meer informatie over de tariefstelling voor deze belastingen en de uitgangspunten die daarbij worden gehanteerd wordt verwezen naar de paragraaf 1 Lokale heffingen.

Overige algemene dekkingsmiddelen

Behalve de hiervoor genoemde algemene dekkingsmiddelen zijn er nog een aantal algemene dekkingsmiddelen opgenomen in de begroting. In deze paragraaf worden genoemd:

- de dividenden die we als gemeente ontvangen;
- het saldo van de rentebaten en -lasten (financieringsfunctie);
- overige algemene dekkingsmiddelen.

Dividenden

De inkomsten die we als gemeente ontvangen uit dividenden zijn gering. De belangrijkste dividenden zijn afkomstig van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en de Afvalcombinatie De Vallei. Voor 2015 zijn de totale dividendinkomsten geraamd op € 186.000.

Saldo van de rentebaten- en lasten

Het gebruik van eigen en externe financieringsmiddelen heeft rentelasten en -baten tot gevolg. Deze kosten worden met een vast rentepercentage doorberekend aan de investeringen in de programma's. Uit praktische overwegingen wordt deze zogenaamde 'rekenrente' niet jaarlijks aangepast. Wij rekenen op dit moment met een rekenrente van 4%. Door de lage rentekosten op kort geld op dit moment, zijn de werkelijke rentekosten lager. Dit voordeel komt tot uitdrukking bij de algemene dekkingsmiddelen. Het gaat om een bedrag van € 308.000. Dit is gebaseerd op het overzicht kapitaallasten, wat terug is te vinden in bijlage 1.

Overige algemene dekkingsmiddelen

De overige dekkingsmiddelen bestaan uit onder andere de bespaarde rente over eigen financieringsmiddelen, stelposten voor loon- en prijsontwikkeling en vervangingsinvesteringen. Per saldo leveren deze posten een voordeel op van € 1.262.000.

Onvoorzien

Op basis van de Financiële verordening 2015 bedraagt de post onvoorzien die in deze begroting is opgenomen € 165.000. Onvoorziene uitgaven die zich in de loop van het begrotingsjaar voordoen, kunnen door het College ten laste van de stelpost van € 165.000 worden gebracht. Daarbij moet worden voldaan aan de voorwaarde dat het een onvoorziene en onuitstelbare en onvermijdbare gebeurtenis betreft. Structurele onvoorziene uitgaven kunnen alleen het eerste jaar ten laste van de stelpost worden gebracht. Deze uitgaven zullen dus in het volgende begrotingsjaar meegenomen moeten worden in de begroting.

Naast de post onvoorzien zit in de begroting een extra 'buffer' in de vorm van de rente over de weerstandsreserve. Wanneer de weerstandsreserve niet hoeft te worden ingezet, geeft dit een rentevoordeel van € 169.000.

Mutaties reserves

Binnen de begroting worden onttrekkingen en toevoegingen aan reserves opgenomen. De mutaties voor 2015 zijn opgenomen in de tabellen per programma. Een verloopoverzicht per reserve is opgenomen in deel II, onderdeel Financiële positie en toelichting.

Paragrafen

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) wordt bepaald dat in de begroting een aantal verplichte paragrafen worden opgenomen, waarin de beleidslijnen zijn vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. Het doel van de paragrafen is om onderwerpen die verspreid in de begroting staan gebundeld weer te geven. Hiermee wordt van deze onderdelen een dwarsdoorsnede gegeven van alle programma's.

Op grond van de artikelen 9 en 24 van het BBV moet de begroting de volgende paragrafen bevatten:

- lokale heffingen
- weerstandsvermogen
- onderhoud kapitaalgoederen
- financiering
- bedrijfsvoering
- verbonden partijen
- grondbeleid

Naast deze verplichte paragrafen hebben we een paragraaf subsidies opgenomen.

Paragraaf 1 Lokale heffingen

Inleiding

Lokale heffingen zijn inkomsten voor de gemeente, betaald door de burgers. Het zijn inkomsten die verkregen worden op grond van publiekrechtelijke regels, voornamelijk belastingen en leges die de overheid heft op grond van wettelijke bepaling van haar inwoners en gasten.

De Gemeentewet onderscheidt twee soorten lokale heffingen:

- Gemeentelijke belastingen. Het kenmerk van belasting is dat tegenover de aan de overheid verschuldigde betaling geen direct aanwijsbare individuele tegenprestatie staat. De opbrengst van de belastingen belandt in beginsel in de algemene middelen van de gemeente en zijn dus vrij besteedbaar. De hoogte van de tarieven van belastingen is in beginsel niet wettelijk beperkt.
- Gemeentelijke rechten of retributies. Het kenmerk van retributies is dat tegenover de aan de overheid verschuldigde betaling een direct aanwijsbare tegenprestatie staat. Die tegenprestatie kan bestaan uit een product of een dienst. De tarieven voor de retributies mogen maximaal kostendekkend worden vastgesteld (artikel 229b Gemeentewet).

De gemeentelijke rechten of retributies worden onderverdeeld in retributies en leges. Bij retributies gaat het om de uitvoering van publiek rechtelijke dienstverlening. De burger moet ook betalen als hij de dienst niet wenst (v.b. afvalstoffenheffing). Bij leges gaat het om de levering van individuele dienstverlening van typische overheidsdiensten van publiekrechtelijke aard (paspoorten, vergunningen enz.). Betaling vindt alleen plaats bij afname van deze producten.

In deze paragraaf zal worden ingegaan op het gemeentelijk beleid voor de bepaling van de tarieven voor belastingen, retributies en leges. De in deze begroting genoemde tarieven zijn voorlopige tarieven. De definitieve vaststelling vindt namelijk plaats bij de vaststelling van de diverse belasting- en legesverordeningen in december 2014.

Belastingen

De gemeente Renkum onderscheidt de volgende belastingen:

- Onroerende zaakbelasting
- Hondenbelasting
- Toeristenbelasting

In het vervolg van dit hoofdstuk wordt allereerst ingegaan op de uitgangspunten voor de tariefstelling van deze belastingen. Vervolgens komen achtereenvolgens de genoemde belastingen aan de orde.

Uitgangspunten tariefstelling

De uitgangspunten voor de jaarlijkse tariefstelling voor de belastingen als volgt vastgesteld:

- Een trendmatige verhoging op basis van het inflatiepercentage voor de materiële consumptie (1/2) en lonen en salarissen (1/2) volgens de septembercirculaire;
- Bijstelling van de trendmatige verhoging achteraf op basis van actuele gegevens over het inflatiepercentage voor de achterliggende jaren (maximaal 2 jaar) volgens de septembercirculaire.

De inflatiepercentages volgens de septembercirculaire 2014 van het Gemeentefonds worden dus toegepast als uitgangspunt voor de tariefvaststelling voor 2015. In deze circulaire zijn inflatiepercentages opgenomen uit de Macro Economische Verkenning, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen het inflatiepercentage voor de materiële consumptie en het inflatiepercentage voor lonen en salarissen.

Op basis van deze uitgangspunten is de noodzakelijke trendmatige verhoging van de tarieven voor 2015 als volgt becijferd:

Inflatie Septembercirculaire gemeentefonds	2013	2014	2015
Getallen in %			
Materiële consumptie	0,70	1,25	1,25
Lonen en salarissen	-0,10	1,75	1,50
Totaal	0,30	1,50	1,38
Toegepast Begroting 2014	1,75	1,50	
Tarief	-1,45	-0,00	1,38
Cumulatief	-1,45	-1,45	-0,07

Op basis van het voorgaande bedraagt de trendmatige verlaging van de tarieven voor 2015 in totaal 0,07%.

Onroerende zaakbelasting (OZB)

Tarieven 2015

OZB-heffing is een percentage van de waarde

De onroerendezaakbelasting (OZB) is met ingang van 1 januari 2009 berekend naar een percentage van de waarde van de onroerende zaak.

In het coalitieakkoord 2014-2018 is aangegeven dat de opbrengsten van de OZB de komende vier jaar nominaal gelijk blijven aan de geraamde opbrengsten uit de begroting 2014 met toepassing van de gebruikelijke jaarlijkse indexering. Uitgangspunt hierbij is gelijkblijvende opbrengsten vermeerderd met de inflatiecorrectie. Uitzondering hierop is de areaal ontwikkeling. Wanneer de woningvoorraad toe- of afneemt, leidt dit wel tot een OZB stijging of daling.

Overige ontwikkelingen in de WOZ leiden tot bijstelling van tarieven, waardoor de opbrengsten gelijk blijven. Er wordt daarbij geen rekening gehouden met de consequenties binnen de algemene uitkering.

Voor 2015 bedraagt de indexering een verlaging met 0,07%. Dit betekent dat de opbrengst voor 2015 € 6.220.000 gaat bedragen.

De inflatiecorrectie van +/- 0,07% op de tarieven heeft een daling van € 5.000 tot gevolg. Deze daling wordt onttrokken uit de stelpost loon- en prijsstijgingen.

De waardeontwikkeling van de WOZ-waarde in 2014 wijkt af van de aanname bij de begroting 2014 en tariefvaststelling 2014. De daling van de WOZ-waarde was hoger (€ 107.000). Dit betekent dat de tarieven moeten stijgen om de begrote opbrengst te realiseren. Dit kan niet meer voor 2014 maar zal wel worden toegepast voor berekening van de tarieven 2015. Dit leidt tot een stijging van 1,75% van de tarieven.

Bij de berekening van de tarieven is uitgegaan van een waardedaling van de woningen met 3,0% en een waardedaling van niet-woningen met 3,5%. Dit betekent dat de tarieven extra stijgen om opbrengst 2015 te kunnen realiseren. Voor woningen is de stijging 3,1% en voor niet-woningen is

deze 3,75%. Dit zijn de landelijke gegevens. In december 2014 worden de definitieve tarieven vastgesteld. Hierbij wordt rekening gehouden met de waardeontwikkeling binnen de gemeente Renkum.

De tarieven onroerend goed op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten zijn weergegeven in de volgende tabel.

Tarief OZB	2015 Tarief in % van de waarde onroerend goed	2014 Tarief in % van de waarde onroerend goed
Woning		
Eigenaar	0,1204	0,1149
Niet-woning		
Eigenaar	0,2376	0,2255
Gebruiker	0,1930	0,1830
Totaal	0,4306	0,4085

Opbrengsten OZB

In de volgende tabel zijn de geraamde opbrengsten voor de OZB opgenomen.

Opbrengsten OZB Bedragen x € 1.000	2015	2014	2013	2012
Woning				
Eigenaar	4.215	4.146	4.330	4.458
Niet-woning				
Eigenaar	1.183	1.163	1.219	1.062
Gebruiker	822	809	881	777
Totaal	2.005	1.972	2.200	1.839
Totaal	6.220	6.118	6.430	6.297

Het verschil tussen de opbrengst 2015 en 2014 wordt veroorzaakt door een nadeel van € 107.000 ten opzichte van de geraamde opbrengst van € 6.225.000 in 2014, die in 2015 weer wordt hersteld, en de inflatie van +/- € 5.000.

Hondenbelasting

Tarieven

De tarieven voor 2015 op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten zijn weergegeven in de volgende tabel (afgerond op 10 cent).

Hondenbelasting Bedragen in euro's	2015	2014	2013	2012
Eerste hond	62,60	62,70	61,70	61,60
Tweede hond	104,50	104,60	102,90	102,80
Derde en volgende hond	146,30	146,50	144,10	144,00
Stijging t.o.v. vorig jaar	-0,1%	1,6%	0,1%	1,5%

Opbrengsten

De geraamde opbrengsten voor de hondenbelasting 2015 op basis van bovengenoemde uitgangspunten bedragen € 194.000.

Toeristenbelasting

Tarieven

De tarieven voor 2015 op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten zijn weergegeven in de volgende tabel (afgerond op 5 cent).

Toeristenbelasting Bedragen in euro's	2015	2014	2013	2012
Tarief per overnachting voor:				
Hotels	1,75	1,75	1,65	1,65
Campings	0,95	0,95	0,90	0,90
Stijging t.o.v. vorig jaar				
hotels	0,0%	6,1%	0,0%	0,0%
campings	0,0%	5,6%	0,0%	0,0%

Opbrengsten

De geraamde opbrengsten voor de toeristenbelasting 2015 op basis van bovengenoemde uitgangspunten en dat het aantal overnachtingen constant blijft bedragen € 349.000.

Retributies

Met ingang van 2006 kent de gemeente Renkum de afvalstoffenheffing en het rioolheffing als retributies.

Afvalstoffenheffing

Voor de afvalstoffenheffing geldt het uitgangspunt dat de kosten voor 100% gedekt moeten worden door de inkomsten.

De tarieven 2014 zijn incidenteel verlaagd als gevolg van inzet extra dividend. Hieronder wordt deze verlaging teruggerekend naar het structureel tarief 2014.

Afvalstoffenheffing Bedragen in euro's	2014	Inzet extra dividend	Tarief 2014 structureel
Tarieven			
1-persoon	220,20	4,00	224,20
2-persoons	250,70	4,60	255,30
3-persoons of meer	281,60	5,20	286,80

Tarieven

Hieronder worden de structurele en incidentele aanpassingen van de tarieven voor 2015 weergegeven.

Structurele aanpassing tarieven

De kostenraming voor 2015 is € 65.000 lager (vuilverwerking ca. € 55.000, vuil ophalen en afvoeren ca. € 21.000 en overigen ca. -/- € 11.000) dan die van 2014. Deze lagere kostenraming wordt gebruikt om de taakstelling van € 95.000 (beheer afvalbakken openbare ruimte) in te vullen en heeft dus *geen* effect op de tarieven afvalstoffenheffing.

Egalisatiereserve afvalstoffenheffing

De egalisatiereserve afvalstoffenheffing vertoont per 31 december 2013 een saldo van € 1.274.000. Hieronder wordt de begroting van het verloop van de egalisatiereserve weergegeven:

Egalisatiereserve afvalstoffenheffing <i>Bedragen</i>	Mutaties	Stand per 31 december
Stand 1-1-2014		1.274.000
Inzet extra dividend 2013	- 61.000	
Structurele onttrekking conform begroting 2013	- 63.000	
Onttrekking conform begroting 2014	- 76.000	
Extra dividend 2104 (najaarsnota)	37.000	
Stand 1-1-2015		1.111.000
Inzet extra dividend 2014	- 37.000	
Structurele onttrekking conform begroting 2013	- 63.000	
Onttrekking conform begroting 2014	- 76.000	
Mutatie najaarsnota 2014	9.000	
Stand 1-1-2016		944.000
Structurele onttrekking conform begroting 2013	- 63.000	
Onttrekking conform begroting 2014	- 76.000	
Mutatie najaarsnota 2014	12.000	
Stand 1-1-2017		817.000
Structurele onttrekking conform begroting 2013	- 63.000	
Onttrekking conform begroting 2014	0	
Mutatie najaarsnota 2014	16.000	
Stand 1-1-2018		770.000

Uit dit overzicht blijkt dat de reserve per 31-12-2018 hoger is dan € 500.000. Het verschil tussen de begrote reserve van € 770.000 en € 500.000 zal worden ingezet door de onttrekking van de begroting 2014 ook toe te passen voor 2017.

Daarnaast zullen de tarieven van de afvalstoffenheffing voor 3 jaar verlaagd worden. De verlaging bedraagt ongeveer 1,8%. Hierdoor wordt jaarlijks € 62.000 extra onttrokken uit de reserve afvalstoffenheffing. De stand per 1-1-2018 zal hierdoor uitkomen op € 500.000.

Afvalstoffenheffing <i>Bedragen</i>	Tarief 2014 structureel (tot en met 2017)	Inzet reserve	Tarief 2015 structureel (tot en met 2017)
Tarieven			
1-persoon	224,20	-4,00	220,20
2-persoons	255,30	-4,60	250,70
3-persoons of meer	286,80	-5,20	281,60

Incidentele aanpassing tarieven

In 2014 is een extra dividend over 2013 van € 36.500 ontvangen. Dit extra dividend wordt door een eenmalige verlaging van de tarieven 2015 verrekend.

Afvalstoffenheffing <i>Bedragen</i>	Tarief 2015 structureel	Inzet extra dividend	Tarief 2015
Tarieven			
1-persoon	220,20	-2,30	217,90
2-persoons	250,70	-2,50	248,20
3-persoons of meer	281,60	-2,80	278,80

De tarieven voor 2015 op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten zijn weergegeven in de volgende tabel.

Afvalstoffenheffing <i>Bedragen in euro's</i>	2015	2014	2013	2012
Tarieven				
1-persoon	217,90	220,20	218,50	209,50
2-persoons	248,20	250,70	248,70	238,60
3-persoons of meer	278,80	281,60	279,40	268,00
Wijziging t.o.v. vorig jaar	-1,0%	0,8%	4,3%	-5,1%

Opbrengsten

De geraamde opbrengsten voor de afvalstoffenheffing 2015 op basis van bovengenoemde uitgangspunten bedragen € 3.388.000.

Rioolheffing

Bij de bepaling van een kostendeekkende rioolheffing gelden voor de kostprijsbepaling de volgende uitgangspunten:

- alle lasten en baten zoals geraamd op het product "Riolering en Water";
- de verfijningsuitkering riolering in de algemene uitkering;
- 100% van de kwietscheldingen over de rioolheffing;
- 50% van de lasten van de straatreiniging;
- 100% van de perceptiekosten van de uitvoering van de bijbehorende belastingtaken.

Conform het GRP 2010-2014, dat in december 2009 is vastgesteld, zal de rioolheffing tot en met 2016 jaarlijks met 4,91% stijgen om de lasten en baten van het product "Riolering en Water" 100 % te dekken. Dit is inclusief een inflatiecorrectie van 3%. Ten aanzien van de inflatie is het volgende in het GRP vastgelegd: *"In het plan wordt rekening gehouden met een gemiddelde inflatie van 3%. Jaarlijks wordt bekeken wat het werkelijke inflatiepercentage voor grond-, weg- en waterbouwkundige werken op basis van de CBS-publicatie is. Dit percentage wordt (conform de huidige rekensystematiek voor indexatie van belastingen en heffingen) gehanteerd bij de vaststelling van de tarieven."*

Inmiddels is de daadwerkelijke inflatie over 2012 op basis van de CBS-cijfers vast te stellen. Dit betreft een inflatie van 1,6%. Daarnaast is de voorlopige inflatie over 2013 bepaald op 0,6% (CBS Statline, Grond-, weg- en waterbouw (GWW); inputprijsindex, 4221: Werken voor vloeistoffen). Voor 2014 en 2015 zijn geen geactualiseerde prognoses beschikbaar. Daarom hanteren we voor deze jaren een inflatiecorrectie van 3% conform GRP. Zodra de definitieve inflatiegegevens over deze jaren bekend zijn, zal dat leiden tot bijstelling van de tarieven.

De volgende inflatiecorrectie wordt toegepast voor de opbrengst rioolheffing 2015:

Inflatiecorrectie rioolheffing Getallen in %	Percentage
Inflatie 2015	3,0
Correctie inflatie 2014	0,0
Correctie inflatie 2013 (0,6% +/- 3%)	-2,4
Correctie inflatie 2012 (1,6% +/- 1,9%) definitief	-0,3
Toe te passen inflatiecorrectie 2015	0,3

Bij de behandeling van de Begroting 2014 is een amendement aangenomen om een voorlichtingscampagne te voeren voor een bedrag van € 30.000. Hierdoor zijn de tarieven voor 2014 eenmalig voor een deel niet extra verlaagd met 0,82%. De extra verlaging wordt toegepast bij de berekening van de tarieven 2015.

Verloop stijging t.o.v. vorig jaar In %	2015	2014 (*2)
Stijging rioolheffing cf GRP 2010-2014	4,91%	4,91%
Toegepaste inflatie in GRP 2010-2014	-3,00%	-3,00%
Actuele inflatie	0,30%	1,90%
Verlaging rekenrente van 5% naar 4%		-2,98%
Vervallen project 'afkoppelen door particulieren'		-2,13%
Amendement begroting 2014 voorlichtingscampagne	-0,82%	0,82%
Bevriezen tarieven niet-woningen(*1)	0,10%	0,10%
Totaal mutatie t.o.v. vorig jaar (woningen)	1,49%	-0,38%

(*1) als gevolg van het bevriezen van de tarieven van niet-woningen, stijgen de tarieven van woningen met 0,10%

(*2) deze percentages zijn structureel doorgevoerd (evt. is in 2015 een correctie hierop aangegeven).

Tarieven

De tarieven voor 2015 op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten zijn weergegeven in de volgende tabel.

Tarieven rioolheffing <i>Bedragen in euro's</i>	2015	2014	2013
Woning			
Eigenaar, per aansluiting per jaar	87,49	86,21	86,58
Gebruiker, 1 persoon	54,72	53,91	54,15
Gebruiker, 2 personen	109,44	107,83	108,30
Gebruiker, 3 of meer personen	164,16	161,74	162,44
Niet-woning			
Eigenaar per aansluiting per jaar	353,38	353,38	353,38
Gebruiker, per 250 m ³ afgevoerd water	192,70	192,70	192,70
Stijging t.o.v. vorig jaar (alleen woningen)	1,49%	-0,38%	

Opbrengsten

De geraamde opbrengsten voor de rioolheffingen 2015 op basis van bovengenoemde uitgangspunten bedragen € 3.218.000.

Lastendruk per huishouden

Op basis van het voorgaande zijn berekeningen gemaakt van de ontwikkeling van de lastendruk voor onze burgers. In onderstaand overzicht worden voorbeelden van drie varianten weergegeven, namelijk:

- A. Van een gezin van 4 personen die eigenaar is van een woning met een WOZ waarde van € 252.000 in 2015 en € 260.000 in 2014 (gemiddelde gemeente Renkum);
- B. Van een gezin van 3 personen die een woning huurt met een WOZ waarde van € 215.000;

Belastingdruk voor een huishouden zoals bij A. weergegeven

<i>Bedragen in euro's</i>	2015	2014
Onroerend zaakbelasting, eigenaar	303,65	298,74
Afvalstoffenheffing	278,80	281,60
Rioolheffing	251,65	247,95
Totaal	834,10	828,29
Mutatie t.o.v. vorig jaar	0,7%	

Belastingdruk voor een huishouden zoals bij B. weergegeven

<i>Bedragen in euro's</i>	2015	2014
Afvalstoffenheffing	278,80	281,60
Rioolheffing	164,16	161,74
Totaal	442,96	443,34
Mutatie t.o.v. vorig jaar	-0,1%	

Leges

Binnen de gemeente Renkum worden leges geïnd voor:

- de producten van burgerzaken (waaronder paspoorten, rijbewijzen, huwelijken);
- vergunningen (waaronder bouwvergunningen, gebruikersvergunningen, kapvergunningen, WABO);
- lijkbezorgingrechten;
- marktgelden;
- overig.

In eerste instantie worden de leges verhoogd op basis van de algemene uitgangspunten voor de bepaling van de jaarlijkse tariefstelling.

Daarnaast worden de leges bepaald op basis van het uitgangspunt dat zoveel mogelijk gestreefd moet worden naar 100% kostendekking.

Kwijtscheldingen

De gemeente is op grond van de Gemeentewet bevoegd om kwijtschelding van gemeentelijke belastingen en retributies te verlenen. Kwijtschelding kan worden verleend voor afvalstoffenheffing, rioolheffing huishoudens en hondenbelasting.

Er is sprake van zogenaamde automatische kwijtscheldingen en kwijtschelding op basis van aanvraag.

De automatische kwijtschelding wordt verleend als in de voorgaande jaren kwijtschelding is verleend en de betreffende persoon klant is bij sociale zaken of ouder dan 65 jaar is. De automatische kwijtschelding wordt jaarlijks gecontroleerd door middel van een steekproef.

De aanvragen voor kwijtscheldingen worden beoordeeld op basis van inkomenscriteria.

De kwijtschelding van afvalstoffenheffing en rioolheffing worden verdisconteerd in de desbetreffende tarieven.

Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is opgenomen dat de gemeente in de begroting en de jaarstukken moet aangeven:

- welke risico's er spelen;
- welke capaciteit (middelen) er beschikbaar is bij tegenvallers;
- wat het beleid is ten aanzien van de risico's, de capaciteit en de relatie tussen beide.

In deze paragraaf zal worden ingegaan op ons weerstandsvermogen in 2015. Daarbij wordt eerst stilgestaan bij het beleid van onze gemeente. Vervolgens komt de weerstandscapaciteit aan de orde. Daarna wordt ingegaan op de risico's waarvan sprake is binnen onze gemeente. Tot slot worden conclusies getrokken over het weerstandsvermogen.

Beleid

De hoofdlijnen van ons beleid met betrekking tot het weerstandsvermogen en risicomanagement is vastgelegd in de financiële verordening gemeente Renkum, die op 29 oktober 2014 door uw Raad wordt behandeld. De verder uitwerking vindt jaarlijks plaats in de begroting.

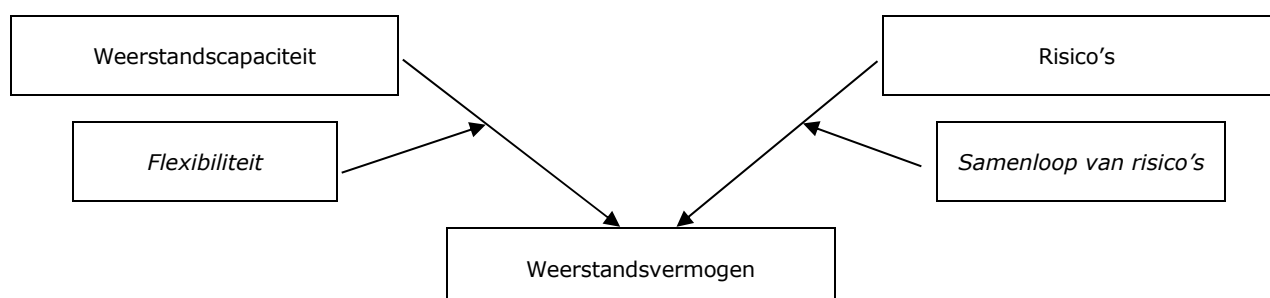
Risicomanagement is als een continu proces vormgegeven binnen de organisatie. Daarvoor is het risicomanagement ingebed binnen het beleidsvormingsproces en de planning & controlcyclus. Het proces van risicomanagement omvat drie stappen: inventariseren, analyseren en beheersen. In hoofdlijnen zijn er vier mogelijkheden om risico's te beheersen, namelijk: elimineren, reduceren, overdragen of accepteren. Als een risico niet kan worden geëlimineerd, gereduceerd of overgedragen, dan wordt het risico geaccepteerd en zal de eventuele (financiële) schade middels de weerstandscapaciteit moeten worden afgedekt. Dit betekent overigens niet per definitie dat het risico niet beïnvloedbaar is en daarom maar geaccepteerd moet worden. Het betekent dat het risico op dit moment geaccepteerd wordt en niet op één of andere wijze is afgedekt.

Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre een gemeente in staat is tegenvallers op te vangen. Van belang is daarbij om vast te stellen in hoeverre tegenvallers kunnen worden opgevangen zonder dat dit consequenties heeft voor het voorgenomen beleid in de (meerjaren)begroting.

Voor de bepaling van het weerstandsvermogen zijn twee factoren van belang, namelijk:

- de weerstandscapaciteit en
- de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van de gemeente.

In schema kan dit als volgt worden weergegeven:

Het kan noodzakelijk zijn om de weerstandscapaciteit aan te vullen, bijvoorbeeld omdat er nieuwe risico's zijn ontdekt. Het tempo waarin dit gebeurt is afhankelijk van de flexibiliteit van de (financiële) organisatie. Bepaalde kostenposten kunnen sneller worden omgebogen dan andere.

De samenloop van risico's heeft een dubbele inhoud. Enerzijds kan de samenloop van risico's ertoe leiden dat de weerstandscapaciteit 'op' raakt. Anderzijds kunnen kleine risico's, risico's die individueel niet van belang zijn, indien ze gelijktijdig of kort na elkaar zich voordoen, toch een risico voor de weerstandscapaciteit gaan vormen.

In het vervolg van deze paragraaf zal worden ingegaan op onze weerstandscapaciteit. Vervolgens komen de risico's aan de orde. Tot slot zullen conclusies worden getrokken over het weerstandsvermogen van de gemeente. In deze paragraaf worden alleen de uitkomsten op hoofdlijnen aangegeven. Meer gedetailleerde informatie in terug te vinden in bijlage 2.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit betreft de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt c.q. kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Daarbij worden incidentele en structurele weerstandscapaciteit onderscheiden.

Met het eerste wordt het vermogen bedoeld om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat dit invloed heeft op de hoogte van het voorzieningenniveau dat de gemeente haar burgers willen aanbieden.

Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent kunnen worden ingezet om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van het bestaande beleid.

In bijlage 2 vindt u de inventarisatie van de weerstandscapaciteit voor de jaren 2014 tot en met 2018. Op grond daarvan concluderen we het volgende over de huidige weerstandscapaciteit:

Weerstandscapaciteit <i>Bedragen x € 1.000</i>	2014	2015	2016	2017	2018
Structurele capaciteit					
Onbenutte belastingcapaciteit	0	1.700	0	0	0
Begrotingsruimte	0	0	0	0	0
Kostenreductie	0	0	0	0	0
Totaal structureel	0	1.700	0	0	0
Incidentele capaciteit					
Post onvoorzien	165	165	165	165	165
Weerstandsreserve	4.156	0	0	0	0
Onbenutte belastingcapaciteit	0	0	0	0	0
Stille reserves	0	0	0	0	0
Begrotingsruimte	0	37	77	508	66
Kostenreductie	0	0	0	0	0
Totaal incidenteel	4.321	202	242	673	231
Totaal weerstandscapaciteit	4.321	1.902	242	673	231

Risico's

Bij de inventarisatie van risico's worden de risico's ingedeeld naar de paragrafen in de begroting. Dit betekent dat we risico's onderscheiden op het gebied van lokale heffingen, kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen, grondbeleid en subsidies.

In het kader van het weerstandsvermogen moet overigens worden bedacht dat niet alle risico's daadwerkelijk risico's voor het weerstandsvermogen van de gemeente zijn. Risico's waarvoor reeds een voorziening, verzekering of bestemmingsreserve is gevormd, worden uiteraard niet meegenomen in deze inventarisatie. Dit geldt ook voor risico's waarvoor reeds in de projectbegroting c.q. de kostenrekening een post onvoorzien is opgenomen.

In bijlage 2 zijn de risico's in beeld gebracht die op dit moment bekend zijn. Van de risico's is aangegeven wat de kans is dat het risico zich voordoet en wat het financiële gevolg van het risico is. De totale risico-omvang is bepaald door de kans te vermenigvuldigen met het financiële gevolg. Voor de beoordeling van de kans gebruiken we de volgende 5 klassen:

Klasse	Kans (waarschijnlijkheid)	Procentueel
1	Zeër klein	1-20 %
2	Klein	21-40 %
3	Gemiddeld	41-60 %
4	Groot	61-80 %
5	Zeër groot	81-100 %

Voor de beoordeling van het financiële gevolg hanteren we de volgende klassenindeling:

Klasse	Bandbreedte financieel gevolg in euro's
1	0-25.000
2	25.001-50.000
3	50.001-100.000
4	100.001-250.000
5	Meer dan 250.001

Hieruit volgen de volgende risicobedragen per paragraaf.

Omvang risico's Bedragen x € 1.000	2014 Inc	2014 Str	2015 Inc	2015 Str	2016 Inc	2016 Str	2017 Inc	2017 Str	2018 Inc	2018 Str
Lokale inkomsten	0	140	644	0	639	0	379	0	72	0
Onderhoud kapitaalgoederen	275	0	88	0	88	0	88	0	88	0
Financiering	113	0	98	0	84	0	73	0	63	0
Bedrijfsvoering	38	0	345	0	279	0	330	0	335	0
Verbonden partijen	0	0	80	0	154	0	216	0	223	0
Grondbeleid	3.581	0	295	0	10	0	0	0	0	0
Subsidies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	4.007	140	1.550	0	1.254	0	1.085	0	780	0

Weerstandsvermogen

In de voorgaande hoofdstukken zijn we ingegaan op de weerstandscapaciteit en de risico's. Zoals eerder gezegd, bestaat het weerstandsvermogen uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's. Het weerstandsvermogen kan in twee soorten worden verdeeld, te weten:

Statisch weerstandsvermogen

Met het statisch weerstandsvermogen (ook wel het éénjarige weerstandsvermogen genoemd) wordt bedoeld de mate waarin tegenvallers opgevangen kunnen worden zonder dat dit tot beleidswijzigingen in het begrotingsjaar zelf leidt. Het gaat er om of de gemeente voldoende middelen heeft om een risico in het lopende jaar op te vangen. Het voordoen van het risico mag er niet toe leiden dat de gemeente haar beleid moet aanpassen.

Dynamisch weerstandsvermogen

Het is ook mogelijk dat een risico gevolgen heeft voor meerdere jaren. Het dynamisch weerstandsvermogen (ook wel het meerjarige weerstandsvermogen genoemd) is de mate waarin de gemeente tegenvallers kan opvangen zonder dat dit consequenties heeft voor meerdere begrotingsjaren.

Het in kaart brengen van het statisch en dynamisch weerstandsvermogen geeft de gemeente inzicht in hoeverre ze in staat is om risico's op te vangen in het huidige jaar en komende jaren. Met dit inzicht kan de gemeente tijdig maatregelen treffen om problemen te voorkomen.

Het weerstandsvermogen is niet uit te drukken in een bedrag. Het betreft een kwantificering van de confrontatie tussen de weerstandscapaciteit en de financiële risico's. Wij berekenen het statisch en het dynamisch weerstandsvermogen als volgt:

$$\text{Statisch weerstandsvermogen} = \frac{(\text{Incidentele weerstandscapaciteit jaar } t \text{ t/m } t+4)}{((\text{Inc. risico's jaar } t \text{ t/m } t+4) + (\text{str. risico's jaar } t))} \times 100 \%$$

$$\text{Dynamisch weerstandsvermogen} = \frac{(\text{Structurele weerstandscapaciteit jaar } t+1 \text{ t/m } t+4)}{(\text{Structurele risico's jaar } t+1 \text{ t/m } t+4)} \times 100 \%$$

Aan het weerstandsvermogen geven we de volgende kwalificaties:

Weerstandsvermogen	Beoordeling
> 100 %	Uitstekend
80 % - 100 %	Ruim voldoende
60 % - 80 %	Voldoende
40 % - 60 %	Matig
< 40 %	Slecht

We streven naar een statisch en dynamisch weerstandsvermogen van minimaal 80 en maximaal 100%.

Het statisch en dynamisch weerstandsvermogen van onze gemeente kan op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten als volgt worden vastgesteld.

Statisch weerstandsvermogen	
Risico's ten opzichte van incidentele weerstandscapaciteit	
Incidentele risico's 2014 t/m 2018	8.676
Structurele risico's 2014	140
Totaal	8.816
Aanwezige incidentele weerstandscapaciteit 2014 t/m 2018	5.669
Percentage	64 %

Dynamisch weerstandsvermogen	
Risico's ten opzichte van structurele weerstandscapaciteit	
Structurele risico's 2014 t/m 2018	140
Totaal	140
Aanwezige structurele weerstandscapaciteit 2014 t/m 2018	1.700
Percentage	1.214 %

De conclusie op basis van het voorgaande luidt dat het statisch weerstandsvermogen voldoende is, maar niet voldoet aan de gestelde norm van 80 % en dat het dynamisch weerstandsvermogen meer dan uitstekend is.

In de begroting 2014 is besloten de "overcapaciteit" op het dynamisch weerstandsvermogen mee te nemen bij de bepaling van het statisch weerstandsvermogen. De incidentele weerstandscapaciteit komt daarmee op 82 % en boven het vereiste percentage van 80 %.

Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Kapitaalgoederen zijn investeringen waarvan het nut zich over een reeks van jaren uitstrekt. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen wordt het beleidskader over het onderhoud van kapitaalgoederen zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen gegeven. Verder wordt inzicht gegeven in het niveau van de voorzieningen en de beschikbare middelen.

Uitgaven voor onderhoud kapitaalgoederen komen op diverse beleidsvelden voor. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en de jaarlijkse lasten. Onderhoud is ook nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen. Met het onderhoud van kapitaalgoederen is een substantieel deel van de exploitatielasten gemoeid. Een goed overzicht is daarom van belang voor een goed inzicht in de financiële positie.

Het beleid van de gemeente Renkum voor het onderhoud van kapitaalgoederen is opgenomen in de volgende plannen:

- Actualisatienota Wegbeheer Renkum 2015-2017.
- Gemeentelijk Rioleringsplan 2010-2014.
(Vastgesteld raad d.d. 16-09-2009, verlengd tot 1 januari 2016. Herziening volgt in 2015).
- Beleidsnota Beheer Gemeentelijke Accommodaties BGA.
(Onderhoudsplanung t/m 2017).
(Ter kennisname 'cie bedrijvigheid d.d. 14-11-2007).
- Groenstructuurplan 2003.
(Raadsbesluit 31-3-2004, looptijd 10 jaar), herziening volgt in 2015
- Bosbeleidsplan 2003
(Raadsbesluit 25-6-2003, looptijd 10 jaar), herziening volgt in 2015.
- Bomenverordening gemeente Renkum 2009.
- Groenbeheerplan 2012 – 2016.
- Beleidsnota openbare verlichting 2006 – 2015, herziening volgt in 2015

Voor de eerste drie plannen gaat het om groot onderhoud dat loopt via een onderhoudsvoorziening/ -reserve. Voor de realisatie van de overige genoemde plannen zijn jaarlijks middelen opgenomen binnen de begroting.

Onderhoud wegen

Inleiding

De gemeente heeft als wegbeheerder de verplichting haar wegen verantwoord te beheren en te onderhouden. Zij is volgens het Burgerlijk Wetboek wettelijk aansprakelijk voor schade die te wijten is aan of veroorzaakt wordt door gebreken aan de verharding.

Kengetallen

De totale oppervlakte van verhardingen in het beheer van de gemeente bedraagt circa 1.576.000 vierkante meter. Circa 83% hiervan bevindt zich binnen de bebouwde kom, 17% ligt daarbuiten.

Actualisatienota 2013-2017 (Beleidsnota Wegbeheer Renkum (BWR))

In de Actualisatienota wordt inzicht verschaft in de kwantiteit, kwaliteit, onderhoudsplanung, kwaliteitsbeeld en onderhoudskosten van de in beheer zijnde wegen.

U heeft de Actualisatienota 2013-2017 vastgesteld voor de jaren 2013 en 2014. Conform amendement (raadsvergadering 30-1-2013) hebben wij een Actualisatienota 2015-2017 opgesteld. Omdat deze nota met name een evaluatie van de voorgaande jaren is met een vooruitblik op uitvoeringsniveau, hebben wij deze reeds vastgesteld. De punten waarover u als raad het besluit moet nemen, worden uiterlijk bij de behandeling van deze begroting voor 2015 de aan u voorgelegd. De Actualisatienota Wegbeheer 2015-2017 zelf ontvangt u ter informatie.

Integrale projectaanpak

Integrale projecten worden conform het projectmatig werken opgezet en komen zoveel mogelijk tot stand door 'werk met werk maken'.

Onderhoudsniveau

Voor 2015 en 2016 was een onderhoudsniveau C conform CROW richtlijnen vastgesteld. Op grond van de afwegingen weergegeven in de Actualisatienota stellen wij u voor kwalitatief wegonderhoud te plegen en daarbij te kiezen voor een combinatie van niveau B en C in de periode 2015-2017. Wij willen de zwaar en gemiddeld belaste wegen en fietspaden gaan onderhouden op niveau B, zodat de verkeersveiligheid en het comfort op deze door velen gebruikte wegen en fietspaden op een voldoende niveau komt en blijft. De overige wegtypen vallen veelal binnen woonwijken en met klein onderhoud kan de verkeersveiligheid op deze wegen de komende jaren nog worden gewaarborgd, zodat onderhoud op niveau C voldoende is.

Reserve onderhoud wegen

De voorziening is begin 2013 omgezet naar een reserve. Aangezien eventueel voordeel uit 'werk met werk' e.d. wordt gebruikt om hier en daar wat extra's te doen, was een voorziening niet meer mogelijk. Een aansluiting met het onderhoudsplan is dan niet meer te maken (er zit bijvoorbeeld te veel budget in de voorziening of er zijn werkzaamheden uitgevoerd door her-prioritering die niet in het plan stonden). De reserve heeft tot doel de budgetten ten behoeve van de onderhoudsplanning beschikbaar te houden.

De stand van de (toen nog) voorziening 'groot onderhoud wegen' was per 1 januari 2013 niet toereikend om een *basis*begroting toe te passen. Om deze reden is een *budget*begroting toegepast (conform raadsbesluit 30-1-2013). Hierbij is een jaarlijks budget, ad. € 913.000 (incl. inflatiecorrectie), beschikbaar voor de uitgaven in dat jaar.

Kwalitatief onderhoud plegen en daarbij kiezen voor een combinatie van niveau B en C heeft tot gevolg dat een budget van structureel € 1.481.000 benodigd is. In onderstaande tabel is te zien dat € 268.000 extra budget benodigd is. In 2015 wordt dit vanuit het restant van de reserve wegenonderhoud bekostigd. In 2016 wordt u extra budget gevraagd. Voor 2017 (en verder) wachten we de weginspecties in voorjaar 2016 af. Dit levert een nieuw beeld op van de kwaliteit van de wegen, op basis waarvan we een steeds duidelijker trend kunnen waarnemen. Daarnaast onderzoeken we momenteel een andere, definitieve, maar vooral ook duurzame oplossing voor aanpak van de openbare ruimte. Omdat dit onderzoek nog maar net is gestart, kunnen wij u op dit moment niet meer informatie verstrekken. Naar verwachting is dit onderzoek voor 2017 afgerond. Belangrijk onderdeel van dit onderzoek is of wij met de nieuwe werkwijze vanaf 2017 financieel voordeel kunnen behalen. Conform ons coalitieakkoord willen wij dit mogelijke voordeel inzetten ten behoeve van het op een hoger niveau uitvoeren van ons wegenonderhoud.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Niveau B/C
Gemiddeld per jaar (totaal van achterstallig + regulier onderhoud)	1.481
Huidig jaarlijks budget	913
Financiële winst te behalen door onderhoud voor minimaal drie jaar aanbesteden, eruit filteren van klein onderhoud, werk met werk maken	300
Jaarlijks extra benodigd	268

Achterstallig onderhoud/ risico's/ maatregelen

In oktober 2013 en in maart 2014 zijn wegininspecties uitgevoerd. Dit levert nieuwe inzichten op en een gewijzigde planning. Het blijkt dat de kwaliteit van onze wegen de afgelopen twee jaar verder achteruit is gegaan. Nadat in 2012 gekozen is voor niveau C en het werken met een budgetplanning, is onderhoud ingepland voor het jaarlijks beschikbare budget. Daardoor is achterstallig onderhoud ontstaan en blijkt de kwaliteit van de wegen harder achteruit te gaan dan wij in 2012 nog verwachtten.

De toekomstige kosten van de benodigde onderhoudsmaatregelen worden nauwelijks hoger door voor een combinatieniveau B/C i.p.v. volledig C te kiezen. Dit betekent dat voornamelijk bij uitstel van onderhoud aan asfalt op wegen, zwaardere maatregelen nodig zijn, wat vaak nog versnelt na een winterperiode. Door nauwkeurig (op basis van naverkenning) te bepalen wat er exact moet gebeuren en door dit slim aan te pakken, proberen wij die kosten elk jaar zoveel mogelijk binnen de perken te houden.

De normering van het CROW gaat uit van het landelijk geaccepteerde beeldkwaliteitsniveau B. Dit betekent dat een standaardberekening van de percentages 'voldoende', 'matig' of 'onvoldoende' altijd is gerelateerd aan dit genormeerde kwaliteitsniveau B. Het systeem maakt geen onderscheid tussen C, D of lager. Deze niveaus worden allemaal gezien als 'onvoldoende'. Het is goed te beseffen dat deels onderhoud op niveau C dus feitelijk onvoldoende is. Uit de ervaringen blijkt dat het aantal klachten en (aansprakelijkheids)meldingen de laatste jaren niet groter wordt, dus blijkbaar wordt over het algemeen niveau C wel geaccepteerd door de weggebruiker. Daarnaast is er altijd aandacht voor de verkeersveiligheid. Wanneer het nodig is, wordt hiertoe een schade zo snel mogelijk hersteld met klein onderhoud.

Inflatie

In de Actualisatienota wordt het prijspeil van de eerste jaarschijf gehanteerd. Om het bedrag van de budgetbegroting op het gewenste prijspeil van het betreffende boekjaar te krijgen, wordt een inflatiecorrectie toegepast. De inflatiepercentages worden ontleend aan de CROW indexen (Risicoregeling GWW 1995).

Onderhoud in 2015

Indien geen beleidsuitgangspunten vastgesteld worden zal, op basis van de wegininspecties en het huidige raadsbesluit, onderhoud aan wegen uitgevoerd worden.

Openbare verlichting

Inleiding

De gemeente heeft als wegbeheerder de verplichting haar openbare verlichting verantwoord te beheren en te onderhouden. De gemeente is volgens het Burgerlijk Wetboek wettelijk aansprakelijk voor schade die te wijten is aan of veroorzaakt wordt door gebreken aan de openbare verlichting. Deze aansprakelijkheid heeft alleen betrekking op de verkeersveiligheid en laat de sociale veiligheid buiten beschouwing.

Kengetallen

- Lichtmasten circa 6.000 stuks (waarvan circa 1.300 stuks ouder dan 40 jaar (afschrijvingstermijn)
- Armaturen circa 6.000 stuks (waarvan circa 1.500 stuks ouder dan 20 jaar (afschrijvingstermijn)
- LED armaturen 164 stuks
- Gemiddeld energieverbruik 1.558.000 kWh

Beleidsnota

De beleidsnota "Renkums licht doorgelicht" (RLD) 2006-2015 is opgesteld om inzicht te geven in onder andere de kwaliteit en onderhoudskosten van de openbare verlichting.

De beleidsnota is opgesteld om het beheer en onderhoud van de openbare verlichting te structureren. Met het uitvoeren van structureel onderhoud, een combinatie van preventief en correctief onderhoud, worden de kosten beheersbaar gehouden. In 2015 wordt een nieuwe beleidsnota opgesteld.

Onderhoudsniveau

Sober. Een groot percentage lichtmasten en armaturen is volledig afgeschreven. Conform het beleid moeten deze vervangen worden in de periode 2006 tot en met 2015. Sinds 2012 waren de beschikbare budgetten ontoereikend om nog verder te gaan met de vervanging. Voor de periode 2014-2017 is echter weer budget beschikbaar gesteld om in totaal circa 800 lichtpunten te vervangen. Bij vervanging worden oude armaturen vervangen door nieuwe energiezuinige armaturen, in de meeste gevallen LED. Daarnaast wordt de ontwikkeling in LED-verlichting op de voet gevolgd. De ontwikkeling gaat in sneltreinvaart, het is dus zaak hier goed een vinger aan de pols te houden. Tevens worden nieuwe lichtpunten met een dimregime uitgevoerd om zo nog meer energie te besparen.

Budget

In de meerjarenbegroting is voor energie ten behoeve van openbare verlichting een bedrag van € 130.000 opgenomen. Voor onderhoud/vervanging is in 2014-2017 in totaal circa € 1.120.000 in te zetten budget beschikbaar.

Vervanging openbare verlichting

Eind 2013 is een budget beschikbaar gesteld om in vier jaar tijd 800 lichtpunten te vervangen. In 2014 zijn in totaal 260 lichtpunten vervangen. Deels viel deze vervanging binnen de rioolprojecten Zuiderbeekweg Oosterbeek en Dorpsstraat Renkum. In 2015-2017 wordt voor het resterende budget een vervangingsbestek op de markt gezet. In 2015 wordt de beleidsnota "Renkums licht doorgelicht" geactualiseerd.

Riolering

Gemeentelijk rioleringsplan (GRP)

Wettelijke kaders voor het GRP worden gevormd door de Wet Milieubeheer en de Waterwet. De Gemeentewet doet (o.a.) uitspraken over de rioolheffing.

Vanaf 2010 is het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2010 t/m 2014, met een verlenging tot 1 januari 2016, van kracht. In de Wet Milieubeheer is geregeld dat de gemeenteraad een GRP telkens voor een daarbij vast te stellen periode vaststelt. Het GRP is een beleidsmatig en financieel document over de gemeentelijke watertaken en een hulpmiddel om goede beleidsafwegingen te maken op het terrein van de zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater in relatie tot

de bescherming van de bodem- en waterkwaliteit. De zorg voor water en riolering is een voortdurend proces dat door ontwikkelingen in de tijd moet worden aangepast.

Per 1 januari 2008 is de verankering en bekostiging van gemeentelijke watertaken in werking getreden. Als gevolg van deze wet zijn de gemeentelijke taken verbreed en is geregeld dat de gemeente haar heffing voor de (verbrede) zorgplichten kan inzetten. Volgens de nieuwe wetgeving is er voor de gemeente sprake van drie zorgplichten:

- de zorgplicht voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater;
- de zorgplicht voor het afvloeiende hemelwater;
- de zorgplicht ter voorkoming van structureel nadelige gevolgen van het grondwater.

Inmiddels is deze wet verankerd in de Waterwet, de Wet Milieubeheer en de Gemeentewet.

Uitvoering van de maatregelen uit het GRP zorgt ervoor dat de inzameling en het transport van afvalwater effectief blijft verlopen. Hiermee wordt voorkomen dat er schade aan het milieu ontstaat en er overlast voor de bewoners is. Verder wordt ervoor gezorgd dat hemelwater, voor zover particulieren dat niet zelf kunnen, goed wordt ingezameld en verwerkt.

Kengetallen

De riolering binnen de gemeente Renkum bestaat uit circa 203 km vrijvervalriolering, circa 26 km druk- en persleidingen, 87 pompunits voor drukriolering en 3 rioolgemaal. De gegevens van de riolering zijn opgeslagen in een rioleringsbeheersysteem. De toestand van de riolering wordt bewaakt door middel van inspecties met een videocamera. In de riolering is meetapparatuur opgenomen conform het meetplan (46 locaties).

Onderhoudsniveau

Er is gekozen voor het scenario 'duurzaam', omdat dit scenario uitgaat van de wettelijke kaders en door de kaders uit de Watervisie "Renkum werkt aan water". Bovendien sluit dit scenario aan bij de lijn die in het verleden door de gemeente is gevolgd.

Achterstallig onderhoud/ risico's/ maatregelen

Door de vele wortelingroeiingen in het riool is er een hoog risico voor wat betreft verstoppingen. Om dit risico op te kunnen vangen zal extra budget nodig zijn.

Egalisatiereserve rioolheffing

De lasten binnen het GRP zijn onder te verdelen in de volgende onderdelen:

- a. Exploitatie.
De jaarlijkse terugkerende lasten van beheer, klein onderhoud, energie, schoonhouden, verzekering, loonkosten enz.
- b. Exploitatie.
De kapitaallasten van geactiveerde investeringen.
- c. De kosten van groot onderhoud.
Deze kosten kunnen grote fluctuaties laten zien.
- d. De kosten van vervangings-/ verbeteringsinvesteringen.
Vervangingsinvesteringen betreffen de jaarlijkse uitgaven voor vervanging van versleten riolen (inclusief onderdelen). De (kapitaal)lasten van vervangingsinvesteringen worden meegenomen in de tarieven rioolheffing. Verbeteringsinvesteringen betreffen maatregelen om de doelen te realiseren en om te voldoen aan de wettelijke eisen.

Om schommelingen in de rioolheffing te voorkomen werken we, evenals bij de egalisatiereserve afvalstoffenheffing, met een bestemmingsreserve 'egalisatiereserve rioolheffing'.

Om de komende 60 jaar al het onderhoud te plegen en investeringen te kunnen realiseren, dient volgens het GRP jaarlijks gemiddeld € 3.380.849 te worden opgenomen in de begroting. Voor meer informatie inzake de Rioolheffing verwijzen we u naar de paragraaf Lokale heffingen.

De stand van de egalisatiereserve rioolheffing laat het volgende (begrote) verloop zien (*bedragen x € 1.000*):

stand 31-12-2013	6.113
dotatie 2014 (saldo)	746
stand 31-12-2014	6.859
dotatie 2015 (saldo)	891
stand 31-12-2015	7.750

Conform de (meerjaren)planning in het GRP 2010-2014 zijn vanaf 2014 omvangrijke vervangingsinvesteringen te verwachten. Dit op basis van de levensduur en gehanteerde normbedragen.

Onderhoud in 2015

Onderstaande projecten zullen in 2015 voortgezet worden of worden opgepakt:

- vervanging gemengde/vuilwaterriolering;
- vervanging elektrisch en mechanisch deel van 87 pompunits (mini gemalen).

Groen

Beleidsnota/ beheernota:

In 2012 is het Beleidsplan Groenbeheer door u vastgesteld. Daarin heeft u het onderhoudsniveau 'Accent' vastgesteld. Dat houdt in dat het grootste deel van het openbaar groen op een sober niveau wordt onderhouden en dat er accentplekken zijn (centra, entrees, parken, begraafplaatsen, en dergelijke) die een hoger onderhoudsniveau verdienen. Het hogere onderhoudsniveau van de accentlocaties dient te komen uit de zelfwerkzaamheid van bewoners en uit onder andere de verkoop van snippergroen en een efficiëntere werkwijze.

Kengetallen

Beheercategorie	Oppervlakte m2.	Aantal stuks
Bomen: Straat en laanbomen		26.000
Bomen: visueel onderhoud		1.618
Bosje	120.765	
Bosplantsoen	167.960	
Hagen	26.508	
Heesters	122.133	
Vaste planten	816	
Gazon	418.116	
Ruw gras	139.338	
Bloemrijk grasland	172.133	
Graskeien	1.435	
Speelondergronden	8.413	

Onderhoudsniveau

Het niveau van onderhoud is onder invloed van de bezuinigingen van afgelopen jaren gedaald tot het niveau 'C minus'. Het niveau is een standaard beschrijving (landelijk) conform de RAW systematiek, waarin o.a. wordt beschreven hoeveel onkruid er mag staan in een plantsoen of hoe lang het gras mag zijn. Dit relatief lage onderhoudsniveau heeft als consequentie dat het

nauwelijks meer kan rekenen op acceptatie van sommige bewoners en bezoekers van de gemeente en dat een eventuele inhaalslag naar een hoger onderhoudsniveau meer geld kost.

Dagelijks beheer

Het dagelijks beheer wordt uitgevoerd volgens bestekken. Hierin staan de uit te voeren werkzaamheden met het bijbehorende areaal vermeld. De bestekken worden jaarlijks afgestemd op het beschikbare budget in het kader van de aanpak “groen moet je sociaal doen” en worden uitgevoerd door Permar en onderaannemers.

Achterstallig onderhoud/ risico's/ maatregelen

Er is achterstallig onderhoud in de vorm van ‘versleten’ plantsoen. Jaarlijks wordt een aantal plantvakken gerenoveerd en zodanig ingericht dat er minder onderhoud nodig is. Daarnaast wordt achterstallig onderhoud in de hand gewerkt door het lage onderhoudsniveau.

Financiële middelen

Binnen de meerjaren(exploitatie)begroting is budget beschikbaar voor groenonderhoud (‘bos- en landschapsbescherming’ en ‘plantsoenen en parken’).

Water

Beleidsnota/ beheernota:

Watervisie “Renkum werkt aan water”.

Kengetallen

23 bruggen en duikers
20 peilbuizen van het grondwatermeetnet

Onderhoudsniveau

Niet van toepassing.

Beheer

Het beheer van de waterlopen zoals de beken en sprengen is in handen van Waterschap Vallei & Veluwe. In overleg met de gemeente is een beheer- en onderhoudsplan opgesteld. De gemeente is verantwoordelijk voor de duikers in wegen en bruggen over deze waterlopen.

Achterstallig onderhoud/ risico's/ maatregelen

Niet van toepassing.

Financiële middelen

Ten aanzien van water wordt met de waterpartners overleg gepleegd. Hierbij wordt o.a. besproken:

- De samenwerking en optimalisatie van de afvalwaterketen.
- Het al dan niet gezamenlijk inrichten en beheren van grondwatermeetnet.
- De functionaliteit van een waterloket. In dit loket komen alle aspecten van water samen. Het waterbelang in de RO (structuurvisie, bestemmingsplan).
- Klimaatadaptatie
- De zoektocht naar de financiering van watertaken.

Eventuele maatregelen worden globaal uitgewerkt. Op gemeentelijk niveau nader uit te werken maatregelen zijn in financiële zin meegenomen in het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2010-2014, verlengd tot 1 januari 2016. Uitzondering hierop is klimaatadaptatie: te nemen maatregelen worden in eerste instantie geïntegreerd in reguliere maatregelen en budgetten. Door op deze manier te werk te gaan worden hier geen aparte kosten verwacht.

Gemeentelijke gebouwen (excl. Schoolgebouwen)

Bij het onderhoud van gemeentelijke vastgoedobjecten wordt onderscheid gemaakt tussen onderhoud aan algemene vastgoedobjecten en aan schoolgebouwen. In dit onderdeel gaat het om het onderhoud van de algemene vastgoedobjecten.

Beleidsnota Beheer Gemeentelijke Accommodaties (BGA)

In 2007 is de BGA opgesteld. Onderdeel van deze beleidsnota is het meerjarenonderhoudsplan (MOP) waarin de planning van de, te verwachten, onderhoudswerkzaamheden voor een periode van tien jaar is opgenomen. Jaarlijks wordt deze bijgesteld naar aanleiding van het schouwen van panden en het verschuiven van de tijdsbalk. Inmiddels is het overzicht beschikbaar tot en met het jaar 2024.

Onderhoudsniveau

Het onderhoudsniveau dat is vastgelegd in het BGA is sober en doelmatig. Op dit niveau is ook het budget voor de komende tien jaar afgestemd.

Reserve/ voorziening groot onderhoud gebouwen

In afwachting van het opnieuw schouwen van panden en het in kaart brengen van renovatiewerkzaamheden was er geen aansluiting tussen het MOP en de voorziening. Om die reden zijn in 2011 de door de raad voor dat doel beschikbaar gestelde middelen niet langer in voorziening, maar in een reserve apart gezet voor het onderhoud aan de vastgoedobjecten.

Met het raadsvoorstel 'Kernareaal en onderhoud' (25-9-2013) is besloten de reserve, deels, weer om te zetten in een voorziening.

De stand van de reserve groot onderhoud gebouwen laat het volgende (begrote) verloop zien (bedragen x € 1.000):		De stand van voorziening groot onderhoud gebouwen laat het volgende (begrote) verloop zien (bedragen x € 1.000):	
stand 31-12-2013	1.350	stand 31-12-2013	787
dotatie 2014	0	dotatie 2014	390
onttrekking 2014	143	onttrekking 2014	664
stand 31-12-2014	1.207	stand 31-12-2014	513
dotatie 2015	0	dotatie 2015	390
onttrekking 2015	0	onttrekking 2015	851
stand 31-12-2015	1.207	stand 31-12-2015	52
dotatie 2016	0	dotatie 2016	390
onttrekking 2016	0	onttrekking 2016	186
stand 31-12-2016	1.207	stand 31-12-2016	256

Inflatie

Om het bedrag in de reserve (voorziening) groot onderhoud op het gewenste prijspeil te houden, wordt zowel over de inhoud van de reserve (voorziening) als op de storting in de reserve

(voorziening) een inflatiecorrectie toegepast. De inflatiecijfers worden ontleend aan de prijsindexcijfers bouwkosten nieuwbouwwoningen van het CBS.

Onderhoud in 2015

Elk jaar worden de vastgoedobjecten van het kernareaal geschouwd. Aan de hand van deze schouw met als leidraad het MOP, worden de onderhoud werkzaamheden voor 2015 verder uitgewerkt, aanbesteed en uitgevoerd.

uitgesteld onderhoud/ risico's/ maatregelen

Conform onderhoudsniveau dat is vastgelegd in het BGA is er geen uitgesteld onderhoud bij de vastgoedobjecten uit het kernareaal, m.u.v. de Rijnkom en de Concertzaal. De bestaande Rijnkom wordt gesloopt en hiervoor wordt het project MFC3b4 gerealiseerd. Voor de Concertzaal wordt het uitgesteld onderhoud projectmatig samen met de renovatie van fase 2 opgepakt.

Renovaties

Elk vastgoedobject heeft een bepaalde levenscyclus. De technische levensduur van een gebouw ligt tussen de veertig en vijftig jaar. Als deze cyclus bijna is verstreken, moet er een keuze worden gemaakt wat er verder met het gebouw gaat gebeuren. Als het gebruik van het gebouw voor een langere periode wordt voortgezet, dient er een renovatieplan te worden opgesteld dat gerelateerd is aan het gebruik.

Belangrijke aspecten zijn continuering gebruik of aanpassing van functionaliteit. Ook verduurzamen van het vastgoedobject is bij renovatie een belangrijk onderdeel. Renovatiewerkzaamheden zijn niet in de voorziening groot onderhoud gebouwen opgenomen en daarmee ook niet in het MOP. Het budget voor een vastgoedobject dat in aanmerking komt voor renovatiewerkzaamheden, wordt door middel van een raadsvoorstel aangevraagd.

Legionella

Als gebouweigenaar zijn wij wettelijk verplicht om legionella te voorkomen en te bestrijden in het leidingwatersysteem. Kostenraming voor de uitvoering van de beheersplannen legionellabestrijding is inmiddels inzichtelijk. Een budgetaanvraag wordt voorbereid.

Sportaccommodaties

Het planmatig onderhoud van de sporthallen en gymzalen is meegenomen in het Meerjarenonderhoudsplan (MOP) gemeentelijke accommodaties. Ook het budget voor het planmatig onderhoud van de op de sportparken aanwezige gemeentelijke eigendommen (kleedgebouw, berging e.d.) is in voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen opgenomen.

Schoolgebouwen

Inleiding

Vanaf 1/1/2015 is de gemeente Renkum niet meer verantwoordelijk voor het buitenonderhoud van de schoolgebouwen. Het rijk heeft deze vanaf die datum aan de schoolbesturen gedecentraliseerd. Dat betekent dat de gemeente een besluit moet nemen ten aanzien van de per 31/12/2014 resterende voorziening, rekening houdend met eerder aan de schoolbesturen beschikt onderhoud dat in 2014 nog niet (volledig) is gedeclareerd.

In het onderstaande overzicht is aangenomen dat de volledige declaratie t/m 2014 ook in kalenderjaar 2014 is gedaan. Voor het eindsaldo maakt dit niet uit.

Voorziening G-onderhoud schoolgebouwen x € 1.000

stand 1/1/2014	88
dotatie 2014	69
onttrekking 2014 indien alle goedgekeurde aanvragen t/m 2014 zijn uitgevoerd en vergoed-	-35
stand 31/12/2014	122
Uitname 2015 (een gedeelte van de -35 hierboven)	
Verwachte vrijval kalenderjaar 2015	-122
Stand 31/12/2015	0

Dit overzicht is te beperkt om aan te geven welke overige consequenties het decentraliseren van het buitenonderhoud op gemeentelijk niveau betekent. Bijvoorbeeld de keuze of de vrijgevallen middelen gedoteerd worden aan de reserve onderwijshuisvesting gezien de eerder geautoriseerde ambitie in het IHP die door het wegvallen van de Rijksmiddelen een dekkingstekort heeft. Het IHP is namelijk gebaseerd op een zogeheten algemene uitkering inclusief de middelen voor buitenonderhoud. Dat is ook reden dat er geen verdere 'doorkijk' in deze paragraaf kapitaalgoederen is opgenomen voor verwachte investeringen, en zullen deze, indien van toepassing, uiteraard aan u worden voorgelegd.

In de paragraaf weerstandsvermogen is ook een korte schets opgenomen over deze punten.

Paragraaf 4 Financiering

Inleiding

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) zijn de kaders gesteld voor een verantwoorde, prudente en professionele inrichting en uitvoering van de financierings- of treasuryfunctie van decentrale overheden. De treasuryfunctie wordt hierbij gedefinieerd als:

"het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op: de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's"

De gemeente Renkum hanteert twee instrumenten op het gebied van financiering. De kaders voor het financieringsbeleid zijn vastgelegd in de "Financiële verordening gemeente Renkum". In de financieringsparagraaf in de begroting en de jaarrekening komen de specifieke voornemens respectievelijk de uitvoering van het beleid op het gebied van financiering aan de orde.

In deze financieringsparagraaf gaat het College in op de voornemens bij de uitvoering van het treasurybeleid in 2015. Daarbij zijn allereerst de algemene ontwikkelingen die de financieringsfunctie beïnvloeden weergegeven. Vervolgens wordt kort ingegaan op het treasurybeheer in 2015. In dit hoofdstuk komen alleen de hoofdlijnen aan de orde. Gedetailleerde gegevens vindt u in bijlage 3.

Ontwikkelingen

Renteontwikkeling

Eén van de belangrijkste externe ontwikkelingen waarmee rekening gehouden moet worden binnen het treasurybeleid is de renteontwikkeling. We maken daarbij onderscheid tussen de korte rente (looptijd < 1 jaar) en de lange rente (looptijd > 1 jaar).

De 3-maandsrente bedroeg eind 2013 0,28 %. Vervolgens is een lichte daling ingezet naar 0,21 % per 1 augustus 2014. De grote banken verwachten dat het komende jaar de 3-maandsrente zich zal handhaven rond de 0,2 %. Dit betekent dat we nog steeds te maken hebben met zeer lage tarieven. De 10-jaarsrente noteerde eind 2013 2,20 %. Per 1 augustus 2014 bedroeg de 10-jaarsrente 1,40 %. De verwachting van de grote banken is dat de langlopende rente het komende jaar zal stijgen tot een rentepercentage van 2,1 %.

De lage rentepercentages hebben er toe geleid dat in de najaarsnota 2014 wordt voorgesteld de in de begroting toegepaste (reken)percentages te verlagen. De rekenrente over het financieringstekort is voor 2015 vastgesteld op 1,0 % (was 2,0 %). Voor 2016 wordt gerekend met een percentage van 2,0 % (was 3,0 %). Met ingang van 2017 wordt het percentage van 3 % wel gehandhaafd. De rekenrente voor lange termijn financiering en voor de toerekening van rentekosten aan investeringen blijft 4 %. Voor de naar verwachting in 2014 aan te trekken nieuwe langlopende leningen is gerekend met een rentepercentage van 2 %.

Schatkistbankieren en wet HOF

Eén van de maatregelen uit het Regeerakkoord van het kabinet is de invoering van het verplicht schatkistbankieren door decentrale overheden. Dit houdt in dat gemeenten, provincies, waterschappen en door hen op basis van de wet Gemeenschappelijke regelingen opgerichte openbare lichamen de middelen die zij (tijdelijk) niet nodig hebben voor de uitoefening van hun taken en verantwoordelijkheden – met andere woorden hun overtoollige middelen – aanhouden in de schatkist. Middelen kunnen worden aangehouden via een rekening-courant of in één of meer

deposito's. Inmiddels heeft de BNG voorbereidingen getroffen om het schatkistbankieren mogelijk te maken. Gezien onze liquiditeitspositie heeft de invoering van het schatkistbankieren voor onze gemeente geen rentederving tot gevolg. Op dit moment zijn de uitvoeringskosten nog onbekend.

Op 23 april 2013 heeft de Tweede Kamer der Staten-Generaal met een ruime meerderheid ingestemd met het wetsvoorstel houdbare overheidsfinanciën. De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Hof) stelt dat de decentrale overheden een gelijkwaardige inspanning leveren bij het streven om te voldoen aan de Europese begrotingsdoelstellingen. De wet kwantificeert deze gelijkwaardige inspanning echter niet, maar stelt dat deze wordt ingevuld door na aanvang van een nieuw kabinet in een bestuurlijk overleg een EMU-saldopad voor de gezamenlijke decentrale overheden af te spreken. Op 18 januari 2013 hebben het Rijk en de decentrale overheden een financieel akkoord gesloten. Onderdeel daarvan is genoemd saldopad voor de EMU-macronorm voor de gezamenlijke decentrale overheden. In het voorjaarsoverleg 2015 wordt bezien of op basis van de dan beschikbare realisaties de geprojecteerde daling in 2016 en 2017 verantwoord en mogelijk is. In het financieel akkoord is afgesproken dat deze kabinetsperiode van een sanctie wordt afgezien zolang er geen sanctie uit Europa volgt.

Treasurybeheer

Treasurybeleid gemeente Renkum

De doelstelling van ons treasurybeleid is op hoofdlijnen het blijvend toegang houden tot financiële markten tegen acceptabele condities, zonder ongewenste risico's en tegen minimale kosten. Daarnaast willen we renteresultaten optimaliseren, een goede financiële infrastructuur opzetten en onderhouden en adequate informatiestromen realiseren.

Het realiseren van deze doelstellingen heeft continu de aandacht. Hiervoor is het nodig maatregelen te treffen op het gebied van risicobeheer, gemeentefinanciering en kasbeheer.

Renterisiconorm en kasgeldlimiet

Als maatstaf voor een goed treasurybeleid geldt het renterisico dat wordt gelopen over lang en kort vreemd vermogen. Als richtlijn voor het lang vreemd vermogen geldt de renterisiconorm. Deze norm houdt in dat maximaal over 20% van het begrotingstotaal per 1 januari renterisico mag worden gelopen. Voor 2015 betreft dit een bedrag van € 16,5 miljoen. Wij kunnen ruimschoots aan deze norm voldoen.

Het renterisico over vlottende schuld wordt bepaald in relatie tot de kasgeldlimiet. Deze limiet geeft de maximaal toegestane omvang van de vlottende schuld weer. De hoogte van de kasgeldlimiet bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal per 1 januari. Voor 2015 is de limiet € 7,0 miljoen. Dit is niet voldoende om het financieringstekort op basis van de huidige leningenportefeuille, inclusief de nog in 2014 aan te trekken leningen, op te vangen. Wij zullen daarom in 2015 beoordelen of het noodzakelijk is aanvullend een langlopende lening aan te trekken. Meer informatie hierover vindt u in bijlage 3.

Ontwikkeling schuldpositie

Voor een oordeel over de gezondheid van de financiële positie van de gemeente is de ontwikkeling van de hoogte van de schuld van de gemeente van groot belang. Het onderwerp schuldpositie binnen gemeenten is lang onderbelicht geraakt, doordat de aandacht meer lag bij het eigen vermogen. In de financiële verordening gemeente Renkum 2015 heeft de schuldpositie meer uitdrukkelijk een plaats gekregen. Hierdoor wordt in de financieringsparagraaf met ingang van deze begroting gerapporteerd over:

- de solvabiliteitsratio;
- de ontwikkeling van de netto schuld per inwoner;

- de ontwikkeling van de netto schuld als percentage van de gemeentelijke inkomsten;
- de ontwikkeling van de som van de voorraden (bouwgrond) als percentage van de gemeentelijke inkomsten;
- de ontwikkeling van de som van de leningen aan derden en de leningen aan verbonden partijen als percentage van de gemeentelijke inkomsten.

U vindt deze informatie in bijlage 3.

Paragraaf 5 Bedrijfsvoering

Inleiding

In deze paragraaf worden het beleid en de risico's ten aanzien van de bedrijfsvoering beschreven. Om de doelstellingen die we hebben genoemd in de programma's te kunnen realiseren is een goede bedrijfsvoering noodzakelijk. Criteria met betrekking tot een goede bedrijfsvoering zijn daarbij:

- rechtmatigheid: handelen volgens de geldende wet- en regelgeving;
- betrouwbaarheid: de (wettelijke) regels voorspelbaar uitvoeren en handhaven;
- transparantie: inzicht bieden in de uitvoering van de programma's en de ondersteunende processen;
- doelmatigheid: het realiseren van bepaalde prestaties met een zo beperkt mogelijke inzet van middelen;
- doeltreffendheid: de effecten bereiken die beoogd waren;
- responsiviteit: inspelen op de maatschappelijke ontwikkelingen en de wensen van de burgers.

De beleidsvoornemens op het gebied van de bedrijfsvoering hangen nauw samen met de in het programma Inwoner, bestuur & organisatie genoemde voornemens. In deze paragraaf wordt met name ingegaan op de beleidsvoornemens die te maken hebben met de verbetering van de dagelijkse uitvoering van de bedrijfsvoeringsprocessen.

Financiële en controle verordeningen

In het kader van de Gemeentewet is het verplicht dat alle gemeenten beschikken over een drietal verordeningen genoemd naar de respectievelijke artikelen in de Gemeentewet, te weten:

- art. 212: de financiële verordening (jan. 2006);
- art. 213: de controleverordening (jan. 2006);
- art. 213a: de verordening betreffende doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken (dec. 2013).

Met deze verordeningen formuleert uw Raad belangrijke kaders om de rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van het geformuleerde beleid te waarborgen.

In 2014 is een nieuwe modelverordening van de VNG beschikbaar gekomen voor de financiële verordening. Op basis van dit model hebben wij een nieuwe financiële verordening voor onze gemeente opgesteld. Besluitvorming is geagendeerd voor de raadsvergadering van 29 oktober.

In de nieuwe verordening hebben de gevolgen van wijzigingen in wet- en regelgeving een plaats gekregen: de nieuwe wet HOf, het nieuwe hoofdstuk Overheid en overheidsbedrijven in de Mededingingswet (Wet markt en overheid) en aanpassing van de wet Fido in verband met schatkistbankieren. Ook is de verordening aangepast op beleidsmatige ontwikkeling op het gebied van gemeentefinanciën. Zo is de horizontale verantwoording naar de Raad in de verordening versterkt door een autorisatie van budgetten in de begroting op het niveau van productgroepen onder de programma's en wordt er meer aandacht voor de schuldpositie van gemeenten voorgeschreven door een uitgebreidere verantwoording in de begroting en gemeenterekening.

Wij hebben de nieuwe verordening aangegrepen om de inhoud van de huidige nota's die op basis van de financiële verordening worden opgesteld te beoordelen. Daaruit hebben wij de conclusie getrokken dat het aanbieden van afzonderlijke *financiële* nota's aan uw Raad kan worden ondervangen door de hoofdlijnen op te nemen in de financiële verordening en de uitwerking waar

nodig mee te nemen in de paragrafen in de begrotingscyclus. Hiervoor hebben wij de volgende argumenten:

- veel bepalingen in de nota's betreft een herhaling van wetgeving;
- op onderdelen was meer sprake van een werkinstructie voor de ambtelijke organisatie. Dit is niet relevant voor uw Raad;
- de kaders die daadwerkelijk door u moeten worden vastgesteld kunnen overzichtelijk worden samengevoegd in de Financiële verordening.

De nadere uitwerking van beleid krijgt een plek in de paragrafen binnen de begrotingscyclus. Op deze manier wordt elk jaar integraal bekeken of het financieel beleid wijzigingen behoeft. Zo blijven we scherp.

De volgende nota's zijn ingetrokken: de huidige Financiële verordening, nota Activerings- en afschrijvingsbeleid, nota Reserves en voorzieningen, nota Lokale heffingen, nota Verbonden partijen, het Treasurystatuut en de nota Weerstandsvermogen en Risicomanagement.

Voor de controleverordening is geen nieuw model opgesteld. In de controleverordening zijn de kaders vastgelegd voor de inrichting van de accountantscontrole. Deze kaders zijn nog steeds actueel, wat betekent dat wij de huidige controleverordening (Raad 25-1-2006) blijven hanteren.

Audits:

Op basis van de verordening betreffende doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken, informeren wij u in deze paragraaf van de begroting over de stand van zaken met betrekking tot de audits. Wij geven achtereenvolgens aan wat de stand van zaken is met betrekking tot de in het afgelopen jaar uitgevoerde audits. Verder geven wij een overzicht van de tot nu toe uitgevoerde audits. Het auditplan 2015 zal naar verwachting in december door ons worden vastgesteld en ter kennisname naar uw raad worden gezonden.

Onderzoeksplan interne audits 2014, stand van zaken augustus 2014

Audit	Beknpte beschrijving	Type onderzoek	Status
Uitvoering WMO, prestatie-veld 6	Onderzoek naar de uitvoering van de WMO, prestatieveld 6: "het verlenen van voorzieningen voor mensen met een beperking, chronisch psychisch of psychosociaal probleem". Onder prestatieveld 6 vallen de individuele voorzieningen zoals hulp bij huishouden en de zogenaamde WRV-voorzieningen (woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvoorzieningen)	Waarderend onderzoek naar de werking van de gekantelde aanpak in de WMO in de praktijk. Hierbij wordt ook aandacht gegeven aan enkele aspecten van de inbedding van de gekantelde werkwijze in het bredere gemeentelijke beleid.	Het onderzoek is afgerond en de rapportage in het MT besproken. Het MT heeft besloten de aanbevelingen uit de audit in te bedden in het implementatieplan "gebiedsteam" m.b.t. het Sociaal Domein. In het najaar worden het auditrapport en het verbeterplan van de teamleider Zorgloket aan het college aangeboden. Daarna worden beide documenten ter informatie aan uw Raad aangeboden

Audit	Beknopte beschrijving	Type onderzoek	Status
Audit riolerings-beheer	Het doel van deze audit is om een oordeel te geven over de efficiency en effectiviteit van de beheertaken in relatie tot de gestelde doelen. De focus ligt op het primaire proces "onderhouden van de riolering" dat uitgevoerd wordt door het team BOR.	Onderzoek naar doelmatigheid en doeltreffendheid van het rioleringsbeheer.	De voorbereiding is in juli gestart. Het onderzoek zal eind november afgerond worden.
Lijncontrole	Fraudebestendigheid	De lijncontrole heeft betrekking op de processen uit de voorgaande audit. Het doel hiervan is om cyclisch te beoordelen of er aanleiding is de desbetreffende processen opnieuw onder de loep te nemen.	De lijncontrole wordt uitgevoerd eind dit jaar.
Monitoring verbeterplan- nen	1.Vastgoedbeheer 2.Onderhoud wegen 3.Mandaatregeling 4.Inkopen en aanbestedingen 5.Archief-en dossiervorming 6.Dienstverlening Burgerzaken	De monitoring van de verbeterplannen heeft betrekking op alle verbeterplannen die nog niet afgesloten zijn en geldt als sturingsinstrument voor het MT.	Twee keer per jaar uitgevoerd, bij begroting en jaarrekening. Uw Raad ontvangt ter informatie een beknopt verslag bij de begroting en uitgebreid bij de jaarrekening.
Coördinatie nieuwe verbeterplan- nen	1.verbeterplan archiefbeheer 2.verbeterplan burgerzaken 3.verbeterplan WMO	De auditor bewaakt de eenheid en consistentie van de verbeterplannen, die door de proceseigenaren zijn opgesteld.	Na bespreking van het auditrapport door het MT hebben proceseigenaren 8 weken de tijd om een verbeterplan op te stellen.

Overzicht uitgevoerde audits tot 31 december 2013

Audit	Status desbetreffende verbeterplan augustus 2014
Bestemmingsplannen	Verbeterplan vastgesteld door college; verbeterplan afgesloten; lijncontrole uitgevoerd in 2012
Vastgoedbeheer	Verbeterplan vastgesteld door college; verbeterplan afgesloten; lijncontrole is gepland in 2016
Debiteuren welzijn	Verbeterplan vastgesteld door college; verbeterplan afgesloten
Juridische kwaliteitszorg	Verbeterplan vastgesteld door college; verbeterplan afgesloten; lijncontrole omgevingsvergunning uitgevoerd in 2013
Onderhoud wegen	Verbeterplan vastgesteld door college; verbeterplan afgesloten; lijncontrole is gepland in 2015
Flexibilisering secretariaten	Verbeterplan vastgesteld door college; verbeterplan afgesloten

Renkum Europaproof	Verbeterplan vastgesteld door college; verbeterplan afgesloten
Subsidieverstreking	Verbeterplan vastgesteld door college; verbeterplan afgesloten
Communicatie	Verbeterplan vastgesteld door college; verbeterplan afgesloten
Fraudebestendigheid	Verbeterplan vastgesteld door college; verbeterplan afgesloten; lijncontrole wordt uitgevoerd eind 2014
Mandaatregeling	Verbeterplan vastgesteld door college; nog een verbetermaatregelen uit te voeren
Inkopen en aanbestedingen	Verbeterplan vastgesteld door college; nog drie van de acht verbetermaatregelen blijven monitoren
Archief- en Dossiervorming	Verbeterplan vastgesteld door college; nog vier van de zes verbetermaatregelen uit te voeren
Dienstverlening Burgerzaken	Verbeterplan vastgesteld door college; eerste rapportage: alle verbetermaatregelen uit te voeren

Organisatie en formatie

Het strategisch personeelsbeleid, dat gebaseerd is op de speerpunten benoemd door het managementteam in haar visie, zal zich in 2015 richten op de vervolgfase van het geïmplementeerde functiewaarderingssysteem HR21. Hierdoor zullen resultaten duidelijker omschreven worden en direct kunnen worden gekoppeld aan competenties, hetgeen tot uiting komt in de individuele werkplannen van medewerkers. Ook modernisering van het huidige beloningsbeleid, met als uitgangspunt bewuster belonen, is voor 2015 een speerpunt.

De mobiliteit van zittende medewerkers wordt gefaciliteerd en een belangrijke bijdrage wordt geleverd aan de efficiënte inzet van medewerkers op de taken waarvoor we staan.

In 2014 is middels het instrument Strategische Personeelsplanning (SPP) een concreet beeld ontstaan van het voor de toekomst benodigde personeelsbestand (zowel kwalitatief als kwantitatief). In 2015 wordt hier vervolg aan gegeven middels de daaruit voortvloeiende acties.

Voor de decentralisaties binnen het sociaal domein is in 2015 nadere uitwerking nodig op het gebied van personele en organisatorische aangelegenheden.

Formatieontwikkeling

De formatieontwikkeling van 1-1-2014 naar 1-1-2015 is weergegeven in de volgende tabel:

Formatie in fte en bedragen	Fte's	Toelichting	Formatiebudget
Formatie per 31.12.13	214,45		12.425.187
Taakstellingen			
Niet invullen vacature ICT	-0,30	Senior medewerker FD	-17.000
Niet invullen vacature ICT	-0,60	Assistent FD	-25.149
Niet invullen vacature ICT	-0,30	Medewerker bedrijfsvoering	-17.250
Niet invullen vacature vastgoed	-0,25	vakman/ voorman	-11.225
Niet invullen vacature BOA	-0,25	Medewerker bedrijfsvoering	-15.572
Niet invullen vacature BOA	-0,40	Taakstelling diverse functies	-20.351
Niet invullen vacature BOA	-1,50	Dorpsmanager	-118.052
Niet invullen vacature ROM	-0,70	Diverse functies	-44.850
Niet invullen vacature BZ	-1,00	Medewerker Spec. Vergunningen	-49.320
	-5,30		-318.769

Formatie in fte en bedragen	Fte's	Toelichting	Formatiebudget
Overige mutaties			
Stafbureau		Doorbelasting uren medewerker	30.000
Senior beleidsmedewerker SOZA	1,00	Voorjaarsnota 2014 aangevraagd	62.000
Overige aanpassingen		Toelage medewerkers	10.000
Overige aanpassingen	0,18	Diverse mutaties	9.612
Overige aanpassingen	0,00	Wettelijke loonstijging betaald uit stelpost	271.552
	1,18		383.164
Formatie per 31.12.14	210,33	Subtelling in euro's	12.489.582
Mutaties per 01.01.2015			
Gedeeltelijk niet invullen functies	-10,92	Taakstelling nog in te vullen	-648.220
	-10,92		-648.220
Totaal formatie per 01.01.2015	199,41		11.841.362

Specificatie taakstelling nog in te vullen	
Eigen sportaccommodaties	200.000
Bossen: algemeen	68.000
Plantsoenen en parken: algemeen	42.000
Saldo P-budget	88.220
Integraal beheer en openbare ruimte	100.000
Personeel volgt budget	100.000
Beheer begraafplaatsen	50.000
Totaal	648.220

Programma Dienstverlening

Om de gemeentelijke dienstverlening aan te passen aan de eisen van deze tijd is een Programma Dienstverlening ingericht. Dit programma kent vier hoofdoelen:

1. Het realiseren van één ingang voor contacten, die eerstelijns klantvragen voor 80% in het eerste contact, direct goed afhandelt.
2. Het uitbreiden en optimaliseren van de 'één bron'-gedachte: één bron voor alle gemeentelijke productinformatie.
3. Verbeteren van de (dienstverlenings-) processen en kwaliteitsborging.
4. Aandacht richten op gewenste cultuurveranderingen die bovengenoemde doelen ondersteunen.

Vanuit het Programma Dienstverlening worden organisatiebreed initiatieven ontplooid om de dienstverlening te verbeteren. Actuele onderwerpen zijn een toptaken website, digitale postintake & digitaal zaakgericht werken, digitale afhandeling van producten, ontwikkeling van ons Servicepunt etc. Specifieke ontwikkelingen worden bij de desbetreffende producten vermeld.

Informatie- en communicatietechnologie (ICT)

ICT neemt een belangrijke rol in bij het realiseren van de basisinfrastructuur voor de e-overheid en daarmee ook voor de bedrijfsvoering van de gemeente. De complexiteit van systemen neemt toe en de ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Dit vraagt om een robuuste maar ook flexibele ICT organisatie. Maar het kostenaspect mag ook niet uit het oog verloren worden. Door op verschillende fronten samenwerking te zoeken met andere gemeenten denken we dit dilemma te kunnen oplossen.

Het stelsel van basisregistraties blijft in ontwikkeling. Dit betekent een uitbreiding van wettelijke taken voor de gemeente en een vergroting van de verantwoordelijkheid van de gemeente voor het (digitaal) verstrekken van juiste informatie. Het implementeren van (nieuwe) basisregistraties en het hernieuwd verdelen van taken binnen de organisatie is een belangrijke activiteit voor 2014/2015.

Vanuit de bedrijfsvoering wordt continue gereageerd op wettelijke of maatschappelijke veranderingen. Dit vertaalt zich naar een behoefte aan nieuwe en/of aangepaste informatiesystemen. Aangepaste of nieuwe software moet hiervoor op een verantwoorde wijze worden geplaatst en geïntegreerd met de bestaande informatiesystemen. Deze taak wordt uitgevoerd door onze functioneel beheerders.

Informatiebeheer

Het informatiebeheer is gericht op de goede en geordende staat van archiefbescheiden (zowel analoog als digitaal). Daaronder wordt verstaan het:

- duurzaam toegankelijk maken en houden van (documentaire) informatie;
- (archief)beheer: tijdige vernietiging en juiste bewaring en overbrenging naar de archiefbewaarplaats (Gelders Archief).

Een goede integratie van documentair informatiebeheer in de bedrijfs- en werkprocessen is daarbij een voorwaarde. In toenemende mate worden de werkprocessen beschreven en wordt vastgelegd welke documenten bewaard en gearchiveerd moeten worden. Ook het komende jaar worden extra inspanningen verricht om werkprocessen op deze punten te verbeteren. Ook de verdergaande digitalisering, die zowel extern (bijvoorbeeld de WABO) als intern (bijvoorbeeld zaakgericht werken met TripleC) in gang zijn gezet, noodzaken ons nieuwe oplossingen te creëren.

Kwaliteitssysteem

In 2010 is de nieuwe Archiefregeling in werking getreden. Deze schrijft voor dat de zorgdrager (wij als college) voldoet aan toetsbare eisen van een door hem toe te passen kwaliteitssysteem. Omdat er relaties bestaan tussen de bedrijfsvoering, werkprocessen en het informatiebeheer, wordt in samenspraak met de concerncontroller onderzocht op welke wijze het informatiebeheer onderdeel kan/moet (gaan) uitmaken van de interne audits. Deze samenspraak moet resulteren in beoordelingscriteria voor het informatie- en archiefbeheer, die bij de interne audits worden gebruikt.

Digitalisering

Hybride archivering

De digitalisering van het archief verloopt fasegewijs. Het archief verkeert in een overgangsfase van analoog naar digitaal. Er moet een betere beheerstructuur worden gerealiseerd voor de digitale documenten en daarmee het digitale archief. Gedeeltelijk zal dit vorm worden gegeven met behulp

van het zaakstelsel Triple-C van GovUnited. Daarmee zal het zaakgericht werken worden geïntroduceerd binnen onze organisatie en wordt een digitale beheerstructuur gerealiseerd. Voor de werkprocessen en onderdelen die nog niet aansluiten op dit stelsel, zal gedeeltelijk de bestaande analoge beheerstructuur worden gebruikt. Voor de digitale informatie (die nog niet aansluit op Triple-C) zal tijdelijk een afzonderlijke digitale beheerstructuur worden gecreëerd.

Pandenarchief

Op grond van artikel 12, eerste lid, van de Archiefwet 1995 moeten archiefbescheiden, die ouder zijn dan twintig jaar en voor permanente bewaring in aanmerking komen, naar een archiefbewaarplaats worden overgebracht. Overbrenging moet in ons geval plaatsvinden naar het Gelders Archief (GA).

Ons huidige Pandenarchief bevat archiefbescheiden over de periode 1945 (incidenteel eerder) tot heden. Om praktische gebruiksredenen (vragen burgers en intern gebruik) heeft in de afgelopen jaren geen overbrenging van dit archief plaatsgevonden. Dit in tegenstelling tot andere delen van het archief die wél zijn overgedragen aan het GA. Door zowel de provinciaal- als gemeentelijk archiefinspecteur wordt al geruime tijd aangedrongen op een overbrenging van dit archief.

In 2014 worden voorbereidingen getroffen om de overdracht van dit Pandenarchief aan het Gelders Archief te realiseren. Omdat deze overdracht gevolgen heeft voor de interne bedrijfsvoering rond de WABO-vergunningen, dient dit archief te worden gedigitaliseerd.

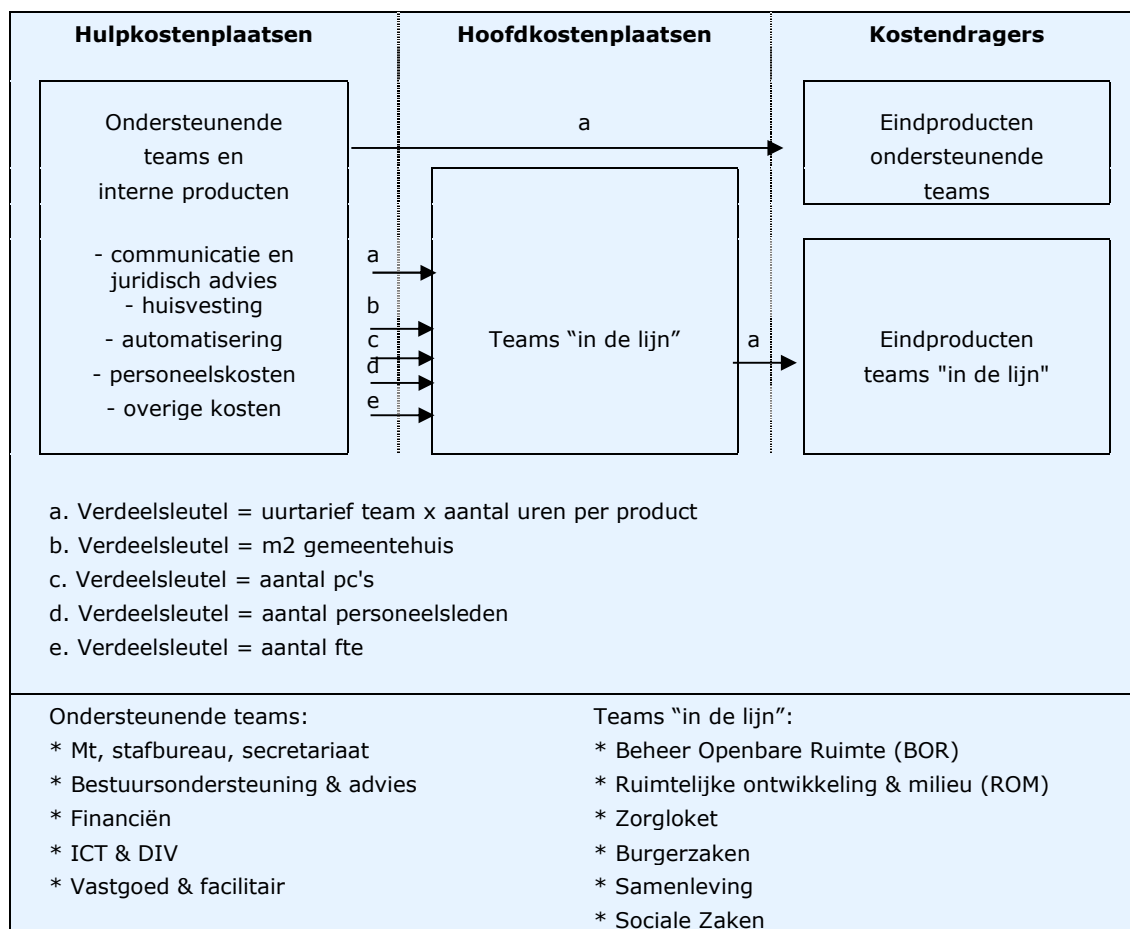
Kostenverdeelsystematiek

Het doel van een stelsel van kostenverdeling is het zo goed mogelijk in kaart brengen van de kostprijs van de producten die wij als gemeente maken. Door de kostprijs in beeld te hebben:

- zijn we ons meer bewust van deze kosten;
- kunnen we de kosten beter beheersen;
- hebben we een handvat om (kostendekkende) tarieven te bepalen;
- kunnen we onze kostprijs vergelijken met bijvoorbeeld de kostprijzen bij andere gemeenten of de inkomsten die wij op onderdelen ontvangen via de algemene uitkering.

De uitgangspunten van onze kostprijsberekening liggen vast in artikel 12 van de Financiële verordening. Binnen de grenzen van deze verordening wordt nader invulling gegeven aan de kostenverdeelsystematiek. De kostentoerekening binnen onze gemeente vindt sinds de begroting 2011 plaats conform het volgende model.

Binnen dit model betreffen de indirecte kosten de personele kosten van ondersteunende teams en de materiële kosten van interne producten die niet direct zijn toe te wijzen aan eindproducten.

Voor de verdeling van deze indirecte kosten hanteren we verschillende verdeelsleutels. De personele en materiële kosten van ondersteunende teams (voor zover niet direct toe te wijzen aan eindproducten) worden toegerekend aan de teams "in de lijn" met behulp van de verdeelsleutels:

- ingezet aantal uren (voor communicatieadvies en juridisch advies);
- gebruikt aantal m2 (voor huisvestingskosten);
- gebruikt aantal pc's (voor automatiseringskosten);
- aantal personeelsleden (voor personeelskosten)
- en aantal fte's (voor de overige kosten).

Vervolgens wordt het totaal van de kosten per team (eigen personeelskosten plus doorberekenende indirecte kosten) op basis van een uurtarief toegerekend aan de eindproducten. Dit uurtarief wordt bepaald door de totale kosten te delen door de aan producten toe te rekenen uren.

In de volgende tabel is een overzicht opgenomen van de indirecte kosten die in deze begroting zijn opgenomen en de verdeelsleutels waarmee zij zijn toegerekend aan de producten.

Kostenverdeling 2015	Indirecte kosten (Bedragen x € 1.000)	Verdeelsleutel	Tarief per verdeelsleutel (in euro's)
Communicatie en juridisch advies	566	5.874 uur	96
Huisvestingskosten	1.088	2.799 m2	387
Automatiseringskosten	3.031	243 pc's	12.472
Personeelskosten	1.181	244 personen	4.841
Overig	4.616	217,99 fte	21.174

Paragraaf 6 Verbonden partijen

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) geeft -toegespitst op de gemeente- als definitie: “een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft”. Een financieel belang is een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

Als een van deze belangen ontbreekt, dan kan nog steeds worden gesproken van een relatie met zo’n partij, maar die is dan niet als verbonden partij te beschouwen.

Op grond van het BBV rust op het college de verplichting in het kader van de begrotingscyclus in te gaan op de verbonden partijen (zie art. 9, tweede lid, onder f). Dit vloeit logischerwijs voort uit de bestuurlijke, beleidsmatige en/ of financiële belangen met de risico’s van dien.

Op 24 september 2014 heeft u de Besturingsfilosofie en notitie intergemeentelijke samenwerking vastgesteld. In de notitie intergemeentelijke samenwerking zijn richtlijnen opgenomen voor het aangaan van verbonden partijen.

Per verbonden partij moeten afspraken worden gemaakt. De intensiteit van het toezicht wordt afhankelijk gesteld van de mate waarin de gemeente risico’s loopt. Dat laatste moet blijken uit een risicoanalyse. De werkzaamheden in het kader van de begrotingsscan en de nadere analyse van de uitkomsten daarvan zijn ten koste gegaan van de uitwerking van risicoanalyses. Omdat voor de “zwaardere” verbonden partijen, zoals bijv. HGM, Stadsregio en Permar) geldt dat de grotere buurgemeenten (Arnhem, Ede) daarmee ook verbonden zijn, hebben wij met hen contacten gelegd om te komen tot een efficiënte werkwijze m.b.t. het uitoefenen van het toezicht op de gemeenschappelijke verbonden partijen.

Er is niet alleen een relatie tussen gemeente en de verbonden partij. Tussen Raad en College bestaat eveneens een rolverdeling, die van betekenis is voor de verhouding met de verbonden partij. U controleert ons College, wij controleren de verbonden partij: het gaat immers om de uitoefening van op afstand gezette uitvoeringstaken, waarover wij verantwoording aan u afleggen. Daarnaast speelt een andere rolverdeling mee: de gemeente is als aandeelhouder van de Afvalcombinatie tevens mede-eigenaar van een bedrijf, waarvan zij ook diensten afneemt. De gemeente is dus eigenaar en opdrachtgever/ klant tegelijk. Daar waar sprake is van een relatie eigenaar- klant, streven wij ernaar dat de behartiging van beide belangen in het college over verschillende collegeleden verdeeld is. Vanwege de specifieke dossierkennis is het niet altijd mogelijk die scheiding volledige door te voeren. Ook in de ambtelijke advisering ontkomen wij er niet aan- gezien de schaalgrootte – dat af en toe vermenging van functies optreedt.

Met behulp van onderstaande matrix geven wij u per verbonden partij inzicht in de prestaties, de ontwikkelingen en - in sommige gevallen - de risico’s.

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)	
Doel	Behartiging van de belangen op het gebied van hulpverlening bij ongevallen en rampen, openbare veiligheid en volksgezondheid
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling
Opgericht	3 maart 2011 (gewijzigd bij raadsbesluit nr. 9)
Partijen	16 gemeenten in het gebied Midden Gelderland incl. regio West-Vallei
Vertegenwoordiging	Burgemeester en wethouder mw. H.J. van den Berg hebben zitting in Algemeen bestuur (= regionaal college hulpverlening). De bestuurscommissie veiligheid en gezondheid kent grotendeels dezelfde samenstelling als het AB. De burgemeester en de portefeuillehouder zijn in hun kwaliteit van leden van het algemeen bestuur ook lid van deze bestuurscommissie
Missie en visie	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden zet op efficiënte wijze haar middelen in voor een optimale waarborging van de kwaliteit van het leven, in casu de veiligheid en de gezondheid, van de inwoners van het verzorgingsgebied. De dienst is dé wettelijk aangewezen hulpverleningsorganisatie op het terrein van brandweer, volksgezondheid en rampen
Bijdrage aan programma(s)	Programma 1 - maatschappelijke participatie, inkomen & zorg Programma 4 – veiligheid
Beleidsinformatie	
VGGM zorgt voor de gecoördineerde uitvoering van werkzaamheden wat betreft het voorkomen, beperken en bestrijden van brand, het beperken van brandgevaar, het voorkomen en beperken en bestrijden van gevaar voor mensen en dieren bij ongevallen anders dan bij brand, het beperken en bestrijden van rampen, het organiseren en coördineren van ambulance-hulpverlening, het bevorderen van een goede hulpverlening bij ongevallen en rampen, het bevorderen van de totstandkoming van collectieve preventie (volksgezondheid) en de continuïteit daarvan, de afstemming tussen preventieve en curatieve gezondheidszorg, de uitvoering van collectieve preventie betreffende infectieziekten en ter zake van de gezondheidsrisico's voor jeugdigen.	
Beleidsontwikkelingen	
<u>Wet Veiligheidsregio's</u> Met de komst van de Wet Veiligheidsregio's wordt het gemeentelijk rampenplan vervangen door een regionaal crisisplan. Hierin wordt in samenhang de regionale crisisorganisatie beschreven. In 2013 is het regionale crisisplan ingevoerd. De regionale crisisorganisatie is ingericht en actief.	
<u>Wet Publieke Gezondheid (WPG)</u> De gemeente blijft verantwoordelijk voor de bestrijding van infectieziekten. De bestrijding van epidemieën uit de A-groep valt onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de Veiligheidsregio. De preventiecyclus wordt verankerd in de wet. Dit betekent dat gemeenten in hun lokale volksgezondheidsnota's concrete doelstellingen en implementatieplannen op moeten nemen, met evidencebased interventies. Ook zijn de gemeentelijke taken uitgebreid met preventieve ouderengezondheidszorg, psycho-sociale hulpverlening bij ongevallen en rampen en prenatale voorlichting.	
<u>Tijdelijke wet ambulanceZorg</u> Op dit moment is de Wet van 26 april 2012, houdende tijdelijke bepalingen over de ambulancezorg (Tijdelijke wet ambulancezorg) van kracht. De wet vervalt op 1 januari 2018. Voor VGGM zijn in 2015 de navolgende zaken van belang: <ul style="list-style-type: none"> naleven van een meerjarenbegroting waarin een gestage krimp van het budget moet worden verwerkt; voldoen aan de prestatienorm m.b.t. responsetijd en aanrijdtijd. 	
<u>Wet op de Jeugdzorg</u> Op 1 januari 2015 wordt de Jeugdwet van kracht. Deze wet vervangt de Wet Jeugdzorg en regelt dat de gemeente verantwoordelijk wordt voor een groot deel van de jeugdzorg. Een klein deel wordt ondergebracht bij de Wet Langdurige zorg (in voorbereiding) en bij de Zorgverzekeringswet. De gemeente heeft een zorgplicht t.o.v. jeugdigen en hun ouders, het recht op zorg is vervallen. De gemeente koopt de zorg in bij aanbieders en instellingen en levert de zorg in natura of via een PGB. Om uitvoering te geven aan onze nieuwe taken worden het zorgloket en het CJG vanuit de samenhang tussen jeugdhulp, wmo en participatie doorontwikkeld.	
<u>Wet Maatschappelijke Ondersteuning</u> Met ingang van 1 januari 2015 treedt de nieuwe Wmo in werking. In de Wmo2015 wordt afstand gedaan van de zogenaamde prestatievelden en krijgt de gemeente een bredere samenhangende opdracht om de inwoners te ondersteunen. Deze bredere opdracht, inclusief de nieuwe taken die voorheen onder de AWBZ vielen, worden naar de gemeente overgeheveld met forse kortingen. Om deze taken te kunnen uitvoeren binnen de daartoe gestelde kaders vindt een doorontwikkeling plaats van het zorgloket en het CJG in samenhang met de	

taken die naar ons toe komen vanuit de Jeugdwet en Participatiewetgeving.

Wet Kinderopvang

De Wet Kinderopvang is in 2010 gewijzigd in de Wet Kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen. In deze wet is het kwaliteitskader voor de kinderopvang en peuterspeelzalen verder uitgewerkt evenals het toezicht van de gemeente daarop met de bijbehorende handhavingsmogelijkheden. De GGD (van VGGM) is de wettelijk verplichte toezichthouder.

Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO)

De brandweer (VGGM) adviseert ons bij omgevingsvergunningen bouwen, (tijdelijke) omgevingsvergunningen brandveilig gebruik en gebruiksmeldingen maar ook (brandveiligheid) bij evenementen. De brandweer controleert jaarlijks alle bedrijven met een omgevingsvergunning brandveilig gebruik of gebruiksmelding. Wij zijn verantwoordelijk voor de administratieve en juridische verwerking van de adviezen.

De rollen en verantwoordelijkheden zijn per taakonderdeel uitgewerkt in gezamenlijk vastgestelde protocollen. Via periodiek werkoverleg wordt gestuurd op kwantiteit en kwaliteit (verbetering) op openbare orde zaken te vergroten.

Financiële gegevens

De omvang van de brede doeluitkering voor rampenbestrijding en crisisbeheersing (BDUR) neemt vanaf 2012 jaarlijks met 1,5% af, oplopend tot structureel 6 % vanaf 2015. Dit is een bedrag van € 74.806 in 2012 oplopend naar € 300.000 structureel.

	2014	2015
Bijdrage per inwoner		
Brandweer	€ 1.612.200	€ 1.656.383
Volksgesondheid	€ 11,64 (incl. €0,40 digitaal dossier)	€ 12,36
JGZ	€ 0,06 p.i.	€ 0,06 p.i.
Kinderopvang	€62.420	€ 60.000

Beleidsmatige en financiële risico's

Een groot deel van de bijdrage aan VGGM wordt bepaald door de inwonersbijdrage. Afgesproken is dat de VGGM de inwonersbijdrage incidenteel mag verhogen als het weerstandsvermogen van de VGGM onvoldoende hoog is. Dit risico is zeer gering.

Het beleid binnen de VGGM is dat alle brandweerposten functioneel gelijkwaardig aan elkaar dienen te zijn. Voor de brandweerposten Oosterbeek en Wolfheze wordt op dit moment een renovatieplan uitgewerkt om aan deze beleidsdoelstelling invulling te geven.

Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)

De opsomming van beleidsmatige ontwikkelingen is onderverdeeld in twee onderdelen, te weten: wettelijke ontwikkelingen en branche ontwikkelingen. VGGM wil de verschillende kansen en risico's voor gemeenten in beeld te brengen om hen zo in staat te stellen hun verantwoordelijkheden te kunnen nemen.

De beleidsmedewerkers van de Veluwe gemeenten trekken in adviserende zin gezamenlijk op.

De burgemeester, de beleidsadviseur veiligheid en de directeur brandweer van de VGGM voeren periodiek overleg.

Ontwerp-begroting

De raad wordt in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze te geven (d.t.v. raadscommissie), maar vanwege korte aanlevertijd van stukken lukt dat vaak niet.

Advies wordt voorbereid door zgn 'kopgroep', de financiële experts van de grote gemeenten. Renkum neemt de adviezen van deze kopgroep over.

Begroting

Wordt door het AB vastgesteld

Jaarstukken

gaan naar GS; geen rol voor de gemeenteraad

Financiële commissie adviseert aan AB

De burgemeester zit in deze commissie. Hij wordt geadviseerd door de 'kopgroep'

De bestuurscommissie veiligheid en gezondheid adviseert aan het AB. De gemeentelijke vertegenwoordigers krijgen advies van hun beleidsmedewerkers.

Beoordeling en advies over samenwerking

De samenwerking in de veiligheidsregio is bij wet opgelegd (derhalve is uittreden geen overweging).

De beleidsdoelen moeten op efficiënte (kosteneffectieve) wijze worden gehaald. De ambtelijke advisering is daarop ingesteld.

Advies: samenwerking continueren

Permar		
Doel	Gemeenschappelijke uitvoering van taken als opgenomen in de Wet sociale werkvoorziening (WSV)	
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling met een rechtspersoonlijkheid bezittend openbaar lichaam: Permar WS	
Opgericht	Collegebesluit (tot wijziging) 12 oktober 2010	
Partijen	Gemeente Scherpenzeel, Barneveld, Ede, Wageningen en Renkum	
Vertegenwoordiging	Mw. A.D. Ruwhof, portefeuillehouder, vertegenwoordigt Renkum in het DB en het AB.	
Missie en visie		
Bijdrage aan programma:	Programma 1 – maatschappelijke participatie, inkomen & zorg Programma 5 – openbare ruimte	
Beleidsinformatie		
<p>De Permar is belast met de uitvoering van de Wsw voor vijf gemeenten en biedt als zodanig werkgelegenheid. Met de start van de Participatiewet op 1 januari 2015 kunnen er geen nieuwe werknemers meer in de Wsw stromen. De bedrijfsvoering staat onder druk als gevolg van de verlaging van de Rijkssubsidie. Dit betekent dat de Permar haar inkomsten steeds meer 'uit de markt' moet halen en dus ook steeds vaker marktconform moet werken. Dit gebeurt onder andere door de medewerkers in een zo regulier mogelijke werkomgeving te laten werken (de beweging van 'binnen naar buiten').</p> <p>Verder heeft de raad het college verzocht om met de deelnemende gemeenten tot afspraken te komen om de gemeentelijke omzet bij Permar te verhogen naar tenminste 35% per rato van het aantal Wsw-werknemers per gemeente. Renkum voldoet ruimschoots aan deze opgave door met name de uitbesteding van groenonderhoud.</p>		
Beleidsontwikkelingen		
<p>Met de komst van de Participatiewet sluit de instroom in de Wsw. Het is nog onduidelijk welke rol Permar van de deelnemende gemeenten krijgt bij de uitvoering van de Participatiewet. Ook hierbij is het doel om de loonwaarde van mensen zo goed mogelijk te ontwikkelen zodat zij zo zelfstandig en regulier mogelijk kunnen werken.</p>		
Financiële gegevens		
	2014	2015
Rijkssubsidie	€ 3.273.063 (voorlopig Wsw-budget)	€ 3.116.000 (voorlopig)
Exploitatieresultaat	Nog niet bekend	
Beleidsmatige en financiële risico's		
Exploitatietekorten blijven een punt van zorg. De re-organisatie van Permar is in 2014 afgerond.		
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)		
<u>ontwerp-begroting</u> Het DB ontvangt ambtelijk advies, op basis waarvan de ontwerp-begroting wordt opgesteld. Als de ontwerp-begroting is afgerond en het DB acht het gewenst voor verzending eerst nog met de adviesgroep te overleggen, dan wordt dit overleg georganiseerd. Toezending aan gemeenteraad voor 1 mei (jaar T). Het AB stelt jaarlijks een vier-jaren meerjarenbeleidsplan op. Hierin wordt ook het financiële beleid belicht.		
<u>begroting</u> de raden van de deelnemende gemeenten kunnen voor 1 juli een "zienswijze" geven, voordat de begroting door het AB wordt vastgesteld.		
<u>jaarstukken</u> Permar legt jaarlijks verantwoording af in de vorm van managementrapportages. Buiten begroting, jaarstukken etc. om informeert het DB van de Permar de gemeenteraad eens per twee maanden door middel van een informatiebulletin. Als de omstandigheden dat vragen informeert/consulteert de portefeuillehouder tussentijds de raadscommissie (actieve informatieplicht). Overigens verplicht ook de GR daartoe (art. 13) te krijgen.		

Stadsregio Arnhem Nijmegen	
Doel	De deelnemende gemeentebesturen voeren bij wijze van verlengd lokaal bestuur in gezamenlijkheid een aantal taken uit op de beleidsvelden ruimtelijke ontwikkeling, milieu, volkshuisvesting, economische ontwikkeling en verkeer & vervoer.
Rechtsvorm	Vorm: Wijzigingswet Wgr- Plus (gemeenschappelijke regeling)
Opgericht	2006 (als opvolger van de gemeenschappelijke regeling Regionaal Openbaar Lichaam Arnhem Nijmegen van 1995)
Partijen	(20) Gemeenten rondom Arnhem en Nijmegen, alsmede Druten als geassocieerd deelnemer (geen stemrecht)
Vertegenwoordiging	De wethouders Heinrich en Verstand vertegenwoordigen Renkum in het Algemeen Bestuur.
Missie en Visie	De Stadsregio Arnhem Nijmegen werkt namens en voor de regiogemeenten

	aan een aantrekkelijke, goed bereikbare en internationaal concurrerende regio. Een regio die aantrekkelijk is voor inwoners en waar bedrijven en instellingen willen investeren	
Bijdrage aan programma(s)	Programma 2 - ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit Programma 3 – milieu, klimaat & duurzaamheid Programma 5 – openbare ruimte Programma 6 – economie en cultuur	
Beleidsinformatie		
Het wetsvoorstel tot wijziging van de Wgr is nu ook door de Eerste Kamer goedgekeurd. Dat betekent dat de 'Plus' aan de Wgr ingaande 2015 ontvalt. Dit najaar krijgt de besluitvorming over de toekomst van de Stadsregio na 1 januari 2015 haar beslag. Op dit moment tekent zich af dat regionale samenwerking op de beleidsterreinen wonen, mobiliteit en economie gewenst blijft. Het instrument 'gemeenschappelijke regeling' lijkt daarvoor het meest geschikt.		
Beleidsontwikkelingen		
De deelnemende gemeenten in de Stadsregio beraden zich over de wijze waarop de samenwerking wordt voortgezet (regionaal/subregionaal), nadat de wetswijziging haar beslag heeft gekregen. Als speerpunten worden genoemd: versterken van het beeld van een regio, die één economisch geheel vormt en het versterken van de concurrentiepositie van de regio. Ook de bereikbaarheid is belangrijk.		
Financiële gegevens		
	2014	2015
Bijdrage per inwoner	€ 2,85	€ 2,85 (voorlopig)
Beleidsmatige en financiële risico's		
Ook zonder Wgr-Plus kunnen de huidige Stadsregiogemeenten hun samenwerking voorzetten. De vraag is op welke beleidsterreinen en op welke schaal (bijv. subregionaal) zij dit willen doen. De besluitvorming daarover komt nu in een afsluitende fase. De bijdragen van de gemeenten maken verhoudingsgewijs een klein deel uit van de inkomsten van de Stadsregio. De financiële gevolgen van de 'ontplussing' zijn nu niet te becijferen. Hoe dan ook geldt dat de Stadsregioraad een motie heeft aangenomen, op grond waarvan de inwonerbijdrage met ingang van 2014 structureel met 25 procent moet zijn gedaald. Als er in Stadsregio-verband minder taken gemeenschappelijk worden uitgevoerd en er om die reden ook minder formatie wordt ingezet zal dat effect hebben op de bijdragen van de gemeente. Over de aanpassing van de bijdrage is op dit moment verder niets bekend. Een aanpassing zal via een begrotingswijziging van de Stadsregio haar beslag krijgen.		
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)		
<u>ontwerp begroting</u> Het CvB stelt de ontwerp-begroting op. Toezending naar gemeenteraad uiterlijk acht weken voor datum vaststelling begroting. College geeft via de raadcommissie bedrijvigheid advies aan gemeenteraad. Dezelfde werkwijze wordt gevolgd bij tussentijdse begrotingswijzigingen. Stadsregiovertegenwoordigers brengen advies uit in de Stadsregioraad. <u>begroting</u> Stadsregioraad stelt voor 1 juli begroting vast. <u>Jaarstukken</u> CvB stelt jaarstukken vast en leggen die GS ter goedkeuring voor. Over begrotingen, begrotingswijzigingen etc. wordt intern geadviseerd.		
Beoordeling en advies over samenwerking		
Op een uitzondering na maken alle Gelderse gemeenten onderdeel uit van een regio. Het is dus mogelijk "regioloos" te zijn maar dat kan wel leiden tot negatieve consequenties wat betreft het verkrijgen van subsidies. Denk in dit verband bijvoorbeeld aan het Regiocontract. Advies: in het najaar besluiten over het continueren van het lidmaatschap van de Stadsregio.		

ACV	
Doel	Het inzamelen en transporteren van huishoudelijke afvalstoffen en het exploiteren van een afvalaanbiedstation
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap met werkmaatschappijen in de vorm van besloten vennootschappen (holdingstructuur)
Opgericht	Raadsbesluit toetreding: 31 januari 2001
Partijen	Gemeente Wageningen, Renkum, Ede en Veenendaal
Vertegenwoordiging	Wethouder Heinrich vertegenwoordigt de gemeente in de algemene vergadering van aandeelhouders.
Missie en visie	opdrachtgevende gemeenten, bedrijven en particulieren ontzorgen op het gebied van afval en reinigen en te opereren als de logische, regionale samenwerkingspartner
Bijdrage aan programma	Programma 3, milieu, klimaat & duurzaamheid
Beleidsinformatie	
De ACV houdt zich met uitvoeringszaken bezig. Afstemming tussen afvalbeleid en -uitvoering is geborgd in het periodieke overleg tussen ACV en gemeente, zowel ambtelijk als bestuurlijk.	
Beleidsontwikkelingen	
Het afvalscheidingspercentage moet op grond van het raadsbesluit van 26 september 2012 omhoog naar 65	

procent. Inmiddels wordt door de landelijke overheid ingezet op een afvalscheidingspercentage van 75% en een maximum van 100 kg ongescheiden restafval per persoon per jaar. In 2015 wordt aan de hand van pilots onderzocht hoe de hernieuwde doelstelling kan worden bereikt. Deze doelstelling past in wat wordt genoemd de 'circulaire economie', die erop is gericht zoveel mogelijk 'afvalstoffen' als grondstof weer in te zetten. Landelijk is besloten dat op termijn het statiegeld kan verdwijnen. De verwachting is dat de Tweede Kamer medio 2015 aanvullende prestatie-eisen zal stellen aan de producenten, alvorens tot eventuele afschaffing over te gaan.

De gemeenten worden per 1 januari 2015 verantwoordelijk voor het inzamelen en sorteren van de afvalstroom kunststofverpakkingen.

Per 1 januari 2015 wordt een belasting voor het verbranden van restafval in Nederland van kracht. Renkums restafval wordt verwerkt in Duitsland en derhalve behoeft de gemeente Renkum deze nieuwe belasting niet te betalen.

Financiële gegevens

	2013	2014
Uitgekeerd dividend	€ 87.744	€ 125.227
Kosten afvalinzameling ca.		€ 3.058.000 (voorlopige jaarrekening 2012)

Beleidsmatige en financiële risico's

De oude zgn. 'prioriteitsaandelen', waarvan Renkum, Wageningen en Ede er aanvankelijk één hadden en waaraan het stemrecht in de AvA was gekoppeld zijn als uitvloeisel van de toetreding van Veenendaal vervallen. Met de toetreding van Veenendaal zijn de aandelen gesplitst (nominaal € 1,-), en tevens zijn de prioriteitsaandelen omgezet in gewone aandelen. Vervolgens is in artikel 32 van de Statuten bepaald dat alle cruciale besluiten in de AvA slechts genomen kunnen worden met algemene stemmen (unanimiteit). Elke gemeente/ aandeelhouder heeft dus één stem.

Afhankelijk van het bedrijfsresultaat en de bestemming die aan de winst wordt gegeven, ontvangt de gemeente jaarlijks dividend. De solvabiliteit voldoet aan het gestelde criterium (30 procent), reden waarom in 2010 en 2011 (zelfs extra) dividend kon worden uitgekeerd.

Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)

De aandeelhoudende gemeenten hebben periodiek overleg met de controller van de ACV. In dit overleg worden de begrotingen, jaarstukken etc. besproken. De portefeuillehouder wordt met de adviezen van de financiële consultants/ controllers gevoed.

Daarnaast is er twee keer per jaar overleg met de commissaris (door Renkum en Wageningen gekozen).

Beoordeling en advies over samenwerking

De ACV is een goed functionerend en renderend bedrijf, getuige de jaarlijks uitkering van een behoorlijk dividend. Deze uitkering staat echter onder druk door een mogelijke invoering van Vennootschapsbelasting voor uitvoerders van overheidstaken.

Advies: aandeelhouderschap continueren

Gelders Archief

Doel	Het beheren van (oude) archiefbescheiden en collecties
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling (Regeling Regionaal Historisch Centrum "Gelders Archief")
Opgericht	Raadsbesluit toetreding: 5 maart 2002
Partijen	Gemeente Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal en het Rijksarchief Gelderland.
Vertegenwoordiging	Burgemeester J.P. Gebben vertegenwoordigt behalve Renkum ook Rheden en Rozendaal in het algemeen en het dagelijks bestuur, dat om redenen van vermindering van bestuurlijke last uit dezelfde personen bestaat.
Missie en visie	Het Gelders Archief is een betrouwbare partner voor het beheren van de collecties (zowel fysiek als digitaal) van en voor zijn publieke en particuliere relaties. Door optimalisering van de toegankelijkheid van de collectie, draagt het bij aan een transparante overheid en aan kennisverspreiding over het verleden van Gelderland.
Bijdrage aan programma:	Programma 7 – Inwoner, bestuur en organisatie

Beleidsinformatie

GA beheert archiefbescheiden ouder dan twintig jaar. GA fungeert als inspecteur van onze archieven en controleert of wij op de juiste wijze met documenten (digitaal en fysiek) omgaan en of de bewaaromstandigheden (fysiek kelder en digitaal met software) goed zijn.

Beleidsontwikkelingen

Financiële gegevens

	2014	2015
Bijdrage	€ 157.362	€ 153.674

Beleidsmatige en financiële risico's

Vanaf de oprichting had het GA jaarlijks een structureel tekort. Sinds 2013 boekt GA een positief bedrijfsresultaat op basis van de structurele lumpsum en inkomsten.

Vanaf 2013 wordt er – gelet op dit positieve resultaat – gewerkt aan de opbouw van het weerstandsvermogen.

Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)

ontwerp-begroting

Het DB stelt voor 1 mei (jaar T) de ontwerp begroting vast.

Begroting

het AB stelt voor 1 juli (jaar T) de begroting vast

jaarstukken

AB stuurt gemeenteraad voor 1 juli (jaar T+1) financieel verslag toe, incl. verklaring accountant; college neemt bijdrage op in eigen ontwerp- begroting.

Het DB brengt jaarlijks voor 1 april een financieel verslag uit (inclusief accountantsverklaring als bedoeld in art. 393 van Boek 2 van het BW). De gemeenteraad heeft het college gemachtigd namens hem te reageren op de ontwerp-begroting (vanwege de beperkte reactietijd)

Beoordeling en advies over samenwerking

Het Gelders Archief (GA) is belast met een deel van de beheerstaken. Eén van de belangrijkste taken is het beheren van de blijvend te bewaren archiefbescheiden in de door het GA aangewezen archiefbewaarplaats(en). Daarnaast heeft het GA een toezichhoudende en adviserende rol ten aanzien van de overige (vernietigbare) archiefbescheiden. Dit toezicht wordt uitgevoerd door de archivaris (de directeur van het GA). De archivaris houdt als het ware toezicht op het dagelijks (archief)beheer door de teamleiders en het Team ICT & Informatiebeheer. De archivaris voert daartoe jaarlijks controles uit op belangrijke archiefonderdelen en rapporteert hierover aan het college.

Advies: samenwerking continueren

Beoordeling en advies over samenwerking

Het Gelders Archief (GA) is belast met een deel van de beheerstaken. Eén van de belangrijkste taken is het beheren van de blijvend te bewaren archiefbescheiden in de door het GA aangewezen archiefbewaarplaats(en). Daarnaast heeft het GA een toezichhoudende en adviserende rol ten aanzien van de overige (vernietigbare) archiefbescheiden. Dit toezicht wordt uitgevoerd door de archivaris (de directeur van het GA). De archivaris houdt als het ware toezicht op het dagelijks (archief)beheer door de teamleiders en het Team ICT & Informatiebeheer. De archivaris voert daartoe jaarlijks controles uit op belangrijke archiefonderdelen en rapporteert hierover aan het college.

Advies: samenwerking continueren

Euregio Rijn Waal

Doel	Op basis van grensoverschrijdende samenwerking streven naar een sterke economische, sociale en maatschappelijke positie van de Euregio Rijn-Waal. Daarbij richt de Euregio zich op de volgende werkvelden: - Grensoverschrijdende ruimtelijke ordening en verbetering van de grensoverschrijdende infrastructuur. - Grensoverschrijdend toerisme en samenwerking binnen het MKB en technologieoverdracht. - Landbouw, plattelandontwikkeling, milieubescherming. - Kwalificering en arbeidsmarkt. Ontwikkeling van een geïntegreerde arbeidsmarkt, samenwerking op het gebied van beroepsopleiding. - Communicatie tussen burgers en overheid, samenwerking tussen sociale- en medische zorginstellingen. De regeling is een instrument om door middel van overleg en samenwerking
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling op basis van een internationale overeenkomst met een rechtspersoonlijkheid bezittend openbaar lichaam: Euregio Rijn Waal
Opgericht	Renkum is toegetreden bij raadsbesluit van 27 januari 2010
Partijen	Deelnemers zijn Nederlandse en Duitse gemeenten, Kamer van Koophandel Centraal Gelderland, regionale overheden en overige publiekrechtelijke lichamen in het grensgebied rondom de Rijn, de Waal en de Maas
Vertegenwoordiging	Wethouder Heinrich en twee raadsleden vertegenwoordigen Renkum in het algemeen bestuur van de Euregio, de Euregioraad
Missie en visie	
Bijdrage aan programma	Divers

Beleidsinformatie

De structuurfondsen vormen een van de hoofdpunten van de Europese begroting. Voor de periode 2014-2020 is doelstelling 2 de "bevordering van de regionale ontwikkeling ter bevordering van de concurrentiekracht" en doelstelling 3 "de Europese territoriale samenwerking" voor Renkum van belang. Uit een door de EU-commissie gemaakte analyse van de EU- begroting blijkt dat de doelstelling van Europese samenwerking overeind blijft , maar ook dat de projecten meer resultaatgericht moeten zijn. De Euregio volgt deze ontwikkelingen op de voet.

Eind 2014 wordt het Duits – Nederlands project "Kliker" afgerond. In dit project nemen zes Nederlandse en vijf Duitse gemeenten deel. Renkum doet mee aan projecten waarbij het zelf een rechtstreeks belang heeft. Zo wordt op dit moment samengewerkt met de Duitse partners op het gebied van duurzaamheid. Ook wordt aandacht besteed aan de grensoverschrijdende rampenbestrijding (het in kaart brengen van (grensoverschrijdende) risico's.

Beleidsontwikkelingen

Financiële gegevens		
	2014	2015
Bijdrage	€ 8.100	€ 8.100
Beleidsmatige en financiële risico's		
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)		
Stukken in het kader van de begrotingscyclus worden de gemeenten toegestuurd. De Euregio-raad neemt daarover besluiten.		
De gemeente ontvangt de jaarverslagen van de Euregio		
Beoordeling en advies over samenwerking		
De samenwerking in Euregio-verband komt steeds beter uit de verf. Dat vertaalt zich nog niet in klinkklare munt, maar over de grenzen heen kijken en participeren in grensoverschrijdende projecten is ook een vorm van verrijking. Renkum gaat daarvan direct of indirect profijt trekken.		
Advies: samenwerking continueren.		

GR Onderwijszaken		
Doel	Het voldoen aan gemeentelijke doelstellingen op het terrein van de volwasseneneducatie. schooluitval	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Opgericht	Raadsbesluit wijziging gemeenschappelijke regeling: 27 juni 2012	
Partijen	Gemeenten Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Duiven, Westervoort, Zevenaar, Rijnwaarden, Lingewaard, Overbetuwe	
Vertegenwoordiging	De portefeuillehouder onderwijs van Rheden vertegenwoordigt ook Renkum en Rozendaal in het dagelijks bestuur (benoeming door het GRO, op voordracht van deelnemende gemeenten).	
Missie en visie		
Bijdrage aan programma	Programma 1, maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	
Beleidsinformatie		
De GRO stelt de hoofdlijnen van het beleid voor volwasseneneducatie vast en doet dit door een raamovereenkomst inkoop participatiewet voor te bereiden. Hierbinnen vallen ook de afspraken over de inzet en middelen voor het VAVO. De middelen gaan rechtstreeks naar het voortgezet onderwijs. Met de vaststelling van de nieuwe GRO is ook de RMC-functie binnen de regeling gekomen. De RMC-functie wordt uitgevoerd door de contactgemeente Arnhem. Gemeente Renkum neemt niet deel aan de leerplichtfunctie.		
Beleidsontwikkelingen		
Als gevolg van bezuinigingen is het macrobudget voor volwasseneneducatie afgelopen jaren sterk afgenomen. Met ingang van 1 januari 2015 wordt het budget voor educatie aan de contactgemeente verleend. De contactgemeente zorgt dat er een regionaal educatie programma komt met de mogelijkheid om formele educatie (diploma gericht) en informele educatie (niet diploma gericht) daarin op te nemen. De verplichting om bij ROC's in te kopen komt geleidelijk te vervallen. Contactgemeente zorgt dat educatie middelen behouden blijven voor lezen en schrijven voor volwassenen.		
Financiële gegevens		
	2014	2015
Bijdrage	€ 2097	€ 2167 (±)
Beleidsmatige en financiële risico's		
Voor het overlegorgaan zelf zijn er geen financiële risico's. Het betreft hier alleen een overlegplatform voor gemeenten. De GRO wordt ondersteund door twee medewerkers in dienst van de gemeente Arnhem. Zij worden bekostigd door alle deelnemende gemeenten (op basis van het inwonersaantal). Bij opheffen van de GR leidt dit tot een beperkt risico dat gedragen wordt door alle deelnemende gemeenten.		
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)		
Het GRO stuurt jaarlijks de ontwerpbegroting voor 15 april naar de deelnemende gemeenten toe. Zij kunnen het GRO "van hun gevoelens doen blijken", waarna het GRO -rekening houdend met de ingebrachte reacties- voor 1 juli daaropvolgend tot vaststelling overgaat. Over elk dienstjaar wordt rekening en verantwoording afgelegd: de voorlopige rekening wordt voor 1 juli vastgesteld en GS ter goedkeuring aangeboden.		
Beoordeling en advies over samenwerking		
Er is geen reden beëindiging van de samenwerking te overwegen. Advies: samenwerking continueren		

BNG Bank	
Doel	De BNG voorziet in zo goedkoop mogelijke financiële dienstverlening en biedt zo toegevoegde waarde aan haar aandeelhouders en de Nederlandse publieke sector. De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', zoals gemeenten, provincies, gemeenschappelijke regelingen, politieregio's en met overheden verbonden instellingen en bedrijven op het terrein van volkshuisvesting, openbaar nut, onderwijs en gezondheidszorg.
Rechtsvorm	naamloze vennootschap

Opgericht	1914	
Partijen	Gemeenten, provincies, Staat der Nederlanden, waterschappen en andere openbare lichamen	
Vertegenwoordiging	Wethouder Heinrich vertegenwoordigt de gemeente in de algemene vergadering van aandeelhouders.	
Missie en visie	BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.	
Beleidsinformatie		
<p>BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.</p> <p>Toelichting: het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat, alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. BNG Bank bundelt de uiteenlopende vraag van klanten tot een beroep op de financiële markten dat aansluit op de behoefte van beleggers wat betreft volume, liquiditeit en looptijd. Door de combinatie van beide elementen heeft de bank een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan decentrale overheden en aan instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt voor de burger uiteindelijk tot lagere kosten voor tal van voorzieningen. De aandeelhouders hebben zeggenschap in BNG Bank via het stemrecht op de aandelen die zij bezitten (een stem per aandeel van EUR 2,50).</p> <p>BNG zet in op behoud van zijn excellente kredietwaardigheid. Sinds 1994 heeft BNG een credit rating AAA van Standard & Poor's Corporation, een AAA van Moody's en een AAA van Fitch. Volgens de lijst met de 'World's 50 Safest Banks' die wordt gepubliceerd door Global Finance behoort de BNG tot de veiligste banken ter wereld.</p>		
Beleidsontwikkelingen		
Financiële gegevens		
	2014	2015
Uitgekeerd dividend	€ 1,27 per aandeel (dividend over 2013)	€ 1,49 per aandeel (raming)
Beleidsmatige en financiële risico's		
<p>De gemeente heeft 89.739 aandelen, destijds aangekocht voor (omgerekend) € 2,50.</p> <p>BNG keert jaarlijks dividend uit. De nettowinst van BNG Bank over 2013 bedraagt EUR 283 miljoen (2012: EUR 332 miljoen). Over 2013 wordt een dividend voorgesteld van EUR 71 miljoen, een pay-out van 25 procent. Het dividend bedraagt EUR 1,27 per aandeel van EUR 2,50 (2012: EUR 1,49 per aandeel). Deze lagere dividenduitkering levert een nadeel op van € 20.000 ten opzichte van de begroting.</p>		
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)		
Jaarlijks ontvangt de gemeente de jaarrekening, het jaarverslag en eventueel andere ter zake zijnde voorstellen van de BNG ter vaststelling in de algemene vergadering van aandeelhouders.		
Toezicht en beoordeling		
<p>BNG keert jaarlijks een behoorlijk dividend uit. Er is geen reden de aandelen te verkopen.</p> <p>Advies: aandeelhouderschap continueren</p>		

Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)		
Doel	De VNG is een vereniging die de belangen behartigt van de gemeenten in het hele proces van besluitvorming bij Rijk en provincies. Daarnaast heeft de VNG een adviesfunctie voor haar leden.	
Rechtsvorm	Vereniging	
Opgericht		
Partijen	Gemeenten in Nederland (op vrijwillige basis)	
Vertegenwoordiging	De gemeente oefent invloed uit via de ledenvergadering resp. ledenraadplegingen (stemrecht)	
Missie en visie	voor en door alle gemeenten	
Beleidsinformatie		
Beleidsontwikkelingen		
Financiële gegevens		
	2014	2015
Bijdrage	€ 1,10 per inwoner	€ 1,10 per inwoner (excl. Inflatiecorrectie)
Beleidsmatige en financiële risico's		
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)		
De VNG informeert haar leden en hun bestuurders/ medewerkers via het VNG-Magazine. Daarnaast heeft de VNG een website. Jaarlijks wordt het VNG-congres gehouden. D.m.v. ledenraadplegingen worden de gemeenten over bepaalde vraagstukken gepolst		

Beoordeling en advies over samenwerking

Er is geen reden het lidmaatschap te beëindigen.
 Advies: lid blijven

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Doel	Het verbeteren van de kwaliteit van de vergunningverlening, toezicht en handhaving tegen lagere kosten (dan verhoudingsgewijs de huidige)	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Opgericht	Raadsbesluit tot toetreding 26 september 2012	
Partijen	11 gemeenten rondom Arnhem (incl. Arnhem) en de provincie Gelderland.	
Vertegenwoordiging	Wethouder mw. A.D. Ruwhof maakt deel uit van het Algemeen Bestuur en zit mede namens Doesburg, Rheden en Rozendaal in het in het Dagelijks Bestuur.	
Missie en visie		
Bijdrage aan programma	Programma 2, ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	
Beleidsinformatie		
Beleidsontwikkelingen		
Financiële gegevens		
	2014	2015
Exploitatiekosten	€ 208.000	€ 202.000
Beleidsmatige en financiële risico's		
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)		
Beoordeling en advies over samenwerking		
Nog niet van toepassing		

Paragraaf 7 Grondbeleid

Inhoud grondbeleid

Op 27 juni 2007 heeft de raad de nota Grondbeleid vastgesteld. Met de nota grondbeleid wordt beoogd een kader te bieden waarbinnen politiek-bestuurlijke besluiten genomen kunnen worden. Besluiten die staan in het teken van het toekennen van functies (bestemmingen) aan grond. Grondbeleid is dus een instrument om het gewenste ruimtelijk beleid te bevorderen en te realiseren.

Grondbeleid is een instrument dat naast andere kan worden ingezet om bepaalde bestemmingen te realiseren. Het blijft niet beperkt tot het via het bestemmingsplan mogelijk maken van bepaalde functies. Het kan ook leiden tot het ontwikkelen van stedenbouwkundige plannen, het verwerven van gronden en het uitgeven van kavels voor o.a. woningbouw. In de ruimtelijke ordening gaat het erom te komen tot een evenwichtige en rechtvaardige verdeling van de beschikbare ruimte over degenen die ruimte vragen ("claims" van bewoners, winkels, sociaal-culturele ruimten, bedrijven, openbaar groen etc.). Grond is schaars, dus in het toekennen van claims worden na afweging van belangen keuzes gemaakt. Het resultaat van die afweging wordt vastgelegd in het bestemmingsplan.

Voor de (her)ontwikkeling van bouwlocaties worden kosten gemaakt. Het gaat o.a. om kosten voor de verwerving van de grond - als de gemeente aankoopt - en het beheren en het uitgeven van gronden alsmede kosten voor de aanleg van wegen & pleinen, riolering, verlichting en openbaar groen en speelruimte. Deze kosten kunnen worden gedekt uit de opbrengsten die normaal gesproken uit bouwprojecten voortvloeien. Indien de gemeente het eigendom van de grond heeft, is dat mogelijk via de opbrengsten bij de gronduitgifte. Indien andere partijen echter het eigendom in handen hebben, moet de gemeente zoeken naar andere manieren om haar kosten op de zakelijk belanghebbenden bij het bouwproject te verhalen.

Grondbeleid is er mede op gericht de verdeling van de kosten en baten bij de ontwikkeling van bouwlocaties tussen de betrokken partijen te regelen. Daarover moeten tussen partijen duidelijke afspraken worden gemaakt. De Grondexploitatiewet biedt hiervoor een kader.

In het kader van de begrotingcyclus legt het college jaarlijks verantwoording af over de projecten. In deze paragraaf Grondbeleid gaan we op hoofdlijnen in op onze voornemens met betrekking tot de grondexploitatie in 2015.

Beleidsdoelen/Ontwikkelingen

De belangrijkste beleidsdoelen en ontwikkelingen worden hierna per project weergegeven.

3b4 Woningbouw

De woningbouwplannen in 3b4 zijn te verdelen in 3 kleinere gebieden in plangebied 4 (noorden, midden en zuid) en plangebied 3b. Het bestemmingsplan waarbij de bouw van 64-100 woningen planologisch mogelijk wordt gemaakt, is gedeeltelijk door Raad van State vastgesteld. Op grond van dit globale bestemmingsplan worden er gefaseerd en voor elke deelgebied, deelbestemmingsplannen opgesteld.

3B4 Noord

In het deelgebied noord is het woningbouwprogramma nagenoeg gerealiseerd en opgeleverd. Voor een klein gebied binnen 3B4 Noord (1.584 m²) wordt een CPO traject voor betaalbare en sociale woningbouw voorbereid. Diverse partijen zijn geïnteresseerd in de locatie. Wellicht is het nodig om de kaders voor de ontwikkeling van het gebied aan te passen om hier een ontwikkeling mogelijk te maken.

3B4 Midden

Deelgebied midden bestaat uit een aantal vrije kavels bestemd voor de particuliere ontwikkeling. Particuliere ontwikkeling komt voor deze locatie echter niet van de grond. Onderzocht wordt of deze locatie toch ontwikkeld kan worden samen met een ontwikkelaar.

3B4 Zuid

Voor het gebied zuid is een bouwplan opgesteld voor de bouw van 38 woningen waarvan 23 appartementen. De appartementen zijn gerealiseerd en opgeleverd. Van de overige 15 grondgebonden woningen is gebleken dat hiervoor in Renkum geen markt is. Vanwege deze economische situatie heeft de projectontwikkelaar ons gevraagd om mee te werken aan de optimalisatie van dit plan. Dit betekent een wijziging in het woningbouwprogramma met als gevolg ook wijzigingen in de gemaakte afspraken met de ontwikkelaar.

Oosterbeek Hoog

Binnen het plan Oosterbeek Hoog zijn vanaf 2000 de volgende fasen gerealiseerd:

- Fase 1: twaalf vrije sector appartementen en 21 woningen (twee-onder-een-kap/vrijstaand vrije sector), periode 2000 – 2002.
- Fase 2 : twaalf appartementen en 32 woningen (twee-onder-een-kap/vrijstaand vrije sector) periode 2010-2011.
- Fase 3: 24 appartementen in opdracht van Vivare (sociale huur) periode 2011.

Binnen de tweede fase dienen nog 10 twee-onder-een kapwoningen gerealiseerd te worden en binnen de 3^e fase circa 14 appartementen. De bouw van de 10 woningen als ook de 14 appartementen laten op zich wachten in verband met de financiële crisis. Op dit moment is het onmogelijk om, gezien de grondprijs, een rendabel vastgoedobject te realiseren. Ontwerp voor de 10 woningen als ook een eerste schets voor het appartementengebouw en de bijbehorende vrijstelling is gereed, maar er ontbreekt vraag uit de markt. De huidige economische situatie is een risico voor de ontwikkeling, en daarmee ook voor de gemeentelijke grondexploitatie. De realisatie van het totale plan is afhankelijk van de ontwikkelingen op de woningmarkt. De ontwikkelaar zoekt samen met de gemeente naar de gewenste invulling en optimalisatie van het gebied. Het programma zal in ieder geval binnen de kaders van het bestemmingsplan gerealiseerd worden.

Oosterbeek Centrum (Dalzone)

Het project Dalzone betreft een inbreidingslocatie in het centrum van Oosterbeek, gelegen tussen de Utrechtseweg en Cornelis Koningstraat. De randvoorwaarden voor de woningbouwrealisatie zijn in 2007 in het Masterplan Dalzone vastgelegd. Het totale programma omvat de bouw van 8 appartementen, 2 commerciële ruimten en 24 woningen. Hiervan zijn in 2010 8 appartementen, de commerciële ruimten en 3 woningen gerealiseerd.

De ontwikkelaar heeft aangegeven dat de gevolgen van de kredietcrisis dusdanig groot zijn dat hij de afspraken zoals gesteld in de overeenkomst met de gemeente nu niet kan nakomen. Gezamenlijk wordt gezocht naar mogelijkheden om toch weer de voortgang in het project te krijgen.

Mozartlaan

Het bestemmingsplan voor het project aan de Mozartlaan is onherroepelijk. Het betreft hier nieuwbouw van 25 appartementen en 6 woningen met stallingsgarages. Na wijziging van het bestemmingsplan zouden de planontwikkelingen verder uitgewerkt gaan worden. Ook dit project is door de kredietcrisis tot stilstand gekomen. Gezamenlijk met de ontwikkelaar/initiatiefnemer wordt gezocht naar mogelijkheden om het project weer van de grond te krijgen.

Woningbouw Dennenkamp

Voor het gebied Dennenkamp is al jaren sprake van een mogelijke andere inrichting van het gebied. Twee locaties zijn door de gemeenteraad aangewezen tot woningbouw ontwikkelingsgebied namelijk, Munninghofflaan en NVC Dennenkamp.

Munninghofflaan

Op 13 november 2013 heeft de Raad van State het bestemmingsplan voor 14 appartementen onherroepelijk verklaard. Naar verwachting wordt in 2014 de bouwvergunning aangevraagd en begin 2015 de grond verkocht aan Vivare.

NVC Dennenkamp

De raad heeft bij het besluit om woningbouw hier toe te staan een aantal kaders vastgesteld. Tijdens de aanbesteding van het project op de markt in 2012 is gebleken dat deze kaders voor verwarring zorgen bij de inschrijvende partijen. Om dit bij een tweede aanbesteding te voorkomen stellen wij voor om de kaders enigszins te wijzigen. Nadat de kaders gewijzigd vastgesteld zijn (oktober 2014) kan eind 2014 een tweede poging om het project aan te besteden starten.

Bergerhof

Het doel van dit project van Vivare is om te komen tot de sloop van 196 portiekwoningen (10 flats). Het gebied wordt herontwikkeld tot een mix van appartementen, grondgebonden woningen, vrijstaande woningen, etagewoningen en vrije kavels (totaal 134 woningen).

Via community planning is het stedenbouwkundig plan ontwikkeld. Voor het plan werden vooraf geen kaders gesteld. Het bestemmingsplan is in februari 2010 vastgesteld.

Ondertussen is fase 1 (in totaal 89 woningen/appartementen inclusief openbare ruimte), behoudens een zestal geschakelde woningen en een tweetal 2-1 kapwoningen, opgeleverd. De tweede fase omvat een 14-tal vrije kavels. Hiervan zijn er 9 verkocht en zijn 5 woningen in aanbouw. Naar verwachting wordt in 2016 ook de tweede fase woonrijp gemaakt en het aangrenzende deel van de Europalaan heringericht.

Veritasweg

Op deze locatie is in het verleden woningbouw beoogd in de vorm van appartementen. Hiervoor is een prijsvraag uitgeschreven voor een ontwerp op de locatie. De uiteindelijke contractpartij lukte het niet om het plan gerealiseerd te krijgen. In het vierde kwartaal van 2007 is besloten om het project opnieuw op te starten.

In april 2009 heeft de raad besloten een WVG te vestigen op het belendende perceel. Deze WVG is in mei 2012 komen te vervallen om zo de mogelijkheden voor de locatie in de huidige markt te kunnen vergroten. Op dit moment vindt er een verkenning plaats voor de mogelijkheid tot het realiseren van een bebouwing met als functie shortstay. Hiervoor is met een externe partij een intentieovereenkomst gesloten. Mocht de verkenning positief uitvallen dat wordt in 2015 naar verwachting een procedure tot wijziging van het bestemmingsplan ingang gezet.

Talsmalaan

Op de locatie Talsmalaan was voorheen de bouw (uitbreiding, verplaatsing) van de Paasbergschool voorzien. Hiervan is echter in september 2007 aangegeven dat dit geen doorgang zal krijgen. De nieuwe invulling voor de locatie zal bepaald worden. Locatie heeft gevoelige historie dus goede bestuurlijke kadering is noodzaak.

Er is een beknopte stedenbouwkundige visie opgesteld. Deze is gepresenteerd aan onder andere Airborne museum, Vijf Dorpen in 't Groen, Vrienden van Hartenstein. In november 2011 zijn de kaders voor een ontwikkeling op de Talsmalaan verder geconcretiseerd. Het project heeft een tijd stilgelegen door de crisis op de woningbouwmarkt. Ondertussen zijn gesprekken gevoerd met makelaars als ook ontwikkelende partijen om te kunnen bepalen onder welke voorwaarde een ontwikkeling in deze nieuwe markt de meeste kans van slagen heeft. Daarbij is vooral zekerheid op een ontwikkelmogelijkheid een belangrijke voorwaarde. De stedenbouwkundige visie zal uitgewerkt gaan worden door een werkgroep die voortkomt uit de Vrienden van Park Hartenstein. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met de gemeente en andere betrokkenen. Mogelijk dat dit leidt tot een concrete bestemmingsplanwijziging in de loop van 2015.

Financiële positie / resultaatverwachtingen

In **bijlage 11** zijn de financiële gegevens van de projecten opgenomen.

Voor de volgende grondexploitatie projecten is een exploitatieberekening opgesteld over de hele planperiode, en vraagt het college uw Raad instemming met de herziene exploitatieberekening:

- 3B4 Woningbouw
- Oosterbeek hoog
- Oosterbeek Centrum (Dalzone)
- Mozartlaan
- Dennenkamp (Woningbouw locatie NVC en Munninghoflaan)
- Bergerhof

Voor de volgende grondexploitatie projecten is nog geen exploitatieberekening over de hele planperiode opgesteld, en vraagt het college uw Raad instemming met de begroting voor 2015:

- Veritasweg
- Talsmalaan

Naast de grondexploitatie projecten zijn er projecten waarbij de gemeente geen grondpositie heeft. Dit zijn:

- Wolfsheide
- Willemsen Naaldhout
- Projecten Dorpsvernieuwingen

De projecten Dorpsvernieuwing zijn een verzameling van kleine projecten die gestart zijn op basis particulier initiatief, namelijk:

- Stenenkruis Oosterbeek
- Sparrestraat Renkum
- Pro persona Wolfheze
- Hogenkampseweg Renkum
- WA Scholtenlaan Doorweth
- 3b4 Klomps Renkum
- 3b4 Heinekamp Renkum

Bij deze projecten wordt ervan uitgegaan dat deze kosten neutraal verlopen omdat de gemaakte kosten door de gemeente vergoed worden door de particuliere initiatiefnemer.

Financiën projecten

De boekwaarde van de projecten per 31-12-2013 bedroeg volgens de jaarrekening 2013 € 8.338.000. De verwachting is dat de boekwaarde in 2014 zal toenemen tot € 8.389.000.

Boekwaarde projecten <i>Bedragen x € 1.000</i>	31-12-2013 (jaarrekening)	31-12-2014 (prognose)
Grondexploitatieprojecten in exploitatie	12.820	13.022
Voorziening	-5.552	-5.623
Totaal	7.268	7.399
Grondexploitatieprojecten niet in exploitatie	680	708
Overige projecten	424	387
Voorziening	-34	-105
Totaal	390	282
Totaal voorraden	8.338	8.389

Voor een aantal grondexploitatie in exploitatie is een voorziening gevormd. De reden hiervoor is dat er een verlies op deze projecten wordt verwacht.

Prognose 31-12-2014 in bovengenoemde tabel sluit aan bij de eerste drie kolommen in onderstaande tabel. Vervolgens wordt de verwachte kosten en opbrengsten na 31-12-2014 weergegeven. Uiteindelijk wordt per project weergegeven wat het resultaat is inclusief de reeds getroffen voorzieningen.

Bij de grondexploitatieprojecten niet in exploitatie is alleen de boekwaarde weergegeven. Hierbij is nog geen rekening gehouden met mogelijke opbrengsten.

Prognose voor de komende jaren

Projecten <i>Bedragen x € 1.000</i>	Prognose boekwaarde 31-12-2014	Getroffen voorzieningen	Prognose boekwaarde na voorziening	Verwachte kosten	Verwachte opbrengsten	Resultaat na getroffen voorzieningen
Grondexploitatieprojecten in exploitatie						
3B4 bouwgrondexploitatie	3.722	1.534	2.188	160	2.348	0
Oosterbeek hoog	4.911	3.137	1.774	34	1.808	0
Oosterbeek centrum Dalzone	2.426	56	2.370	26	2.396	0
Mozartlaan	1.112	896	216	9	225	0
Dennenkamp (woningbouw)	1.323		1.323	77	1.400	0
Bergerhof	-472		-472	15	80	-537
Totaal	13.022	5.623	7.399	321	8.257	-537
Grondexploitatieprojecten niet in exploitatie						
Talsmalaan	486	0	486	26		512
Veritasweg	222	0	222	12	5	229
Totaal	708	0	708	38	5	741
Overige projecten						
Wolfsheide	192	71	121	28	149	0
Willemsen Naaldhout	170	34	136	46	182	0
Projecten dorpsvernieuwing	25		25		25	0
Totaal	387	105	282	73	356	0
			0			
Totaal projecten	14.117	5.728	8.389	433	8.618	204

* Een negatief bedrag betreft een negatieve boekwaarde (inkomsten zijn hoger dan de uitgaven).

Grondexploitatieprojecten niet in exploitatie**Prijs per m2**

Talsmalaan € 125

Veritasweg € 206

Paragraaf 8: Subsidies

Subsidiebeleid

Inleiding

De gemeente formuleert op grond van zijn democratische legitimatie beleid in medebewind of autonoom beleid. Dit beleid wordt doorvertaald in doelstellingen die binnen een gegeven periode in tijd moeten worden gerealiseerd. Om deze doelstellingen te realiseren is de lokale overheid vaak aangewezen op partners die uitvoering geven aan activiteiten die tot het bereiken van de doelstellingen moeten leiden. Om deze activiteiten te kunnen ontplooiën moeten de partners worden betaald. Deze betaling kan op twee manieren worden uitgevoerd: via de privaatrechtelijke weg door middel van opdracht, offerte, contract en factuur of via de publiekrechtelijke door middel van subsidie door middel van opdracht; subsidieaanvraag, subsidiebeschikking met voorwaarden enzovoort. De middelen die verstrekt worden in de vorm van subsidie zijn net zoals bij de privaatrechtelijke weg gebonden aan prijsafspraken, doelstellingen en resultaten. Het verstrekken van subsidie heeft als voordeel dat subsidie buiten de werking van BTW valt (voor zover ook daadwerkelijk van subsidie en niet van levering sprake is), daarnaast is het publiekrecht van toepassing. Omdat de gemeente een publiekrechtelijke rechtspersoon is verdient het de voorkeur om via publiekrechtelijke weg uitvoering van de publieke taak uit te besteden aan derden.

Voor de verantwoording over het geheel van deze subsidies is gekozen om dit te doen via de begrotingscyclus. In de begroting voteert de raad middelen aan beleidsvelden met een algemeen doel (kaderstelling). De doelen worden door het college gespecificeerd in prestatieafspraken waaraan de door de raad gevoteerde middelen worden verbonden. In de jaarrekening vindt de rapportage van het beleid en de daarvoor gedane uitgaven plaats. Over de uitvoering van de activiteiten vindt in de loop van het jaar overleg plaats met de uitvoerders.

Subsidiesystematiek: berekening, afrekening en verrekening

Subsidie wordt aangevraagd voordat de activiteiten die moeten leiden tot het bereiken van een doelstelling plaatsvinden. Over de activiteiten worden vooraf wederzijds afspraken gemaakt. De berekening van een subsidiebedrag vindt plaats op basis van noodzakelijke en reële kosten. Deze kosten hebben betrekking op kwantiteit en aan activiteiten gekoppelde kwaliteit. Afspraken omtrent het effect van de uitvoering kunnen redelijkerwijs niet altijd gemaakt worden.

Nadat de activiteiten zijn uitgevoerd vindt de afrekening en verrekening plaats. Dit gebeurt aan de hand van een aanvraag om subsidievaststelling waarbij een jaarverslag en een jaarrekening zijn gevoegd. Er wordt gecontroleerd of de subsidieontvanger de activiteiten in overeenstemming met de afspraken heeft uitgevoerd. Dit mondt uit in een afrekening. Verrekening vindt plaats op basis van de voorschotten die zijn uitgekeerd.

Indien een subsidieontvanger zich niet of onvoldoende aan de afspraken heeft gehouden, kan dat gevolgen voor de afrekening hebben. Hij kan dan minder ontvangen dan oorspronkelijk was afgesproken, in overeenstemming met de werkelijk gerealiseerde prestaties.

Beoordeling van de werkelijk gerealiseerde prestaties vindt plaats op basis van monitoring dan wel evaluatie en/of voortgangsrapportage(s). De subsidiesystematiek in subsidiejargon bestaat uit de subsidieaanvraag gevolgd door een subsidieverlening (beschikking) of weigering (beschikking). Een verlening geeft aanspraak op middelen, maar nog geen recht. Na afloop van de uitvoering volgt een aanvraag om vaststelling waarop het college een besluit neemt. Dit besluit wordt medegedeeld in de vorm van een vaststellingbeschikking. Dan pas is er sprake van recht op de middelen.

Subsidie 2015

Subsidies vormen een onderdeel van de in deze begroting genoemde bedragen, en worden in deze subsidieparagraaf gedeeltelijk toegelicht. Gedeeltelijk vanwege het weglaten van bijvoorbeeld subsidies die de gemeente in het kader van medebewindstaken aan derden doorbetaald. Deze worden veelal separaat met het Rijk afgewikkeld. Een voorbeeld hiervan is volwasseneneducatie via het ROC die de gemeente jaarlijks via het Participatiebudget afrekent.

In de voorgaande begrotingsjaren is een keuze gemaakt een aantal beleidsterreinen op te nemen. Uw rekenkamercommissie heeft in gesprekken met de ambtelijke organisatie aangegeven dat het raadzaam is om meer activiteiten te benoemen. Daartoe wordt in deze begroting 2015 wederom op geanticipeerd.

Het is vooraf onmogelijk het exacte bedrag van de middelen te bepalen die tijdens het uitvoeringsjaar (in dit geval 2015) de gemeente 'verlaten' in de vorm van subsidie. De begroting zal namelijk gedurende 2015 aangepast worden in de reguliere budgetcyclus door (zonder volledig te zijn):

- *Het niet realiseren van taakstellingen.* In de begroting 2015 zijn taakstellingen opgenomen. Deze betekenen een gedeeltelijke besparing in het "subsidiegebied". In het onderstaande schema is rekening gehouden met ingevulde taakstellingen. Deze verlagen het plafond. Indien deze om wat voor reden niet ingevuld kunnen worden verhoogd dit het subsidieplafond. Er is in de tabel rekening gehouden met:

Openbaar bibliotheekwerk -€ 35.000

Er zijn meer taakstellingen in de begroting 2015 opgenomen. Deze zijn niet direct terug te voeren naar het subsidiesegment in de begroting. Indien dit toch als besparing gezien wordt op de in deze paragraaf opgenomen activiteiten (zie onder) betekent dit ook aanpassing van het plafond!

- *Het niet autoriseren van "nieuw beleid".* Nieuw beleid kan namelijk gedeeltelijk onder de subsidietitel vallen. Voor 2015 bestaat op dit moment geen (subsidie gerelateerd) nieuw beleid. *Resultaatbestemming 2014*; indien uw Raad uit een eventueel batig saldo 2014 uitgaven voor 2015 mandateert die onder de subsidietitel vallen verhoogt dit het subsidieplafond.
- *Inflatiecorrectie 2015.* In deze Begroting zijn de plafonds opgenomen zonder daar inflatiecorrectie van het Centraal Plan Bureau (conform ASV) in op te nemen. Deze zullen tijdens de budgetcyclus 2015 verantwoord worden.
- *Verdere structurele/incidentele budgetaanpassingen die als subsidie worden aangemerkt.* Indien uw raad instemt met mutaties tijdens de budgetcyclus die subsidie-gerelateerd zijn verhogen of verlagen* die mutaties dat plafond.

*verlagen kan juridisch wel maar 'opent' wel eventuele beroep- en bezwaarprocedures).

Opgenomen activiteiten

Programma 1 maatschappelijke participatie, inkomen & zorg

maatschappelijke begeleiding van vluchtelingen	samen starten
algemeen maatschappelijk werk;	doorstart
buurtopbouw en buurtbemiddeling;	uniform- en maatwerkdeel S.T.M.G.;
opvoeden & opgroeien;	pakketmaatregel AWBZ/psychosociaal;
back office cjb;	uitvoer minimabeleid i.h.k.v jeugd;
verwijsindex multisignaal;	project veelplegers;
jong in & opvoeden in;	collectieve preventie GGZ;
vrijwilligerscentrale;	zorgvernieuwingsprojecten GGZ;
mantelzorg;	dorpshuizen en buurtopbouw;
voorlichting- en advisering;	realiseren cursusaanbod in de gemeente.
sociale activering;	schoolzwemmen
bezoek- en oppasservice	bibliotheekvoorzieningen;
begeleiding door sociale raadslieden;	muziekonderwijs;
lokale educatieve agenda;	cursussen (muziek, beeld.kunst, dans, theater
peuterspeelzalen;	en alg. kunstzinnige vorming t.b.v.
voorlichtingsactiviteiten jeugd;	basisonderwijs);
jeugdcriminaliteitsbestrijding;	bevordering & beoefening van kunst;
jongerenwerk;	reddingsbrigades;
ouderenalarming;	zwemverenigingen;
stimulering bewegingsonderwijs ouderen;	zwembaden (exclusief Aquarijn);
homestart;	combinatiefuncties sport.
electronisch kind dossier;	

Programma 6 economie & cultuur

subsidie VVV.	Airborneherdenking;
musea (specifiek verzamelingen en expositieruimten);	burgerinitiatieven (o.b.v. MJB blz. 33)

Subsidies Begroting 2015	Cumulatief van subsidies
Subsidie programma 1	Plafond € 3.776.749
Subsidie programma 6	Plafond € 171.240
Totaal van de programma's 1 en 6	€ 3.947.989

Alle hierbovengenoemde plafonds zijn met de vaststelling van de Begroting 2015 definitief. Tijdens de budgetcyclus 2014 (najaarsnota met structurele doorwerking) en budgetcyclus 2015 kunnen er uiteraard wel aanpassingen volgen. Deze zijn formeel rechtskrachtig na publicatie.

Deel II

Financiële begroting

Baten en lasten en toelichting

Inleiding

In deel I van deze begroting stond het beleid dat het college wil realiseren centraal. Daarbij is in het programmaplan per programma aangegeven welke doelstellingen er binnen de programma's zijn en wat de bijbehorende baten en lasten per programma waren. In de paragrafen zijn dwarsdoorsneden gegeven van beleidsuitgangspunten die doorwerken over meerdere programma's. In het onderdeel algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien is vervolgens op hoofdlijnen aangegeven wat de uitgangspunten voor deze dekkingsmiddelen in de begroting zijn.

Het tweede deel van deze begroting omvat de financiële begroting. Doel van dit onderdeel is de financiële kaders waarbinnen het beleid moet worden gerealiseerd inzichtelijk te maken. Dit gebeurt door allereerst in dit hoofdstuk een totaaloverzicht te geven van de baten en lasten in deze begroting. Vervolgens zal dit overzicht van een toelichting worden voorzien. In het volgende hoofdstuk zal vervolgens worden ingegaan op de financiële positie en de toelichting daarop.

Raming van baten en lasten

Werkwijze

In deze begroting worden, conform de regelgeving in het Besluit Begroting en Verantwoording, de raming van de baten en lasten van het komende jaar en de raming van de baten en lasten in meerjarenperspectief gepresenteerd. Daarbij komen in het volgende overzicht afzonderlijk aan de orde:

- de raming van baten en lasten en het saldo daarvan per programma;
- indien van toepassing de raming van de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma;
- de raming van de algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien;
- het geraamde resultaat voor en na bestemming.

Meer gedetailleerde informatie over de baten en lasten zijn per programma opgenomen in het programmaplan. Daarnaast treft u in de bijlage 8 een totaaloverzicht aan van de in deze begroting opgenomen bedragen voor bijstellingen en ombuigingen.

Omschrijving <i>Bedragen x € 1.000</i>	2013			2014			2015		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
Geraamd/gerealiseerd saldo van lasten en baten									
00 Algemene dekkingsmiddelen	922	32.754	31.833	223	32.717	32.494	238	30.323	30.085
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	28.492	17.413	-11.080	30.772	18.203	-12.569	44.321	32.174	-12.147
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	4.780	1.378	-3.402	4.591	1.711	-2.880	11.594	8.655	-2.939
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	6.147	7.178	1.031	6.088	7.022	934	6.297	7.014	717
04 Veiligheid	4.370	1.521	-2.849	2.809	6	-2.803	2.691	6	-2.685
05 Openbare ruimte	6.520	747	-5.773	7.093	332	-6.761	6.665	332	-6.333
06 Economie & Cultuur	1.187	61	-1.126	792	58	-733	1.212	58	-1.154
07 Inwoner, bestuur & organisatie	8.297	1.406	-6.891	10.047	771	-9.276	8.488	712	-7.776
Totaal	60.715	62.458	1.743	62.414	60.820	-1.594	81.505	79.275	-2.231
Mutatie reserves									
00 Algemene dekkingsmiddelen	70	691	620	147	0	-147	0	271	271
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	1.056	139	-917	200	444	244	0	393	393
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	108	363	255	15	257	242	15	178	163
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	818	212	-606	839	505	-333	824	648	-177
05 Openbare ruimte	977	324	-653	0	670	670	0	550	550
06 Economie & Cultuur	19	65	47	0	322	322	0	515	515
07 Inwoner, bestuur & organisatie	766	155	-611	342	973	631	85	636	551
Totaal	3.814	1.948	-1.865	1.542	3.171	1.628	924	3.190	2.266
Geraamd/gerealiseerd resultaat									
00 Algemene dekkingsmiddelen	992	33.445	32.453	370	32.717	32.347	238	30.595	30.356
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	29.548	17.551	-11.996	30.972	18.647	-12.325	44.321	32.567	-11.754
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	4.888	1.741	-3.147	4.606	1.968	-2.638	11.609	8.833	-2.776
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	6.966	7.390	425	6.927	7.527	601	7.121	7.662	541
04 Veiligheid	4.370	1.521	-2.849	2.809	6	-2.803	2.691	6	-2.685
05 Openbare ruimte	7.498	1.071	-6.426	7.093	1.001	-6.092	6.665	882	-5.783
06 Economie & Cultuur	1.205	126	-1.079	792	380	-411	1.212	573	-639
07 Inwoner, bestuur & organisatie	9.063	1.562	-7.502	10.389	1.744	-8.644	8.573	1.348	-7.224
Totaal	64.529	64.407	-122	63.957	63.991	34	82.429	82.465	36

Omschrijving <i>Bedragen x € 1.000</i>	2016			2017			2018		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
Geraamd saldo van lasten en baten									
00 Algemene dekkingsmiddelen	392	30.324	29.932	505	30.163	29.658	621	29.940	29.319
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	43.383	31.701	-11.683	42.527	31.205	-11.321	42.480	31.256	-11.224
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	3.899	1.294	-2.605	3.118	571	-2.548	3.066	560	-2.506
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	6.057	7.209	1.151	5.943	7.310	1.367	5.916	7.414	1.498
04 Veiligheid	2.695	6	-2.689	2.684	6	-2.679	2.710	6	-2.704
05 Openbare ruimte	6.591	321	-6.270	6.222	321	-5.901	5.905	321	-5.583
06 Economie & Cultuur	1.702	57	-1.644	1.191	57	-1.134	677	57	-621
07 Inwoner, bestuur & organisatie	8.129	643	-7.486	8.095	643	-7.452	7.926	644	-7.282
Totaal	72.848	71.555	-1.293	70.286	70.277	-9	69.300	70.198	898
Mutatie reserves									
00 Algemene dekkingsmiddelen	0	3	3	0	0	0	0	0	0
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	0	251	251	0	105	105	0	0	0
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	10	55	45	0	30	30	15	10	-5
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	932	294	-638	1.092	239	-853	1.256	238	-1.018
05 Openbare ruimte	0	280	280	0	280	280	0	0	0
06 Economie & Cultuur	0	1.015	1.015	0	515	515	0	15	15
07 Inwoner, bestuur & organisatie	0	415	415	0	438	438	0	179	179
Totaal	942	2.312	1.371	1.092	1.608	515	1.271	442	-829
Geraamd resultaat									
00 Algemene dekkingsmiddelen	392	30.327	29.935	505	30.163	29.658	621	29.940	29.319
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	43.383	31.951	-11.432	42.527	31.310	-11.216	42.480	31.256	-11.224
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	3.909	1.349	-2.560	3.118	601	-2.518	3.081	570	-2.511
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	6.989	7.502	513	7.035	7.549	514	7.171	7.652	481
04 Veiligheid	2.695	6	-2.689	2.684	6	-2.679	2.710	6	-2.704
05 Openbare ruimte	6.591	601	-5.990	6.222	601	-5.621	5.905	321	-5.583
06 Economie & Cultuur	1.702	1.073	-629	1.191	572	-619	677	72	-605
07 Inwoner, bestuur & organisatie	8.129	1.058	-7.072	8.095	1.081	-7.014	7.926	822	-7.103
Totaal	73.790	73.867	78	71.378	71.884	506	70.571	70.640	69

Toelichting overzicht van baten en lasten

Inleiding

In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op de hiervoor gepresenteerde baten en lasten. Daarbij zal allereerst worden ingegaan op de grondslagen voor de bepaling van baten en lasten. Vervolgens wordt een toelichting gegeven op grote afwijkingen ten opzichte van voorgaande jaren. Daarna wordt ingegaan op de incidentele baten en lasten binnen de begroting. Conform het BBV zijn wij verplicht inzicht te geven in het EMU-saldo. Dit komt terug in bijlage 5.

Grondslagen voor de bepaling van baten en lasten

Voor het samenstellen van de (meerjaren)begroting zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het bestaande gemeentelijke voorzieningenniveau, met inachtneming van hetgeen tot nu toe door de gemeenteraad is besloten, wordt in de meerjarenbegroting gehandhaafd.
- Om het voorzieningenniveau te kunnen handhaven, is een stelpost opgenomen voor de jaarlijkse indexering van loon- en prijsstijgingen. De omvang van deze stelpost is gelijk aan de trendmatige verhoging van de gemeentelijke belastingen plus de nominale groei van de algemene uitkering. Voor prijsontwikkelingen is in de ramingen van de belastingen rekening gehouden met 0,07 % deflatie. Dit betreft +/-1,45% herberekening over 2013 en 1,38% over 2015.
- De nu bekende vervangingsinvesteringen, die noodzakelijk zijn om bedrijfsmiddelen op een adequaat kwaliteitsniveau te kunnen handhaven, zijn meegenomen in de berekeningen. De

vrijval van afschrijvingslasten voor de jaren 2016-2018 is voorzichtigheidshalve binnen de begroting gereserveerd.

- Het college streeft naar kostendekkende tarieven voor gemeentelijke heffingen en leges.
- Voor de hoogte van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds is de circulaire van september 2014 gehanteerd.
- De loonkosten zijn gebaseerd op de vastgestelde formatie 2015. De wijziging van loonkosten en sociale lasten op grond van de vastgestelde CAO-onderhandelingen zijn in de begroting verwerkt.
- In de meerjarenbegroting is een jaarlijkse stelpost voor onvoorziene uitgaven opgenomen van € 165.000.
- Alle ramingen zijn, indien van toepassing, geschoond van compensabele BTW in het kader van het BTW-compensatiefonds.
- Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn de in de begroting opgenomen stortingen in en onttrekkingen aan reserves afzonderlijk zichtbaar gemaakt in het resultaat.
- De structurele doorwerking van de najaarsnota 2014 is in de begroting verwerkt.

Decentralisaties binnen het sociale domein en deze begroting

Op grond van de nieuwe Wmo, Jeugdwet en Participatiewet krijgen gemeenten per 1 januari 2015 een brede integrale verantwoordelijkheid voor het sociale domein. Met de decentralisaties zijn grote bedragen gemoeid. Dit betreft voor een deel nieuw geld. De decentralisaties gaan gepaard met aanzienlijke ombuigingstaakstellingen. Op het moment van totstandkoming van deze begroting, zitten wij midden in het inkooptraject. Dit betekent dat nog niet helemaal duidelijk is hoe de rijksbijdrage die wij ontvangen zal moeten worden verdeeld over de verschillende taken. In deze begroting is deze onderverdeling dan ook nog niet verwerkt. Daarnaast zijn wij er begrotingstechnisch vanuit gegaan dat wij alle taken kunnen realiseren binnen de door het rijk beschikbaar gestelde middelen. Wij onderkennen dat dit gepaard gaat met grote risico's. Wij hebben de reserve Sociaal Domein ter beschikking om de eerste risico's te kunnen opvangen. In de paragraaf weerstandsvermogen in deze begroting zijn deze risico's nader uiteengezet. Wij verwachten dat wij begin 2015 een uitgewerkte begroting voor het sociaal domein aan uw raad kunnen voorleggen.

Afwijkingen ten opzichte van voorgaande jaren

De grondslagen die het College heeft gehanteerd bij het opstellen van de Begroting 2015 zijn grotendeels gelijk aan de grondslagen van voorgaande jaren. Wel zijn afwijkingen te melden met betrekking tot de rente over het financieringstekort.

Rente financiering

In de begroting 2014 is de rekenrente voor kort geld vastgesteld op 1,0 % voor 2014, 2,0 % voor 2015 en 3,0 % met ingang van 2016. In de najaarsnota 2014 is voorgesteld deze percentages terug te brengen naar 1,0 % voor 2015 en 2,0 % voor 2016. Met ingang van 2017 wordt een percentage van 3 % gehandhaafd. Voor de in 2014 aan te trekken langlopende leningen wordt gerekend met een rentepercentage van 2 %.

Incidentele baten en lasten

Het merendeel van de baten en lasten in deze begroting is structureel geraamd. Hierdoor wijkt de meerjarenbegroting 2016-2018 nauwelijks af van de Begroting 2015. Om goed te kunnen

beoordelen wat de meerjarige uitkomsten van de begroting zijn, moeten de incidentele baten en lasten in de begroting zichtbaar worden gemaakt.

Hiervoor is een overzicht gebruikt dat de provincie Gelderland hanteert bij de beoordeling van de begroting. Het saldo van de meerjarenbegroting wordt gecorrigeerd met de incidentele baten en lasten en het structureel nieuw beleid dat na 2015 in gang wordt gezet. De uitkomst daarvan geeft de budgettaire positie weer. We geven hier de uitkomsten op hoofdlijnen weer. Meer gedetailleerde informatie vindt u in bijlage 4 Incidentele baten en lasten.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2015	2016	2017	2018
Saldo begroting	37	77	508	66
Incidentele baten	-19	0	0	0
Incidentele lasten	653	507	299	340
Subtotaal	634	507	299	340
Budgettaire positie	671	584	807	406

Conclusie

Uit dit overzicht blijkt dat de meerjarenbegroting ook na eliminatie van de incidentele baten en lasten meerjarig positief is.

Financiële positie en toelichting

Inleiding

Om de Begroting 2015 in het juiste perspectief te kunnen plaatsen, is het nodig inzicht te hebben in de financiële positie van onze gemeente. Om dit te kunnen beoordelen wordt eerst stilgestaan bij de uitkomsten van de (meerjaren)begroting. Daarna komt onze balanspositie aan de orde.

Uitkomsten begroting

Uit het gepresenteerde overzicht van baten en lasten in het vorige onderdeel volgen de uitkomsten van de meerjarenbegroting per jaar. Deze uitkomsten zijn gebaseerd op de Voorjaarsnota 2014 en het Meerjarenbeleidsplan 2014-2018 die op 25 juni respectievelijk 24 september zijn vastgesteld in de Raad en de Najaarsnota 2014 die gelijktijdig met deze begroting wordt behandeld. Daarnaast hebben een aantal bijstellingen plaatsgevonden na het opstellen van de najaarsnota. Deze zijn hierna kort toegelicht.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2015	2016	2017	2018
Saldo Begroting 2014 incl. amendementen	19	60	250	-342
Decembercirculaire gemeentefonds 2013	181	201	239	240
Herverdeeleffect gemeentefonds (raadsbrief 1-4-2014)	- 84	- 169	- 253	- 253
Saldo Begroting 2014 na effecten gemeentefonds	116	92	236	-355
Voorjaarsnota 2014	-71	-16	-41	-52
Meerjarenbegroting na voorjaarsnota	45	76	195	-407
Meicirculaire gemeentefonds 2014	195	236	315	338
Meerjarenbegroting incl. meicirculaire	240	312	510	-69
Meerjarenbeleidsplan 2014-2018	-53	-80	-80	-70
Meerjarenbegroting incl. meerjarenbeleidsplan	187	232	430	-139
Najaarsnota 2014	-237	153	118	245
Meerjarenbegroting incl. najaarsnota	-50	385	548	106
Mutaties Begroting 2015:				
Actualisatienota wegbeheer		-268		
Alternatief afschaffing kapverordening: handhaven formatie	-40	-40	-40	-40
Volwaardige bibliotheek Renkum	0	0	PM	PM
Minimabeleid waaronder jeugdcultuurfonds	0	0	0	0
Inzet reserve algemene uitkering	127			
Meerjarenbegroting incl. Begroting 2015	37	77	508	66

Actualisatienota wegbeheer

De in 2014 uitgevoerde evaluatie van het wegenonderhoud geeft aanleiding u voor te stellen om:

1. Kwalitatief wegenonderhoud in 2015-2017 uit te voeren op combinatieniveau B/C;
2. hiervoor extra budget in 2015 en 2016 beschikbaar te stellen van € 268.000.

1. Uit analyse van de wegininspecties in maart 2014 blijkt dat de kwaliteit van onze wegen de afgelopen twee jaar verder achteruit is gegaan. Nadat in 2012 gekozen is voor niveau C en het werken met een budgetplanning, is onderhoud ingepland ter grootte van het jaarlijks beschikbare budget. Daardoor is achterstallig onderhoud ontstaan en blijkt de kwaliteit van de wegen harder achteruit te gaan dan wij in 2012 nog verwachtten.
2. We stellen voor het wegonderhoud de komende jaren op de belangrijkste wegen op niveau B uit te voeren en de overige wegen op niveau C. De verkeersveiligheid en het comfort krijgen daarbij prioriteit. Het wijzigen van niveau C naar B/C heeft tot gevolg dat in 2015 en 2016 extra budget van jaarlijks € 268.000 benodigd is. In 2015 willen wij dit bekostigen uit het restantbedrag in de reserve Wegenonderhoud. Voor 2016 vragen wij u € 268.000 extra budget beschikbaar te stellen. Met het extra budget kan het wegonderhoud de komende jaren op de belangrijkste wegen op niveau B worden uitgevoerd en de overige wegen op niveau C.

Alternatief afschaffing kapverordening: handhaven formatie

In 2015 wordt dit nader uitgewerkt. Op dit moment is nog niet bekend om welk bedrag het gaat. Pragmatisch hebben we in deze begroting een ingeschat bedrag opgenomen.

Volwaardige bibliotheek Renkum

In de Najaarsnota 2014 is voor de jaarlagen 2015 en 2016 de uitwerking van de motie (schrappen deel taakstelling dat anticipeert op een deelname van de bibliotheek bij het ontwikkelen MFC 3B4 gedurende de jaren dat de bibliotheek nog gebruik maakt van de huidige huisvesting) verwerkt.

Wij bereiden een voorstel voor waarin een aantal scenario's wordt uitgewerkt voor de ontwikkeling van de bibliotheek in Renkum. Wij zullen uw Raad in de vergadering van november vragen een keuze te maken voor één van deze scenario's. Op dat moment zullen ook de financiële consequenties van deze keuze in beeld worden gebracht.

Minimabeleid waaronder jeugdcultuurfonds

Op dit moment lijkt de taakstelling gehaald te kunnen worden. In 2014 wordt uw Raad hierover een nota voorgelegd.

Inzet reserve algemene uitkering

In de reserve algemene uitkering zetten we middelen apart die door het Rijk via de algemene uitkering met een bepaald doel beschikbaar worden gesteld. We zijn voornemens deze middelen voor dat doel te besteden, maar deze besteding loopt niet synchroon met de verstrekking vanuit het Rijk.

Wanneer deze besteding uiteindelijk niet noodzakelijk is, zijn wij vrij te beslissen tot een alternatieve aanwending. In de reserve algemene uitkering zijn middelen gereserveerd voor de combinatiefuncties en de AWBZ-pakketmaatregelen. Wij constateren dat van deze middelen € 127.000 niet noodzakelijk is om de gewenste doelstellingen te realiseren. Wij stellen daarom voor dit bedrag vrij te laten vallen ten gunste van het resultaat 2015.

Balanspositie

Voor de ontwikkeling van de balanspositie van een gemeente zijn met name de mutaties in de vaste activa en passiva van belang. Dit betekent dat inzicht nodig is in het verloop van de investeringen, de reserves en voorzieningen en de financiering. Deze drie onderdelen zullen dan ook achtereenvolgens worden behandeld in de volgende paragrafen. Samengevat zijn de ontwikkelingen in deze drie balansonderdelen terug te vinden in de Investerings- en

financieringsstaat in bijlage 7. Tot slot van dit hoofdstuk zal worden ingegaan op de verplichtingen die we als gemeente hebben en die onze financiële positie beïnvloeden.

Investeringsen

De investeringen die zijn gepland, zijn onder te verdelen in vervangingsinvesteringen en investeringen als gevolg van nieuw beleid. Daarnaast maakt het BBV onderscheid tussen investeringen met economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut.

Investeringsen hebben een economisch nut wanneer ze verhandelbaar zijn en/ of wanneer ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Om deze reden moeten deze investeringen worden geactiveerd. Een uitzondering hierop geldt voor kunstvoorwerpen met een cultuurhistorische waarde.

Bepaalde investeringen in de openbare ruimte hebben geen economisch, maar alleen maatschappelijk nut. Voorbeelden hiervan zijn wegen, bruggen en openbaar groen. Hierbij is wel duidelijk sprake van een maatschappelijk nut, maar ze genereren geen middelen en er is geen markt voor. Deze investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut kunnen worden geactiveerd, maar dit is niet verplicht.

De in deze begroting opgenomen investeringen zijn terug te vinden in het Meerjaren Investeringsplan in bijlage 6. Dit betreffen allemaal investeringen met economisch nut.

Reserves en voorzieningen

Het BBV vraagt ons een toelichting te geven op de reserves en voorzieningen die de gemeente bezit. Daarbij moet bij de reserves onderscheid worden gemaakt tussen:

- algemene reserves;
- bestemmingsreserves.

Voorzieningen worden gevormd voor

- (risico's in verband met) verwachte verplichtingen en verliezen waarvan de omvang onzeker is, maar wel is in te schatten af te dekken;
- kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt, maar die hun oorsprong vinden in het huidige of een voorgaand begrotingsjaar af te dekken, zodat de lasten gelijkmatig over een aantal begrotingsjaren worden verdeeld;
- van niet Europese en Nederlandse overheidslichamen verkregen middelen (voorschotbedragen) die specifiek besteed moeten worden.

De verwachte verloop van de reserves en voorzieningen in 2015 is weergegeven in de onderstaande tabellen.

Het verwachte verloop in meerjarenperspectief is weergegeven in de Investerings- en financieringsstaat in bijlage 7.

Staat van Reserves en Voorziening <i>Bedragen x € 1.000</i>	01-01-2015	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	31-12-2015
Algemene Reserve				
Vrije algemene reserve	8.092		80	8.012
Weerstandsreserve	4.155			4.155
Egalisatiereserve algemene uitkering	206		180	26
Bestemmingsreserves				
Afvalstoffenheffing	1.111		228	883
Bestemmingsplannen	189		100	89
GAWAR-terrein (nutsbedrijf)	20			20
Monumenten	0			0
Re-integratie	612		105	507
WWB	17			17
Sociaal domein	1.575		130	1.445
LOP	63		63	0
Cultuur- en Airborne activiteiten	130		15	115
Algemene uitkering	508		349	159
Bestemde resultaten	23			23
ICT	254		76	177
Cofinanciering	63		63	0
Reserve riolering	6.859	768		7.627
reserve MUP	99			99
Reserve onderhoud gebouwen	1.207			1.207
Reserve meerjarige projecten	8			8
Reserve bedrijven terreinen	2.000		500	1.500
Reserve onderwijshuisvesting	2.376	85	409	2.052
Reserve wegenonderhoud	240		240	0
Reserve duurzaamheid leningen	350	0	300	50
Reserve mfc 3b4	258			258
Reserve herstelkosten sleuven lasgaten	54			54
Vervanging openbare verlichting	840		280	560
Totaal reserves	31.310	853	3.119	29.043
Voorzieningen				
niet actief personeel en ex wethouder	1.719	35	191	1.563
Garantieschalen	38			38
Onderhoud wegen	-			-
Groot onderhoud gebouwen	514	390	852	52
Onderhoud sportparken	145	44		189
G-onderhoud schoolgebouwen	124	69		193
Sanering Zuiderbeekweg	35			35
Reorganisatie Permar 2012-2014	132			132
Investering Stedelijk vernieuwing	437		209	228
Totaal voorzieningen	3.143	539	1.251	2.431

*) De stand van de reserve Sociaal domein is afhankelijk van toevoeging/ onttrekking van de stelpost zoals verantwoord onder het product Individuele voorzieningen (zie prognose in de Najaarsnota 2014).

Financiering

Op basis van de huidige leningenportefeuille is per 1-1-2015 sprake van acht leningen, met een totale restantschuld van € 28.800.000. Uit de Investerings- en financieringsstaat en de financieringsparagraaf blijkt dat wij in de loop van 2015 naar verwachting niet kunnen voldoen aan de kasgeldlimiet. Wij zullen in 2015 beoordelen of dit betekent dat het noodzakelijk is een nieuwe lening aan te trekken.

Verplichtingen

Naast de balanspositie van onze gemeente, kunnen er nog andere verplichtingen bestaan die onze financiële positie beïnvloeden. Daarbij wordt met name gedacht aan verplichtingen als gevolg van verleende garanties en waarborgstellingen. Het gemeentelijk beleid voor het afgeven van

gemeentelijke garanties is “nee, tenzij”. Wanneer de gemeente een garantie verleent, wordt het besluit hiertoe genomen door de Raad. Per 1 januari 2014 staat de gemeente nog garant voor leningen met een totaal bedrag van € 1.848.000.

Deel III

Bijlagen

Bijlage 1 Productenraming

Op grond van de artikelen 66 t/m 70 van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten bestaat de productenraming uit de volgende onderdelen:

- een uitwerking van programma's in producten inclusief baten, lasten en saldo. De totalen per programma moeten daarbij aansluiten bij de programmabegroting;
- een overzicht van kapitaallasten inclusief afschrijvingen en toegerekende rente.

In de beleidsbegroting hebben we per programma telkens een specificatie in producten opgenomen. Een overzicht van de kapitaallasten inclusief een toelichting op het rentebeleid treft u hieronder aan. Hiermee voldoen we aan de wettelijke vereisten ten aanzien van de productenraming. Een afzonderlijke productenraming wordt niet opgesteld.

Overzicht kapitaallasten

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2015		2014	
LASTEN				
Rente				
rente van opgenomen langlopende geldleningen	319		277	
rente financieringstekort	438		133	
rente berekend over reserves en voorzieningen	1.168		1.300	
rente over weerstandsreserve	-166		-38	
Totaal rente		1.759		1.672
Totaal afschrijvingen		2.423		2.439
Voordelig renteresultaat		308		373
TOTAAL LASTEN		4.490		4.484
BATEN				
Doorberekende rentelasten				
rentelasten investeringen	34		15	
rentelasten exploitatie	1.867		1.783	
rentelasten grondexploitatie projecten	166		247	
Totaal doorberekende rentelasten		2.067		2.045
Doorberekende afschrijvingen		2.423		2.439
TOTAAL BATEN		4.490		4.484

Rentebeloid

Rente berekend over reserves en voorzieningen

Het beleid voor de rente die we "besparen" door het inzetten van reserves en voorzieningen is vastgelegd in de financiële verordening.

Uitgangspunten hierbij zijn onder andere:

- De financieringswijze mag geen invloed hebben op de kostprijs van het product. Dit betekent dat zowel rente wordt berekend over de inzet van vreemd vermogen (aangetrokken geldleningen) als over de inzet van eigen financieringsmiddelen (bespaarde rente).
- Er wordt geen bespaarde rente bijgeschreven op reserves en voorzieningen. Bespaarde rente wordt ingezet als structureel dekkingsmiddel binnen de exploitatie. Uitzondering hierop is de bespaarde rente van de weerstandsreserve. Als de weerstandsreserve niet geheel of gedeeltelijk is ingezet, wordt de bespaarde rente in de najaarsnota van het begrotingsjaar

ingezet als incidenteel dekkingsmiddel. Hierdoor is de weerstandsreserve rentevrij en kan deze zonder budgettaire consequenties worden ingezet.

De gemeente Renkum heeft in de begroting 2015 voor rente van reserves en voorzieningen 4% als uitgangspunt gehanteerd.

Rente berekend over reserves en voorzieningen <i>Bedragen x € 1.000</i>	Stand 1-1-2015	Percentage	Bespaarde rente
Reserves	31.310	4%	1.252
Voorzieningen	3.062	4%	122
Totaal	34.372		1.374
Minus: weerstandsvermogen	4.155	4%	166
Minus: rente toegevoegd aan egaliseringsreserve rioolheffing	6.859	3%	206
Berekende rente reserves en voorzieningen	23.358		1.002

Uit dit overzicht blijkt dat we in de begroting 2015 voor € 23,0 miljoen aan eigen middelen inzetten om investeringen te financieren. Doordat we hierdoor minder vreemd vermogen hoeven aan te trekken “besparen” we € 1.002.000 aan rentekosten.

Aanwending van reserves of voorzieningen heeft tot gevolg dat de “bespaarde rente” afneemt. Vanzelfsprekend hebben we in de begroting rekening gehouden met de op dit moment verwachte aanwending van de reserves en voorzieningen (zie bijlage 7).

Rente financieringstekort

Voor de raming van rentelasten van het financieringstekort tot de omvang van de kasgeldlimiet kan worden volstaan met een rentepercentage voor kort geld. Voor het meerdere moet worden uitgegaan van het rentepercentage voor langlopend geld.

Bij financiering is uitgegaan dat in 2014 twee langlopende leningen aangegaan moeten worden van respectievelijk € 3 miljoen en € 4 miljoen. Voor deze leningen wordt uitgegaan dat het rentepercentage maximaal 2% zal bedragen. In 2015 zal worden beoordeeld of het, rekening houdend met de kasgeldlimiet noodzakelijk is om aanvullende langlopende leningen af te sluiten. Gezien de ontwikkeling van de rente op kortlopende middelen gaan we voor kortgeld uit van een rentepercentage van 1%. Voor langlopende leningen handhaven we een rekenrente van 2%.

Renteverdeling

De renteverdeling kan worden afgeleid uit het overzicht kapitaallasten. De gemeente rekent aan de grondexploitatieprojecten en aan (vervangings)investeringen een rentevergoeding door. Hiervoor wordt een percentage van 4 % gehanteerd. Voor 2015 wordt 3% doorberekend aan de projecten binnen de grondexploitatie.

Het renteomslagpercentage op basis van de werkelijke rentelasten bedraagt voor 2015 naar verwachting 3,3 %. Hierdoor wordt € 308.000 meer rente aan producten doorberekend dan de daadwerkelijke rentelasten. Dit voordelige verschil wordt vooral veroorzaakt door het feit dat het financieringstekort in eerste instantie met kort geld wordt afgedekt. Voor kort geld wordt een lager rentepercentage gerekend dan voor lang geld. Het rentevoordeel dat hierdoor ontstaat, komt ten gunste aan de algemene dekkingsmiddelen. De wijze waarop deze rente wordt verdeeld is gebruikelijk bij gemeenten.

Bijlage 2 Weerstandscapaciteit en Risico's

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de post onvoorzien, het vrij aanwendbaar deel van de algemene reserve, oftewel de weerstandsreserve, de onbenutte belastingcapaciteit, de stille reserves, de begrotingsruimte en mogelijkheden tot kostenreductie. Achtereenvolgens wordt ingaan op deze onderdelen van de weerstandscapaciteit.

1. Post onvoorzien

Op grond van de nota Weerstandsvermogen en Risicomanagement nemen wij jaarlijks een bedrag van € 165.000 op in de begroting voor incidentele onvoorziene uitgaven. Structurele risico's kunnen alleen in het jaar van ontstaan ten laste van de post onvoorzien worden gebracht. De jaren erna dient de tegenvaller in de begroting te worden opgenomen.

2. Vrij aanwendbaar deel van de algemene reserve / weerstandsreserve

Een deel van de algemene reserve is onder de noemer "weerstandreserve" rentevrij gemaakt. De rente over deze weerstandsreserve wordt niet opgenomen in de meerjarenbegroting. Hierdoor heeft inzet van de weerstandsreserve geen gevolgen voor de uitvoering van het gemeentelijk beleid en hoort de weerstandsreserve tot de weerstandscapaciteit. De stand van de weerstandsreserve per 31-12-2013 bedroeg € 3.394.000. Met de vaststelling van de begroting 2014 is besloten tot een dotatie van € 888.000. Hierdoor was de stand van de reserve per 1-1-2014 € 4.283.000. In de voor- en najaarsnota 2014 is respectievelijk € 56.000 en € 71.000 aan de weerstandsreserve onttrokken in verband met vertraagde opbrengsten binnen de grondexploitatie. Hiermee is de verwachte stand van de reserve per 1-1-2015 € 4.156.000.

3. Onbenutte belastingcapaciteit

Wanneer belastingen of heffingen binnen de gemeente niet 'maximaal' zijn, is er sprake van een onbenutte belastingcapaciteit. Dit houdt in dat de gemeente extra inkomsten zou kunnen genereren uit belastingen en heffingen wanneer een bepaald risico de gemeente daartoe dwingt. Daarbij moet rekening gehouden worden met het feit dat een belastingverhoging niet in het jaar zelf mogelijk is. Voor de bepaling van de onbenutte belastingcapaciteit hanteren wij de zogeheten artikel-12 norm. Een gemeente met een artikel 12-status is een Nederlandse gemeente die onder financiële curatele is gesteld door het Rijk vanwege een structureel slechte financiële situatie. Deze gemeenten moeten hun tarieven verhogen tot een "redelijk peil eigen heffingen", willen zij in aanmerking kunnen komen voor rijkssteun. De artikel 12-norm geeft een norm voor het maximum OZB-tarief en gaat uit van 100 % kostendekking voor de rioolheffing en de afvalstoffenheffing.

Voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing hanteren wij al kostendekkende tarieven. Dit betekent dat hier geen onbenutte belastingcapaciteit aanwezig is.

De artikel 12 norm voor de OZB bedraagt op grond van de meicirculaire 2014 0,1790 % van de WOZ-waarde. Dit betreft het gewogen gemiddelde percentage van de WOZ-waarde voor woningen en niet-woningen. Voor onze gemeente bedraagt het gemiddelde percentage 0,1406 %. Dit betekent dat er op basis van de bovenstaande uitgangspunten een onbenutte belastingcapaciteit resteert binnen de OZB van € 1.700.000.

4. Stille reserves

Van stille reserves is sprake als activa onder de opbrengstwaarde of tegen nul zijn gewaardeerd en direct verkoopbaar zijn. Bij verkoop van deze bezittingen ontstaan dan winsten die eenmalig vrij inzetbaar zijn. Wij zouden er voor kunnen kiezen de opbrengst toe te voegen aan de algemene reserve en de rente in te zetten als structurele weerstandscapaciteit. In de nota Weerstandsvermogen scharen wij de stille reserves echter onder de incidentele weerstandscapaciteit. Gemeenten kennen over het algemeen twee soorten stille reserves. Dit zijn stille reserves in financiële bezittingen en stille reserves in materiële bezittingen.

Onder de *financiële bezittingen* worden deelnemingen in bedrijven verstaan. Bij de gemeente Renkum gaat het om deelnemingen in de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en Afvalcombinatie de Vallei (ACV). Tot nu toe zijn er nog geen gemeenten geweest die aandelen BNG hebben verkocht. De ACV verzorgt de afvalverwijdering binnen onze gemeente. Het verkopen van de aandelen en daarmee de zeggenschap is op dit moment niet aan de orde. Bovendien moeten wij er rekening mee houden dat de dividenden die wij via deze deelnemingen verkrijgen structureel in de begroting zijn opgenomen. Een eventuele verkoop van aandelen legt daarmee een structurele last op de begroting waar dekking voor moet worden gezocht. Deze stille reserves zijn vooralsnog dan ook niet meegenomen bij het berekenen van de weerstandscapaciteit.

De directe opbrengstwaarde van *materiële vaste activa* kan hoger liggen dan de boekwaarde. Er is echter pas sprake van stille reserves wanneer het gaat om niet bedrijfsgebonden activa die direct verkoopbaar zijn. De meeste gemeentelijke eigendommen zoals schoolgebouwen, dorpshuizen, sporthallen en het gemeentehuis worden gebruikt voor de uitvoering van gemeentelijke taken. Bij niet bedrijfsgebonden gebouwen activa kan gedacht worden aan een dienstwoning of vrijgekomen gebouwen. Strategische aankopen binnen de grondexploitatie zijn bedoeld om op termijn in de ontwikkeling van projecten te worden betrokken. Daarom worden ook deze eigendommen beschouwd als duurzaam verbonden aan de bedrijfsuitoefening. Aangezien er in de meerjarenbegroting reeds een taakstelling is opgenomen op de verkoop van gemeentelijke eigendommen die niet tot het kernareaal behoren, waarderen wij de stille reserves op nihil.

5. Begrotingsruimte

Wanneer de (bijgestelde) meerjarenbegroting sluit met een positief saldo, is sprake van een begrotingsruimte. Structurele begrotingsruimte biedt de mogelijkheid om structurele financiële tegenvallers op te vangen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van het gemeentelijke beleid. Een incidenteel positief begrotingssaldo c.q. een verwacht positief rekeningresultaat kan gebruikt worden als incidentele weerstandscapaciteit in het desbetreffende jaar.

In de meerjarenbegroting verwachten wij positieve begrotingssaldi. Deze ruimte is meegenomen bij de bepaling van de weerstandscapaciteit.

6. Kostenreductie

Wanneer het mogelijk is een kostenreductie door te voeren zonder dat dit het niveau van de gemeentelijke dienstverlening aantast, behoort deze bezuiniging tot de weerstandscapaciteit. Aangezien onder de huidige bezuinigingen reeds taakstellingen voor kostenreductie zijn opgenomen, is de aanvullende weerstandscapaciteit op nihil gewaardeerd.

Risico's

In het vervolg van deze bijlage wordt per paragraaf uit de begroting aangegeven welke risico's er spelen. Daar waar mogelijk wordt ook aangegeven wat de kans is dat het risico zich voordoet en wat het financiële gevolg is als het risico zich voordoet.

1. Lokale inkomsten

De inkomsten van een gemeente bestaan enerzijds uit inkomsten vanuit het Rijk in de vorm van algemene en specifieke uitkeringen en anderzijds uit inkomsten uit gemeentelijke belastingen en retributies. Achtereenvolgens wordt ingaan op risico's met betrekking tot (de inkomsten in verband met) de algemene uitkering, de decentralisatie Jeugd in het sociaal domein, de decentralisatie Wmo in het sociaal domein, de integratieuitkering Wmo en verordening Wmo, inkomensvoorziening, arbeidsparticipatie, gemeentelijke leges, de toeristenbelasting en de onroerendezaakbelasting.

Algemene uitkering uit het Gemeentefonds

De gemeenten krijgen per 1 januari 2015 op grond van de nieuwe Wmo, Jeugdwet en Participatiewet een brede integrale verantwoordelijkheid voor het sociale domein. Met de decentralisaties zijn grote bedragen gemoeid. Voor een deel gaat het om nieuw geld voor gemeenten, voor een ander deel zijn het nu nog specifieke uitkeringen. De decentralisaties gaan gepaard met aanzienlijke ombuigingstaakstellingen. Het risico dat deze budgetten niet toereikend zijn voor de bijbehorende taken, is meegenomen onder de decentralisaties in het sociaal domein jeugd, wmo en participatiewet.

In 2016 zal voor het deelfonds WMO 2015 en Jeugd een aanpassing plaatsvinden van historisch gegevens naar een objectief verdeelmodel. Deze aanpassing kan een herverdeeldeffect tot gevolg hebben. Indien nodig zal hiervoor een overgangsregeling worden getroffen.

Voor ruim 75% van het gemeentefonds wordt het groot onderhoud per 2015 uitgevoerd. In 2014 zullen het cluster Werk en inkomen en de clusteronderdelen Brandweer en rampenbestrijding en Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing worden onderzocht, zodat hier het groot onderhoud met ingang van het uitkeringsjaar 2016 kan worden doorgevoerd. Bij deze tweede fase van het groot onderhoud gemeentefonds zal aandacht zijn voor de verdeelmaatstaf vast bedrag.

Naar aanleiding van het VNG-advies over het groot onderhoud is tevens besloten om op basis van recente cijfers onderzoek te doen naar de uitgaven voor het clusteronderdeel Onderwijshuisvesting. De resultaten van dit onderzoek zullen worden betrokken bij de tweede fase van het groot onderhoud.

Vanaf 2015 geldt er een plafond op het BTW-compensatiefonds (BCF). Een overschrijding van het BCF-plafond leidt tot een uitname uit het gemeentefonds, een onderschrijding van het plafond leidt tot een dotatie aan het gemeentefonds. Wel wordt het BCF-plafond verhoogd vanwege de btw die gemeenten straks verschuldigd zijn over diensten waarvoor de huidige financiers van de te decentraliseren taken dat nu ook zijn.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 5

Decentralisatie Jeugd in het sociaal domein

Met de decentralisatie van de jeugdhulp naar gemeenten komen alle taken met betrekking tot opvoeden en opgroeien (AWBZ) en de taken ten aanzien van het behandelen van stoornissen (J-GGZ) naar de gemeente.

De gemeente heeft geen ervaring met deze gedecentraliseerde taken en kan er op die basis alleen maar van uitgaan dat het Rijk bij het berekenen van het budget voor de gemeente Renkum de juiste aannames heeft gedaan. Voor het uitvoeren van deze taken ontvangt de gemeente in 2015 € 10,714 mln. De gemeente Renkum kan (net als iedere andere gemeente) de berekening die het Rijk heeft toegepast om tot dit cijfer te komen niet achterhalen.

Op dit budget rusten een aantal verplichtingen waaronder het reserveren van 3,76% van het totaal voor landelijke functies zoals de kindertelefoon, de vertrouwenspersoon. Verder is regionaal in het Regionaal Transitie Arrangement (RTA) afgesproken per gemeente 3% te reserveren voor innovatie. Ten aanzien van de uitvoering zal ook 2% gereserveerd moeten worden om de toegang tot zorg, zoals die wettelijk is opgelegd, te borgen.

De grootste zorgleveranciers binnen onze gemeente hebben een landelijke of bovenregionale functie. Denk daarbij aan de J.P.Heije Stichting en het Leo Kannerhuis. Pupillen van deze organisaties zijn vaak intramuraal en qua postcode verbonden aan onze gemeente (woonplaatsbeginsel/voogdij). Als gemeente kunnen wij weinig invloed uitoefenen op de zorgconsumptie bij deze instellingen terwijl wij wel zijn gehouden aan het leveren van deze zorg.

De afgelopen periode is getracht een beeld te krijgen van de totale lokale zorgconsumptie van jeugd die via het woonplaatsbeginsel aan onze gemeente is verbonden. De gegevens die tot op heden zijn geleverd bevatten vervuiling. Hoewel de aard van de vervuiling wel te benoemen is, kan dat niet worden gezegd van de omvang toegerekend naar volume/middelen.

Het financiële beeld dat wij zodoende kunnen bieden is onvolledig en vervuild en kan daarom niet meer zijn dan een grofmazige indicatie van volume/middelen.

De middelen die aan ons worden uitgekeerd door het rijk gaan gepaard met een bezuiniging van 4% in 2015 oplopend naar 15% in 2017. Deze 4% is echter een vertekening van de werkelijkheid. Op de AWBZ begeleiding wordt namelijk 10% ingehouden dus kan de vraag worden gesteld of daadwerkelijk sprake is van een gemiddelde van 4%. Het totaal bedrag dat aan ons wordt uitgekeerd is geënt op de uitgaven 2012 en er wordt geen rekening gehouden met de loon- en prijsontwikkelingen binnen de branche over de jaren 2013 en 2014. Dit betekent dat de feitelijk bezuiniging in absolute zin hoger is uitpakend ten opzichte van de geleverde zorg.

Tot slot is nog het onderscheid te maken tussen geleverde zorg in natura (Zin) en het persoonsgebonden budget (PGB) en de zorg die door Bureau Jeugdzorg Gelderland (BjzG) geïndiceerd is.

De historische zorgconsumptie wordt landelijk geregistreerd in Vektis. De gegevens die via Vektis zijn ontvangen, afgezet tegen rijksmiddelen geven het volgende beeld:

Vektis AWBZ Zorg in natura kalenderjaar 2013	€ 8.527 mln.
Vektis AWBZ PGB over kalenderjaar 2012	€ 1.222 mln.
Vektis JGGZ over kalenderjaar 2012	<u>€ 2.480</u> mln.
Totaal historische zorgconsumptie	€12.229 mln.
Meicirculaire 2014	<u>€10.714</u> mln.
Saldo	€ 1.515 mln. nadeel

Dit saldo is echter geen juiste graadmeter om het risico te bepalen. Het zijn bijvoorbeeld historische cijfers, waardoor geen recht wordt gedaan aan de al in 2013/2014 ingezette lijn vanuit de zorgaanbieders om efficiënter/innovatiever zorg te verlenen. Daarnaast is het door de historische 'vervuiling' in Vektis niet mogelijk het woonplaatsbeginsel/voogdij goed toe te passen. Het is dus waarschijnlijk dat er een te hoge zorgconsumptie wordt getoond (en dus een te hoog nadeel).

In 2014 is (ook in regioverband) onderzoek gedaan hoe we een realistisch beeld kunnen krijgen van de door de gemeente Renkum in 2015 te bekostigen zorgconsumptie. Het blijkt voor iedere gemeente een moeizaam proces. Zo is bijvoorbeeld de door de gemeente Renkum te bekostigen zorgconsumptie voor J.P. Heije naar verwachting (en informatie van de stichting) aanzienlijk lager dan de voor deze instelling opgenomen historische bedragen in Vektis. Dit is niet compleet zonder een *aanzienlijk* risico te benoemen, namelijk het feit dat indien J.P. Heije (of andere instelling) in 2015 voor meerdere kinderen het voogdijschap krijgt, de gemeente Renkum o.b.v. het woonplaatsbeginsel deze intramurale (dure) zorg moet bekostigen zonder daarvoor enige compensatie te ontvangen.

Om de zorgconsumptie voor alleen lokaal/regionaal 2015 te bepalen is ook uitvraag bij de zorgleveranciers gedaan voor de zorg in natura die op haar beurt ook tot een aantal onvermijdelijke aannames per gemeente leiden die allen een financieel risico vormen. De belangrijkste:

- Uitvraag is gedaan exclusief pgb, maar mogelijk hebben zorgleveranciers gedeeltelijk gegevens aangeleverd inclusief pgb;
- Instellingen hebben hun historische uitgaaf 2013 vertaald naar een prognose voor 2015 per gemeente (Welke gemeente betaald wat in 2015);
- Er kan vervuiling optreden doordat bovenregionale omzet is meegenomen in de uitvraag van alleen regionale omzet;
- Constatering dat er waarschijnlijk een aantal zorgleveranciers niet bekend zijn en niet hebben deelgenomen aan de uitvraag;

De conclusie is dat zowel Vektis als het regionale onderzoek niet de gewenste voorcalculatorische zorgconsumptie kunnen bepalen. Hooguit bij benadering waarbij we wel de aanname bij Vektis hebben gedaan dat daar 8% lager volume in geld (prijs keer kwantiteit) wordt bereikt.

In de begroting hebben wij, net als andere regiogemeenten, geredeneerd vanuit het te ontvangen Rijksbudget en dit volledig ingezet voor de navolgende posten:

- 1) regionale reservering RTA uitvoeringskosten 2%
- 2) regionale reservering RTA innovatiekosten 3%
- 3) landelijke inkoop jeugdzorg 3,76%
- 4) na meicirculaire afname voor o.a. kwartier maken en exploitatie Sociale verzekeringsbank (SVB) 0,08%
- 5) Bureau Jeugdzorg & Landelijk werkende instellingen (LWI)
- 6) Alle zorgconsumptie (bovenregionaal, lokaal en pgb)

Saldo 0. In de begroting 2015 is er dus geen voor- of nadeel opgenomen.

Er zal ook nader gezocht moeten worden naar de interactie tussen bestaande taken en de nieuwe taken ('slimmer' organiseren)

Op alle van de genoemde componenten kunnen diverse kleine en grotere risico's benoemd worden maar het zal duidelijk zijn dat dat een overschrijding van de zorgconsumptie in geld (resultante van alle prestatie x tarief) veruit het grootste risico is. In deze paragraaf hebben wij gerekend met een risico ter grootte van 10 % van de rijksbijdrage die wij ontvangen. Dit risico wordt in eerste instantie opgevangen binnen de reserve Sociaal Domein. Het resterende risico wordt meegenomen in het weerstandsvermogen.

Kansklasse :5

Gewichtsklasse :5

Decentralisatie Wmo in het sociaal domein

Een groot aantal maatschappelijke taken gaan van het rijk over naar de gemeenten vanuit de visie van een terugtrekkende overheid en het aanspreken van de burger op de eigen kracht en verantwoordelijkheid. De gemeente krijgt de regierol in het sociale domein. Concreet betekent het dat vanaf 1 januari 2015 de verantwoordelijkheid over o.a. de volgende taken die van het rijk komen:

- Extramurale functies begeleiding (individueel/collectief), kortduren verblijf en daarbij behorend vervoer.
- Persoonlijke verzorging die in het verlengde van begeleiding geleverd wordt, t.b.v. een beperkte groep voor de ondersteuning bij algemeen dagelijkse levensverrichtingen (ADL).
- Professionele en informele, laagdrempelige en onafhankelijke cliëntondersteuning.
- De waardering van mantelzorgers (voorheen mantelzorgcompliment) wordt een expliciete taak van de gemeente.
- Het bieden van financieel maatwerk aan chronisch zieken en gehandicapten die thuis wonen. Dat geld kan via de Wmo of de bijzondere bijstand ingezet worden.

Deze decentralisaties gaan gepaard met een aanzienlijke toename van het gemeentelijk budget (stand meicirculaire 2014 € 4.489.000). Het rijk heeft bij de overgang van taken en budget een forse korting toegepast op het budget. Daarna heeft het rijk deze korting weliswaar enigszins zowel structureel (afpraak met VNG) en incidenteel (compensatie begrotingsakkoord 2014) bijgesteld, maar het risico van het niet binnen het beschikbare budget realiseren van genoemde decentralisaties blijft daarmee aanzienlijk.

Een tweede risico is dat de zorgvraag in 2015 niet aansluit bij de door het rijk verwachte zorgvraag voor de gemeente. Bij de berekening van het gemeentelijk budget door het rijk zou uitgegaan zijn van het meest actuele zorgverbruik, maar de onderbouwing wordt door het rijk niet beschikbaar gesteld. Ook de landelijk verstrekte zorginformatie laten een zekere mate van onnauwkeurigheid/onbetrouwbaarheid zien.

Het derde risico blijft natuurlijk het feit dat de uitvoering van de Wmo een “open einde regeling” betreft. Indien er een grotere vraag ontstaat dan geraamd, is de gemeente conform haar beleid en verordening gehouden deze vraag te leveren.

Wij hebben het totaal van deze risico's gekwantificeerd tot 5 % van de rijksbijdrage die wij ontvangen. Dit risico wordt in eerste instantie opgevangen binnen de reserve Sociaal Domein. Het resterende risico wordt meegenomen in het weerstandsvermogen.

Kansklasse :5

Gevolgklasse :5

Wmo verordening 2015

Met de uitvoering van de (nieuwe) gekantelde Wmo-verordening 2015, gericht op de transformatie, is het risico aanwezig dat in 2015 een ruime verstrekking van zorg plaats vindt. In 2015 wordt deze ontwikkeling strak gemonitord en indien wenselijk wordt het beleid en/of uitvoering op basis van deze monitoring bijgesteld. Door deze aanpak is het risico aanwezig dat in 2015 de uitvoering van de Wmo niet binnen de door het rijk beschikbaar Wmo budget uitgevoerd kan worden.

Dit risico is gekwantificeerd op 5 % van de rijksbijdrage die wij ontvangen. Dit risico wordt in eerste instantie opgevangen binnen de reserve Sociaal Domein. Het resterende risico wordt meegenomen in het weerstandsvermogen.

Kansklasse : 4

Gevolgklasse : 5

Inkomensvoorziening

Tekorten op de Inkomensvoorziening (budget Gebundelde Uitkering) komen in principe tot maximaal 10% voor rekening van de gemeente. Overschotten mogen door de gemeente worden behouden. Voor de periode 2013-2015 is een Meerjarige Aanvullende Uitkering aangevraagd en toegekend. Het financieel risico voor Renkum is hierdoor teruggebracht tot maximaal 7,5% van de overschrijding van het Rijksbudget.

Voor het jaar 2014 was uitgegaan van het budget Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening Gemeenten (BUIG) ter hoogte van € 7.957.000. Naar aanleiding van de reeds in de Voorjaarsnota aangekondigde neerwaartse bijstelling van het macrobudget BUIG 2014 in juli van dit jaar, bedraagt de specifieke uitkering nu € 7.237.000. Dit betekent een verlaging ten opzichte van de Voorjaarsnota met € 720.000. De kosten over 2014 worden geraamd op € 8.317.000. Dit is een stijging van € 140.000 ten opzichte van de Voorjaarsnota.

Op grond van de toekenning van de MAU 2013-2015 zijn wij dus risicodragend tot 7,5% van het nadelige saldo. Ten opzichte van de Voorjaarsnota betekent dit een stijging van ons risico met € 322.000 naar € 542.000. Het resterende deel van de overschrijding van het Rijksbudget wordt via de MAU vergoed, als de Toetsingscommissie van oordeel is dat de uitvoering en het beleid op orde zijn.

In het kader van het nieuwe project "Baanbrekend" kunnen wij een besparing realiseren op het inkomensdeel. Deze besparing zal echter geen invloed hebben op ons eigen risico, maar slechts op de hoogte van de MAU-uitkering.

Verwacht wordt dat de rijksbijdrage voor 2015 de uitkering van 2014 zal benaderen. Onduidelijk is nog in welke mate wij financieel worden gecompenseerd voor de instroom van voormalige Wajongers en Wsw'ers, die vanaf 1 januari niet meer kunnen instromen in deze regelingen. Welk effect dit heeft op de te verwachte lasten is nog onduidelijk.

Een ander nog niet financieel te vertalen risico bestaat uit het feit dat met de inwerkingtreding van de Participatiewet per januari 2015, de loonkostensubsidie voor mensen met een arbeidsbeperking betaald wordt uit het I-deel. Het Inkomensdeel en het Werkdeel (dat onderdeel uit gaat maken van het ongedeeld budget voor het sociaal domein) zijn communicerende vaten. Overschotten en tekorten hangen rechtstreeks samen met zowel de situatie op de arbeidsmarkt als ook de mate waarin onze re-integratie aanpak succesvol blijkt.

Gelet op het feit dat structureel slechts rekening gehouden wordt met een eigen risico van € 70.000 terwijl het volume van de uitkeringen en rijksbijdragen in 2015, deze van 2014 zullen benaderen is het de verwachting dat het begrote eigen risico te laag zal zijn, en er een extra risico zal zijn van ongeveer € 500.000.

Kansklasse : 5

Gevolgklasse : 5

Arbeidsparticipatie

Wanneer in 2015 de Participatiewet van kracht gaat, verandert de samenstelling van het participatiebudget. De rijksmiddelen voor de Wsw vallen dan binnen het participatiebudget en er worden middelen voor de nieuwe doelgroepen, zoals de jonggehandicapten, toegevoegd. Op dit moment is een voorlopige budget bekend. In de afgelopen periode is de uitvoering van de re-integratie voortdurend aangepast aan de steeds verder dalende budgetten. De visie, uitgangspunten en werkwijze voor 2013 en 2014 staan verwoord in de uitvoeringsnotitie Participatie en Re-integratie die het college op 2 april 2013 heeft vastgesteld. Tevens zijn de

uitstroomdoelstellingen en doelstellingen op het terrein van inkomsten uit deeltijdarbeid aangescherpt op basis van het Verbeterplan dat onderdeel uitmaakt van de aanvraag MAU.

Ongewijzigd is dat gemeenten in de Participatiewet de opdracht krijgen mensen die zelf niet in staat zijn om het wettelijk minimumloon te verdienen naar eigen mogelijkheden te laten werken bij een reguliere werkgever met behulp van het instrument loonkostensubsidie. Gemeenten betalen de loonkostensubsidie uit de inkomensvoorziening. Wanneer een gemeente in de toekomst onvoldoende resultaten boekt, heeft dit ook financiële gevolgen voor het hier boven genoemde risico op de inkomensvoorziening. Het inhoudelijk risico binnen arbeidsparticipatie heeft dus feitelijk zijn weerslag op het financieel risico bij de uitvoering van het product Inkomensvoorziening. Het risico ten aanzien van de Wsw is meegenomen bij de gemeenschappelijke regeling Permar WS.

Leges

De gemeente gaat bij het berekenen van de leges er vanuit dat er een bepaalde hoeveelheid omgevingsvergunningen, begrafenissen en dergelijke worden aangevraagd. De leges voor omgevingsvergunningen zijn voor het overgrote deel afkomstig van enkele grote(re) aanvragen. Voor het overige hebben wij vooral te maken met een groot aantal kleine aanvragen. Er bestaat echter het risico dat de werkelijke aantallen lager of hoger uitvallen. De aanvragen zijn ook gedeeltelijk conjunctuurgevoelig. Hierdoor zullen de gemeentelijke inkomsten per legessoort afwijken van de begroting. De afgelopen jaren lieten zien dat de totale legesopbrengsten per saldo meer bedroegen dan de begroting. Echter, vanaf 2012 zien wij een afname van het aantal grotere aanvragen die relatief veel leges opbrengen. Ook voor 2014 hebben wij te maken met onzekerheid ten aanzien van de aanvragen en hebben wij de verwachte legesopbrengsten omgevingsvergunningen in de begroting neerwaarts bijgesteld. In de najaarsnota blijken de opbrengsten echter mee te vallen. Het risico vanaf 2015 schatten wij als volgt in:

Kansklasse : 4

Gevolgklasse : 2

Toeristenbelasting

Als gevolg van de economische crisis kunnen er verschuivingen optreden in het vakantiepatroon van de toerist. Dit kan ertoe leiden dat er minder overnachtingen worden geboekt dan in voorgaande jaren het geval was. De aangiften voor de toeristenbelasting worden jaarlijks achteraf ingediend. In 2014 waren de inkomsten uit de toeristenbelasting over 2013 € 9.000 lager dan was geschat

Kansklasse : 2

Gevolgklasse : 2

Baten OZB

Norske Skog Parenco heeft een bezwaarschrift ingediend tegen de vastgestelde waarde voor het jaar 2014. Dit houdt verband met de gewijzigde situatie voor deze vestiging van Norske Skog. De waarde is vastgesteld op € 51.900.000 en kan als het bezwaarschrift toegekend moet worden aanzienlijk dalen en daarmee ook de aanslagen onroerende zaakbelastingen ten aanzien van Norske Skog voor het jaar 2014 en navolgende jaren.

Kansklasse : 4

Gevolgklasse : 4

2. Onderhoud kapitaalgoederen

Risico's met betrekking tot de kapitaalgoederen kunnen bestaan uit:

- risico's in verband met het nagestreefde kwaliteitsniveau bij het onderhoud van de kapitaalgoederen;
- risico's in verband met een discrepantie tussen het noodzakelijke onderhoud conform de beheersplannen en de daarvoor beschikbare financiële middelen.

Aan het onderhoud van de wegen, de gemeentelijke riolering en de gemeentelijke gebouwen liggen onderhoudsplannen ten grondslag, welke regelmatig worden geactualiseerd. De voor het onderhoud noodzakelijke middelen zijn opgenomen in de begroting. Hierdoor zijn de bovenstaande risico's grotendeels ondervangen. Door middel van evaluaties wordt vastgesteld of het werkelijke kwaliteitsniveau overeenkomt met het gewenste niveau.

Wel is sprake van risico's ten aanzien onderwijshuisvesting, verzakkingen aan de Europalaan en onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen.

Onderwijshuisvesting

De gemeente is verantwoordelijk voor de huisvesting van het primair, speciaal en voortgezet onderwijs. In de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs zijn bepalingen opgenomen wanneer een school recht heeft op nieuwbouw, uitbreiding en vergoeding van onderhoud. Tevens is de bepaling van de capaciteit van een gebouw opgenomen en normbedragen voor de toe te kennen voorzieningen.

De huisvesting van het onderwijs kan voor gemeenten een groot investeringsniveau inhouden. Dit is afhankelijk van de toestand van de gebouwen, de leerlingaantalontwikkeling en capaciteitsproblemen. Leerling-prognoses vormen de basis en het referentiekader voor de meerjarenplanning (capaciteit/ financiën). Om een meerjarig inzicht te krijgen is een huisvestingsplan inclusief financiële meerjarenplanning opgesteld (2013-2020). Er is per school inzichtelijk gemaakt wat de behoefte aan 'onderwijskundige vernieuwingen' en vervangende nieuwbouw in komende jaren is. Hiervoor is structureel extra budget nodig. Ook het feit dat een groot aantal schoolgebouwen redelijk gedateerd is, zal er voor zorgen dat in de komende jaren extra budget nodig zal zijn. De financiële consequenties van het Integraal Onderwijshuisvestingsplan zijn meegenomen in de meerjarenbegroting.

In 2013 en 2014 zijn er twee mutaties op de Rijksmiddelen voor onderwijshuisvesting verwerkt:

A) Een korting vanaf 2015 in verband met middelen die gemeenten landelijk niet aan onderwijshuisvesting besteden (voor Renkum € 430.000), en

B) Een korting in verband met het buitenonderhoud dat vanaf 2015 aan schoolbesturen wordt gedecentraliseerd (voor Renkum € 300.000).

Deze bedragen hebben beiden geleid tot een aanzienlijke verlaging van het product onderwijshuisvesting, terwijl het IHP eerder is opgesteld.

De laatste (B) is momenteel opgenomen als een taakstelling. Een taakstelling die we als gemeente voor maximaal € 69.000 kunnen invullen omdat we met de overheveling geen verplichting hebben om het buitenonderhoud als gemeente nog langer te faciliteren. Die kanteling betekent wel dat de gemeente actief moet verlangen dat de schoolbesturen de onderwijspanden adequaat onderhouden, aangezien bij gebrek hieraan de levensduur afneemt, en de gemeente bij wet verplicht is onderwijshuisvesting te faciliteren. Het is dus een gemeenschappelijk belang.

Het voorcalculatorische nadeel is structureel € 231.000 dat binnen het bestaande product onderwijshuisvesting gevonden moet worden. Een product dat grotendeels bestaat uit afschrijving op het bestaande areaal c.q. onderwijshuisvesting die momenteel gerealiseerd wordt.

Er zijn momenteel drie denkrichtingen waarover op dit moment van samenstellen van de begroting 2015 nog geen conclusie verbonden mag worden:

1) blijkt uit onderzoek o.b.v. het coalitieakkoord dat volledige doordecentralisatie van de onderwijsmiddelen een door zowel de gemeente als schoolbesturen gedragen optie vormt? Veel zal daarin afhangen van de financiële component;

2) zijn de schoolbesturen allen bereidt om de door haar ontvangen middelen voor het buitenonderhoud langdurig aan de gemeente Renkum over te dragen? De gemeente Renkum faciliteert dan weer het buitenonderhoud, en

3) de gemeente voert het vastgestelde IHP uit, en heeft dan weer tot minimaal 2020 dekking.

Al deze denkrichtingen zijn van legio voor- en nadelen te voorzien die niet alleen op het financiële vlak 'liggen'. Deze paragraaf gaat echter sec over financiën, en vandaar de belangrijkste overweging:

Indien de schoolbesturen niet overgaan tot denkrichting 2, dan is de gemeente niet in staat het IHP uit te voeren. Het IHP gaat namelijk uit van lager onderhoud na nieuwbouw en de vrijval uit dat lagere onderhoud is ingezet als dekking voor de kapitaallasten die uit nieuwbouw voortvloeien. De ambitie zal bijgesteld moeten worden indien er uit de algemene middelen niet aanvullend middelen beschikbaar worden gesteld.

De bovengenoemde onzekerheden maken het bepalen van een kansklasse en gevolgklasse niet eenvoudig. Op die basis is er een aanpassing gemaakt in alleen de kansklasse van 2 naar 3 en is ook de gevolgklasse van 3 naar 4 verhoogd.

Kansklasse: 3

Gevolgklasse: 4

Verzakkingen Europalaan

In het gebied tussen de Europalaan en de Brinkweg zijn in 2004 verzakkingen in het maaiveld en bebouwing geconstateerd. De vulmaterialen in de voormalige zandwinputten, zijn ingeklonken waardoor waarschijnlijk de schaden zijn ontstaan. Als gemeente (bestuur en directie) hebben wij ingestemd om een nader technisch en juridisch onderzoek uit te voeren. Beide onderzoeken zijn inmiddels afgerond. Hieruit is gebleken dat de gemeente niet juridisch aansprakelijk is. De openbare ruimte vergt wel meer dan gebruikelijk aandacht en investeringen.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 5

Onderhoud gemeentelijke gebouwen

Het onderhoudsplan voor de gemeentelijke gebouwen wordt geactualiseerd. Daarbij kijken wij ook naar de levensduur van de gemeentelijke gebouwen en mogelijke renovatiekosten die op ons afkomen. Op basis van het nu actuele onderhoudsplan zijn deze renovatiekosten niet meegenomen in de begroting. Een overzicht van de te verwachten renovatiekosten wordt voorbereid.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 5

3. Financiering

Risico's met betrekking tot financiering kunnen bestaan uit renterisico's, koersrisico's, kredietrisico's en liquiditeitsrisico's. Ons beleid is er op gericht deze risico's zoveel mogelijk te beperken. Concreet betekent dit dat moet worden voldaan aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm en dat de te gebruiken financiële producten en te kiezen tegenpartijen beperkt zijn. De risico's die daarna resteren zijn renterisico's en kredietrisico's met betrekking tot gewaarborgde geldleningen.

Renteontwikkelingen

Een belangrijk risico vormt de renteontwikkeling. Grote mutaties in het werkelijke rentepercentage kunnen financiële consequenties tot gevolg hebben wanneer de gemeente op dat moment een beroep moet doen op de geld- of kapitaalmarkt. De lage rentepercentages hebben er toe geleid dat in de najaarsnota 2014 wordt voorgesteld de in de begroting toegepaste (reken)percentages te verlagen. De rekenrente over het financieringstekort is voor 2015 vastgesteld op 1,0 % (was 2,0 %). Voor 2016 wordt gerekend met een percentage van 2,0 % (was 3,0 %). Met ingang van 2017 wordt het percentage van 3 % wel gehandhaafd. De rekenrente voor lange termijn financiering en voor de toerekening van rentekosten aan investeringen blijft 4 %. Voor de naar verwachting in 2014 aan te trekken nieuwe langlopende leningen is gerekend met een rentepercentage van 2 %. De gehanteerde percentages zijn voorzichtig ten opzichte van de geprognosticeerde renteontwikkeling op de kapitaalmarkt. Daarom verwachten wij hier op dit moment geen risico.

Gewaarborgde geldleningen

Het gemeentelijke beleid met betrekking tot het verlenen van garanties voor geldleningen is gebaseerd op het uitgangspunt "nee, tenzij". Op dit moment staat de gemeente echter wel garant voor een aantal geldleningen met een totaal bedrag van € 1.848.000 per 1-1-2014. De financiële verplichtingen van garanties voor de particuliere woningbouw zijn met ingang van 1 januari 1995, onder betaling van een afkoopsom, overgedragen aan de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen. Dit betreft een bedrag van € 25.945.000. Wij hebben hiervoor een achtervang functie.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 5

Schatkistbankieren en wet HOF

Eén van de maatregelen uit het Regeerakkoord van het kabinet is de invoering van het verplicht schatkistbankieren door decentrale overheden. Dit houdt in dat wij onze overtollige middelen moeten overboeken naar de schatkist. Gezien onze liquiditeitspositie heeft de invoering van het schatkistbankieren voor onze gemeente geen rentederving tot gevolg. Op dit moment zijn de uitvoeringskosten nog onbekend.

Op 23 april 2013 heeft de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingestemd met het wetsvoorstel houdbare overheidsfinanciën. De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Hof) stelt dat de decentrale overheden een gelijkwaardige inspanning leveren bij het streven om te voldoen aan de Europese begrotingsdoelstellingen. Op 18 januari 2013 hebben het Rijk en de decentrale overheden een financieel akkoord gesloten. Onderdeel daarvan is genoemd saldopad voor de EMU-macronorm voor de gezamenlijke decentrale overheden. In het voorjaarsoverleg 2015 wordt gezien of op basis van de dan beschikbare realisaties de geprojecteerde daling in 2016 en 2017 verantwoord en mogelijk is. In het financieel akkoord is afgesproken dat deze kabinetsperiode van een sanctie wordt afgezien zolang er geen sanctie uit Europa volgt.

4. Bedrijfsvoering

Binnen de bedrijfsvoering kunnen zich risico's voordoen op het gebied van openstaande taakstellingen, de kosten van ruiming van explosieven uit de Tweede Wereldoorlog, planschadevergoedingen, verplichtingen ten aanzien van ingehuurd personeel, loon- en prijsstijgingen, boetes bij niet tijdige besluitvorming of informatieverstrekking, proceskostenvergoeding en overige claims.

Openstaande taakstellingen

In de begroting 2015 zijn voor de jaren 2015 t/m 2018 de volgende taakstellingen opgenomen:

Bijstellingen en ombuigingen 2015-2018 <i>Bedragen x € 1.000</i>	2015	2016	2017	2018
Bestaande ombuigingen (stand najaarsnota 2014)	1.828	2.410	2.921	2.970

Risico voor het weerstandsvermogen is dat wij niet in staat zijn om alle taakstellingen op het gewenste moment in te vullen. Wanneer een taakstelling bijvoorbeeld inhoudt dat personeel moet worden ontslagen, hebben wij te maken met uitkeringen in het kader van de werkloosheidswet en met re-integratiekosten. De re-integratiekosten bedragen circa € 4.500 per persoon. De ww-plicht bedraagt 70 % van het salaris voor maximaal 3 jaar. Daarnaast hebben wij bij bezuinigingen waarbij gesubsidieerde instellingen betrokken zijn te maken met de redelijke termijn van de Algemene Wet Bestuursrecht. Dit kan leiden tot vertragingen bij de invulling van taakstellingen. Aangezien bij de ombuigingsvoorstellen al zoveel mogelijk rekening is gehouden met dergelijke factoren, schatten wij de kans op een dergelijk risico in als klein.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 5

Kosten ruiming explosieven Tweede Wereldoorlog

Tot nu toe zijn wij binnen de gemeente Renkum al op verschillende locaties geconfronteerd met munitieresten, metaalscherven en onontplofte munitie uit de Slag om Arnhem in de Tweede Wereldoorlog. Zo zijn er al opruimwerkzaamheden uitgevoerd langs de spoorlijn en, meer recent, rond de Oosterbeekse en Heelsumse beken.

In feite is er sprake van twee type risico's:

- I. Het risico is dat de gemeente de veiligheid van haar burgers en bezoekers niet kan waarborgen;
- II. Het risico is dat er financiële schade ontstaat door het moeten doen van opsporingsactiviteiten.

I: Voor het risico dat de gemeente de veiligheid van haar burgers en bezoekers niet kan waarborgen zijn de volgende beheersmaatregelen mogelijk:

1. Preventief: communiceren over de oorlogshistorie van het gebied, risicokaart up to date houden, inzicht verwerven over het gedrag van ondergrondse explosieven en de staat waarin deze verkeren.
2. Detectief: plan maken zodat bij vondsten (projecten of daarbuiten) snel kan worden opgetreden, zorgen dat rampenplan doorleefd is, zorgen dat contacten met EOD warm zijn.
3. Correctief: rampenplan doorleven en goed uitvoeren.
4. Repressief: jaarlijks monitoren op vondsten en incidenten, verslag laten leggen hiervan.

II: Voor het risico dat er financiële schade ontstaat door het moeten doen van opsporingsactiviteiten zijn preventieve en detectieve beheersmaatregelen mogelijk:

1. Preventief: reserveringen maken (onvoorzien of benoemd) bij projecten risico vastleggen in overeenkomsten, niet in eigen grond roeren, toezicht houden op betreden van risicovolle (afgeschermd gebied).
2. Detectief: contacten onderhouden met ministerie over gebruikmaking van suppletie-uitkering, transparant communiceren via de planning- en controlcyclus.

Bij het roeren in de grond worden de preventieve maatregelen uitgevoerd, zoals, het doen van onderzoek naar niet-gesprongen explosieven. Er doen zich daarbij twee typen situaties voor:

- de grond wordt (gepland) geroerd en er worden maatregelen getroffen (verder onderzoek, detectieve maatregelen, plan aanpassen). De kosten die niet via de suppletieregeling vergoed

worden, zijn vaak (maar niet altijd) op de projectontwikkelaar/initiatiefnemer te verhalen. Bv: Oosterbeekse beken, woningbouwprojecten, grondwatermeetnet;

- de preventieve maatregelen wijzen niet op de aanwezigheid van niet gesprongen explosieven maar toch blijken deze aanwezig en moet de gemeente ingrijpen. Bv: Renkums beekdal.

Overigens worden met enige regelmaat niet-gesprongen explosieven gevonden, terwijl er geen sprake is van het roeren in de grond. Granaten e.d. worden door inwerking van vorst naar het oppervlak gewerkt. Bv: Trappershorst.

De kans- en gevolklassen voor beide typen risico's wordt als volgt ingeschat:

Type 1: Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 5

Type 2:Kansklasse : 2

Gevolgklasse : 3

Planschadevergoedingen

Bij een bestemmingsplanwijziging of een afwijking artikel 2.12, eerste lid van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, loopt de gemeente het risico te worden geconfronteerd met claims tot schadevergoeding als bedoeld in artikel 6.1 van de Wet ruimtelijke ordening. Voor de bepaling van de planschade wordt een vergelijking gemaakt tussen de planologische toestand voor en na de schadeveroorzakende bestemmingsplanwijziging of afwijking. Daarbij is niet de feitelijke situatie bepalend, maar de bouw- en gebruiksmogelijkheden die door het genomen besluit zijn ontstaan. De geleden schade moet meer zijn dan een normaal maatschappelijk risico.

Een verzoek om toekenning planschadevergoeding dient binnen 5 jaar na het onherroepelijk worden van het besluit te worden ingediend.

De behandeling van planschadeverzoeken besteden wij uit aan een deskundig adviesbureau. De advieskosten bedragen circa € 3.500 per verzoek. De planschadevergoedingen variëren per verzoek van ongeveer € 1.000 tot enkele tienduizenden euro's en zijn dan ook moeilijk in te schatten. Sinds medio 2005 kunnen door de gemeente overeenkomsten gesloten worden met initiatiefnemers van een nieuwe ontwikkeling dat de planschadekosten voor rekening zijn van de initiatiefnemer. Deze overeenkomsten worden sindsdien gesloten. Echter er is nog een enkele plan in ontwikkeling dan wel recent onherroepelijk geworden waarvoor nog verzoeken om toekenning planschadevergoeding kunnen worden ingediend en waarvoor nog geen planschadeovereenkomsten zijn gesloten. Ook de planschade die volgt uit (algehele) herzieningen van bestemmingsplannen, die de gemeente opstelt, blijft voor rekening van de gemeente. De advieskosten van een verzoek om toekenning planschadevergoeding en de rente op de planschadekosten kunnen niet bij initiatiefnemers worden neergelegd met een overeenkomst. Deze kosten blijven daarom voor de gemeente

Kansklasse : 2

Gevolgklasse : 2

Verplichting ten aanzien van ingehuurd personeel

Wanneer wij gebruik maken van ingehuurd personeel, brengt dat een aantal verplichtingen met zich mee. Sinds 1 juli 2012 moeten bedrijven die arbeidskrachten ter beschikking stellen aan andere bedrijven voldoen aan de registratieplicht Waadi (Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs). Dit betekent dat in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel moet staan vermeld dat het bedrijf arbeidskrachten ter beschikking stelt aan andere werkgevers. Deze registratieplicht Waadi heeft ook consequenties voor bedrijven die personeel inlenen. Als zij zaken

doen met een bedrijf dat niet goed geregistreerd staat, dan lopen ook zij het risico op een boete van 12.000 euro of meer voor elke arbeidskracht die via een niet-geregistreerd bedrijf aan het werk is. Bedrijven kunnen via de Waadi-check op de site van de Kamer van Koophandel controleren of het uitlenende bedrijf staat geregistreerd.

Verder kunnen wij aansprakelijk worden gesteld voor de afdracht van loonbelasting en btw voor inhuurkrachten. Dit zal met name gelden in geval van een faillissement. Voor zelfstandigen kunnen wij een en ander ondervangen door jaarlijks een VAR-verklaring op te vragen. Bij detachering- en uitzendbureaus kan gebruik worden gemaakt van een zogeheten g-rekening. Dit gebeurt op dit moment bij een detacheringbureau.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 1

Loon- en prijsstijgingen

Voor de bekostiging van de loon- en prijsstijgingen werken we met een stelpost in de begroting. Deze stelpost wordt gevoed door de prijsontwikkeling binnen de algemene uitkering en de inflatiecorrectie op belastingen en heffingen. Als gemeente lopen we het risico dat de stelpost niet toereikend is om de werkelijke loon- en prijsstijgingen op te vangen.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 5

Boetes bij niet tijdige besluitvorming of informatieverstrekking

In het kader van de Wet dwangsom & beroep bij niet tijdig beslissen kan de gemeente een dwangsom verschuldigd zijn wanneer een besluit niet tijdig wordt genomen. Intern zijn procedures uitgezet om deze dwangsommen zoveel mogelijk te voorkomen.

Voor de afhandeling van verzoeken in het kader van de Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB) gelden kortere afhandelingstermijnen. Ook zijn er bureaus actief die een WOB-verzoek doen - meestal over een vaag onderwerp - en die niet het antwoord, maar vooral de termijnen van beantwoording in de gaten houden in de hoop dat de gemeente een fout maakt. De kans dat een dwangsom betaald moet worden is bij dit soort verzoeken dus groter.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 1

Proceskostenvergoeding

Door het bepaalde in artikel 7:15 van de Algemene wet bestuursrecht loopt de gemeente het risico dat zij de kosten moet vergoeden van een indiener van een bezwaar- of beroepsschrift. Kostenvergoeding vindt alleen plaats indien het bezwaar of beroep gegrond wordt verklaard "wegens aan het bestuursorgaan te wijten onrechtmatigheid". Per geval bedragen deze kosten (in beginsel) minimaal € 472. Meest reëel is een kostenvergoeding van € 944. De voorwaarden om in aanmerking te komen voor een kostenvergoeding zijn streng. Het college schat het risico dan ook in als beperkt.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 1

Overige claims

Financiële consequenties van schadeclaims kunnen niet worden voorzien en zijn daarom niet in de begroting opgenomen. Nadelige gevolgen van claims hebben daardoor direct invloed op de financiële positie van de gemeente.

5. Verbonden partijen

Zoals in de paragraaf verbonden partijen is weergegeven, participeert de gemeente in een aantal verbonden partijen. De deelname kan financiële risico's met zich meebrengen, omdat het uitgavenbeleid door het bestuur van het samenwerkingsverband wordt bepaald en niet door de individuele gemeenten. Ook kunnen autonome ontwikkelingen in de uitvoering van bestaande regionale taken leiden tot tekorten. Op dit moment speelt er met name een risico ten aanzien van Permar WS en, in geringere mate, ten aanzien van GovUnited.

Gemeenschappelijke regeling Permar WS

De Gemeenschappelijke Regeling Permar WS had van 2010 t/m 2012 een negatief exploitatieresultaat. Op grond van de gemeenschappelijke regeling wordt het negatieve exploitatiesaldo ten laste gebracht van de algemene reserve/het weerstandsvermogen van Permar WS. De algemene reserve/het weerstandsvermogen van Permar is inmiddels nihil en dit betekent dat de deelnemende gemeenten de tekorten moeten aanvullen door storting van een extra gemeentelijke bijdrage.

Eind december 2012 heeft Permar WS de reorganisatieplannen bekend gemaakt. De deelnemende gemeenten hebben de benodigde financiële middelen beschikbaar gesteld. Permar WS geeft sinds 2013 uitvoering aan dit proces dat nog niet afgerond is.

De Participatiewet gaat 1 januari 2015 van start. Deze plannen brengen extra risico voor de exploitatie van Permar WS met zich mee. Er komt één wet en financiering voor van de Wsw en WWB. De instroom in de Wsw stopt vanaf 2015 en gemeenten krijgen ruimte om zelf beschut werk te organiseren. Er komt zowel een daling van het aantal Wsw plaatsen als een efficiencykorting op de Wsw van € 500 per jaar per Wsw plek. Dit betekent dat de Wsw zoals Permar WS deze nu uitvoert langzaam leeg gaat lopen. Dit heeft grote gevolgen voor de exploitatie van Permar WS. Het is op dit moment nog onduidelijk welke rol Permar bij de deelnemende gemeenten krijgt bij de uitvoering van de Participatiewet.

Permar WS gaat zelf in haar meerjarenbegroting uit van een sluitende begroting voor 2015 oplopend tot een tekort van ruim € 1 miljoen in 2018. Het maximale risico becijferen wij echter hoger, namelijk oplopend tot bijna € 4 miljoen in 2018. Binnen het bestuur van de Permar WS zullen wij aandringen op maatregelen om de tekorten zoveel mogelijk terug te dringen.

Kansklasse : 5

Gevolgklasse : 5

GovUnited

Stichting GovUnited is een samenwerkingsverband van gemeenten op het gebied van de e-overheid. De gemeente Renkum is lid maar neemt geen zitting in het bestuur van de stichting. Dit betekent dat in het geval dat de stichting failliet zou gaan, de gemeente Renkum hier niet op kan worden aangesproken.

Renkum heeft haar aandeel in de voorfinanciering van de ontwikkeling van de midoffice suite vooruitbetaald aan GovUnited in 2012. Daarmee is de gemeente Renkum niet meer hoofdelijk aansprakelijk voor de volledige som van de verplichting tussen de stichting GovUnited en de stichting ICTU. Jaarlijks vindt de verrekening plaats met de verschuldigde vergoeding voor het gebruik van de midoffice suite. Het risico neemt daardoor jaarlijks af en valt eind 2016 weg.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 4

6. Grondbeleid

De gemeentelijke projectenportefeuille omvat diverse projecten. Van deze projecten wordt een prognose gemaakt van de verwachte uitkomst van het project op het moment dat het project in exploitatie wordt genomen. Wanneer een tekort wordt verwacht, wordt voor dit verlies een voorziening getroffen. Dit betekent dat deze risico's direct worden afgedekt.

Van de projecten die nog niet in exploitatie zijn genomen, loopt de gemeente risico dat de boekwaarde niet wordt terugverdiend. De boekwaarde per 31-12-2014 van deze projecten bedraagt totaal € 708.000. Dit risico is in kansklasse 3 ingedeeld. Dit betekent dat de financiële gevolgen van het risico € 354.000 bedraagt. Dit bedrag is verdeeld over 2014 en 2015 als incidentele risico.

Daarnaast is sprake van een renterisico (3%) bij het niet volgens planning realiseren van de verwachte opbrengsten. Dit risico is in kansklasse 3 ingedeeld.

Als gevolg van de situatie op de woningmarkt staan de grondprijzen de laatste tijd onder druk. Dit kan betekenen dat de grondprijs, waarmee gerekend is voor de totale verwachte opbrengsten inmiddels boven de marktwaarde ligt. Voor het bepalen van een meer reële grondprijs is een inschatting gemaakt op basis van een aantal taxaties voor grondprijzen die de afgelopen jaren uitgevoerd zijn voor diverse projecten. Gezien het feit dat deze projecten niet 1 op 1 te vergelijken zijn gaat het hierbij om een benadering van de grondprijzen. Tevens zijn de risico's van de betreffende projecten verschillend. Op basis van deze benadering bedraagt het totale risico € 3,4 miljoen.

Kansklasse : divers

Gevolgklasse : 5

7. Subsidies

Op het gebied van subsidies zijn geen risico's te melden.

Bijlage 3 Financiering

Risicobeheer

Renterisicobeheer

Het renterisico van een gemeente is te verdelen in renterisico over vlottende schuld (looptijd < 1 jaar) en renterisico over vaste schuld (looptijd > 1 jaar).

Het renterisico over vlottende schuld wordt bepaald in relatie tot de kasgeldlimiet. Deze limiet geeft de maximaal toegestane omvang van de vlottende schuld weer. De hoogte van de kasgeldlimiet is een bij ministeriële regeling vastgesteld percentage van de omvang van de begroting per 1 januari. In tabel A vindt voor 2015 de toetsing aan de kasgeldlimiet voor de gemeente Renkum plaats. Uit de tabel blijkt dat wij in de loop van 2015 niet kunnen voldoen aan de kasgeldlimiet. Daarbij is al rekening gehouden met dat in 2014 nog langlopende leningen zullen worden aangetrokken voor totaal € 7 miljoen. Wij zullen de ontwikkeling van de kasgeldlimiet in 2015 volgen en zo nodig overgaan tot het aantrekken van een aanvullende langlopende lening.

Bedragen x € 1.000	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.
Omvang begroting 1-1-2015 (=grondslag)	82.429			
(1) Toegestane kasgeldlimiet				
- in procenten van de grondslag	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
- in bedrag	7.006	7.006	7.006	7.006
(2) Omvang vlottende schuld	4.795	5.912	7.030	8.147
- opgenomen gelden < 1 jaar	4.795	5.912	7.030	8.147
- schuld in rekening-courant				
- gestorte gelden door derden < 1 jaar				
- overige geldleningen (niet vaste schuld)				
(3) Vlottende middelen				
- contante gelden in kas				
- tegoeden in rekening-courant				
- overige uitstaande gelden < 1 jaar				
Toets kasgeldlimiet				
(4) Totaal netto vlottende schuld (2 - 3)	4.795	5.912	7.030	8.147
Toegestane kasgeldlimiet (1)	7.006	7.006	7.006	7.006
Ruimte (1) - (4)	2.211	1.094	-23	-1.141

Tabel A Kasgeldlimiet

Het renterisico over de vaste schuld wordt gezien in relatie tot de renterisiconorm. Deze norm geeft de maximaal toegestane omvang van dat deel van de vaste schuld waarover renterisico wordt gelopen weer. De hoogte van de renterisiconorm bedraagt 20 % van het begrotingsomvang per 1-1. De raming van de ruimte/overschrijding voor de jaren 2015 tot en met 2018 is weergegeven in tabel B. Daarbij is uitgegaan van de huidige leningenportefeuille plus de in 2014 aangetrokken leningen voor Mfc 3b4 en de naar verwachting in 2014 aan te trekken nieuwe leningen voor totaal € 7 miljoen. De eventueel in 2015 aan te trekken langlopende lening is niet meegenomen.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2015	2016	2017	2018
(1) Renteherzieningen				
(2) Aflossingen	2.950	2.550	2.038	2.048
(3) Renterisico (1+2)	2.950	2.550	2.038	2.048
(4) Renterisiconorm	16.486	16.486	16.486	16.486
(5a) Ruimte onder renterisiconorm (4 > 3)	13.536	13.936	14.448	14.438
(5b) Overschrijding renterisiconorm (3 > 4)	-	-	-	-
Berekening renterisiconorm				
(4a) Begrotingstotaal 2014	82.429			
(4b) Vastgesteld percentage	20%			
(4) Renterisiconorm (4a x 4b)	16.486			

Tabel B Renterisiconorm

Kredietrisicobeheer

In tabel C vindt u een overzicht van de door de gemeente Renkum verstrekte gelden, gegroepeerd per risicogroep. De groepen zijn (globaal) gerangschikt naar oplopend risico.

Risicogroep <i>Bedragen x € 1.000</i>	Met/zonder (hyp.) zekerheid	Restant schuld per 1-1-2014
Gemeenten/provincies	zonder	0
Overheidsbanken	zonder	9
Financiële instellingen (A en hoger)	zonder	2.082
Overige toegestane instellingen	met en zonder	882
Totaal		2.973

Tabel C Kredietrisico op verstrekte gelden

Gemeentefinanciering

Financiering

De verwachte leningenportefeuille per 31-12-2014 is weergegeven in tabel D. De mutaties in 2015 en de invloed hiervan op de gemiddelde rente is terug te vinden in tabel E.

Leningnummer	Oorspr. bedrag	Aanvang	Einde looptijd	Rente	Aflossing 2014	Restant 31- 12-2014
400099232	5.000	2004	2014	4,04 %	500	0
400101261	4.000	2005	2015	3,38 %	400	400
063431	8.500	2006	2016	3,99 %	850	1.700
40106846	3.000	2011	2021	2,85 %	300	2.100
40107281	3.000	2012	2022	2,63 %	300	2.400
Projectlening	5.830	2014	2034	Project	0	5.830
Projectlening	9.370	2014	2054	Project	0	9.370
Nieuwe lening	3.000	2014	2024	2,00 %	0	3.000
Nieuwe lening	4.000	2014	2019	2,00 %	0	4.000
Totaal					2.350	28.800

Tabel D Leningenportefeuille (bedragen x € 1.000)

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Bedrag	Gemiddelde rente *)
Stand per 1 januari 2015	28.800	2,53 %
Nieuwe leningen	0	0 %
Reguliere aflossingen	2.950	3,25 %
Vervroegde aflossingen		
Renteaanpassingen (oud percentage)		
Renteaanpassingen (nieuw percentage)		
Stand per 31 december 2015	25.850	2,43 %

Tabel E Mutaties in leningenportefeuille

*) In deze percentages is de rente over de projectlening niet meegenomen, omdat deze rechtstreeks worden meegenomen in het project.

Uitzetting

De door de gemeente uitgezette (lange termijn) gelden zijn als volgt onder te verdelen:

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Stand per 1-1-2014	Gemiddeld Rendement
Deelnemingen	1.057	17,52 %
Leningen	1.916	0,01 %
Totaal	2.973	

Tabel F Uitgezette gelden

Ontwikkeling schuldpositie

Op basis van de financiële verordening gemeente Renkum 2015 geven wij inzicht in de ontwikkeling van onze schuldpositie met behulp van de volgende ratio's:

- de solvabiliteitsratio: het eigen vermogen in verhouding tot het vreemd vermogen;
- de ontwikkeling van de netto schuld per inwoner: de langlopende schulden -/- de langlopende uitzettingen niet voor publieke taak in verhouding tot het aantal inwoners;
- de ontwikkeling van de netto schuld als percentage van de gemeentelijke inkomsten: de langlopende schulden -/- de langlopende uitzettingen niet voor publieke taak in verhouding tot de gemeentelijke inkomsten voor bestemming reserves;
- de ontwikkeling van de som van de voorraden bouwgrond als percentage van de gemeentelijke inkomsten voor bestemming reserves;
- de ontwikkeling van de som van de leningen aan derden en de leningen aan verbonden partijen als percentage van de gemeentelijke inkomsten voor bestemming reserves.

In de volgende tabel is deze ontwikkeling weergegeven voor de jaren 2013 t/m 2015.

Ontwikkeling schuldratio's	2015	2014	2013
Solvabiliteit	50%	71%	68%
Netto schuld in euro's per inwoner	€ 431	€ 283	€ 358
Netto schuld als % van de inkomsten (voor bestemming reserves)	17%	15%	18%
Voorraden bouwgrond als % van de inkomsten (voor bestemming reserves)	10%	14%	13%
Leningen aan derden als % van de inkomsten (voor bestemming reserves)	2%	3%	3%

Wat opvalt is dat de solvabiliteit in 2015 lager is dan voorgaande jaren. Reden hiervoor is dat wij, conform raadsbesluit, in 2014 leningen hebben aangetrokken voor de financiering van Mfc 3b4. Daarnaast verwachten wij dat het noodzakelijk zal zijn in 2014 nieuwe leningen aan te trekken van € 7 miljoen. Hierdoor is de omvang van ons vreemd vermogen in verhouding tot het totale vermogen aanzienlijk toegenomen.

Bij de bepaling van de netto schuld houden wij er rekening mee dat de leningen voor Mfc 3b4 tot de bouwfase nog zijn uitgeleend aan derden. Door overige nieuw aan te trekken leningen in 2014 neemt de netto schuld per inwoner en de netto schuld als percentage van de inkomsten in de begroting wel toe.

Relatiebeheer

Huisbankier van de gemeente Renkum is de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Het grootste deel van onze reguliere bankzaken loopt via deze bank. Op het gebied van gemeentefinanciering wordt echter ook gebruik gemaakt van andere financiële instellingen. Voordat middelen worden aangetrokken worden offertes aangevraagd bij minimaal twee instellingen. Vervolgens wordt gekozen voor die instantie die de meest gunstige condities voor de gemeente aanbiedt.

Kasbeheer

Evenals voor lange termijn financiering, worden ook voor korte termijn financiering de tarieven van een tweetal instellingen met elkaar vergeleken.

Bijlage 4 Incidentele baten en lasten

In deze bijlage is een specificatie opgenomen van de incidentele baten en lasten in de meerjarenbegroting. Na het totaaloverzicht in de volgende tabel, worden de posten puntsgewijs toegelicht.

Incidentele baten en lasten <i>Bedragen x € 1.000</i>	2015	2016	2017	2018
Programma 1				
1F Formatie inkomensvoorziening	117			
1F Verstrekkingen inkomensvoorziening	322			
Programma 2				
2A Grondexploitatieprojecten; inkomstenderving	37			
2D Omgevingsvergunning; inkomstenderving	71			
Programma 5				
5B Wegenonderhoud		268		
Programma 7				
7C Verkiezingen	49	0	39	39
Algemene dekkingsmiddelen				
Onvoorziene uitgaven	165	165	165	165
Reservering vrijval rente en afschrijving		73	95	136
Inzet reserve algemene uitkering	-127			
Totaal incidentele baten en lasten	634	507	299	340
Waarvan baten	-19	0	0	0
Waarvan lasten	653	507	299	340

Formatie inkomensvoorziening: In verband met een groot aantal beleidswijzigingen en een toename van werkzaamheden door een toename van het uitkeringenbestand, is extra formatie beschikbaar gesteld. Er vanuit gaande dat sprake is van een incidentele piek, wordt vooralsnog uitgegaan van formatieuitbreiding tot en met 2015.

Verstrekkingen inkomensvoorziening: Wij verwachten dat de rijksbijdrage die wij ontvangen in het kader van de inkomensvoorziening ook in 2015 niet voldoende zal zijn om alle kosten te dekken. Vooralsnog gaan wij uit van een eigen risico van € 392.000. Voor €70.000 is dit risico structureel opgenomen in de begroting. Dit betekent een aanvullende incidentele inzet van middelen van € 322.000 in 2015.

Grondexploitatieprojecten: In de najaarsnota 2013 is geconstateerd dat de dekking voor ambtelijke kosten binnen grondexploitatieprojecten daalt. De kosten kunnen in verband met de crisis op de woningmarkt niet worden verhaald via de grondopbrengsten of vergoeding door initiatiefnemers van een project. Incidenteel is rekening gehouden met een nadeel van € 37.000 voor 2014 en 2015.

Omgevingsvergunning: De invloed van de crisis blijft eveneens zichtbaar in het aantal aanvragen voor omgevingsvergunningen. De in 2012 ingezette afname zet zich voort in 2013, 2014 en naar verwachting ook in 2015. Met name grote projecten blijven uit of vinden vooralsnog geen doorgang. Een deel van de inkomstenderving kan worden gecompenseerd door kostenverlaging. Voor 2015 is rekening gehouden met een netto nadeel van € 71.000.

Wegenonderhoud: Uit analyse van de weginspecties in maart 2014 blijkt dat de kwaliteit van onze wegen de afgelopen twee jaar verder achteruit is gegaan. Nadat in 2012 gekozen is voor niveau C en het werken met een budgetplanning, is onderhoud gepleegd tot 'het geld op was', waardoor achterstallig onderhoud is ontstaan. Daardoor blijkt de kwaliteit van de wegen harder achteruit te gaan dan wij in 2012 nog verwachtten. In deze begroting is voorgesteld om in 2016 een extra budget van € 268.000 ter beschikking te stellen voor het onderhoud van ons wegareaal. Met het extra budget kan het wegonderhoud de komende jaren op de belangrijkste wegen op niveau B worden uitgevoerd, en de overige wegen op niveau C. De verkeersveiligheid en het comfort krijgen daarbij prioriteit.

Verkiezingen: Afhankelijk van het aantal geplande verkiezingen in het jaar, is budget opgenomen.

Stelposten: In de begroting is jaarlijks een post onvoorzien van € 165.000 incidenteel opgenomen. Deze post wordt als dekkingsmiddel gezien voor onvoorziene uitgaven. Daarnaast wordt de vrijval van rente en afschrijving binnen de begroting gereserveerd voor vervangingsinvesteringen. Zolang hier geen concrete investeringen tegenover staan, betreft het een incidentele last.

Inzet reserve algemene uitkering: In de reserve algemene uitkering zetten we middelen apart die door het rijk via de algemene uitkering met een bepaald doel beschikbaar worden gesteld. We zijn voornemens deze middelen voor dat doel te besteden, maar deze besteding loopt niet synchroon met de verstrekking vanuit het rijk.

Wanneer deze besteding uiteindelijk niet noodzakelijk is, zijn wij vrij te beslissen tot een alternatieve aanwending. In de reserve algemene uitkering zijn middelen gereserveerd voor de combinatiefuncties en de AWBZ-pakketmaatregelen. Wij constateren dat van deze middelen € 127.000 niet noodzakelijk is om de gewenste doelstellingen te realiseren. Wij stellen daarom voor dit bedrag vrij te laten vallen ten gunste van het resultaat 2015.

Bijlage 5 Berekening EMU-saldo

Op 10 juli 2007 is een wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) doorgevoerd. Deze wijziging houdt ondermeer in dat gemeenten verplicht zijn in de begroting en uitvoeringsstukken informatie op te nemen over het (geraamde) EMU-saldo. Met deze paragraaf voldoen wij aan die verplichting.

De berekening van het geraamde EMU-saldo over de jaren 2014 tot en met 2016 is weergegeven in de volgende tabel.

	<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroot 2014 na wijzigingen	Begroot 2015	Begroot 2016
1.	Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-1.594	-2.231	-1.293
2.	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	2.812	2.423	2.768
3.	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	683	518	518
4.	Investerings in (im)materiële activa die op de balans worden geactiveerd	7.771	7.313	13.063
5.	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4.			
6.	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op de exploitatie verantwoord			
7.	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	493	362	60
8.	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voor zover transacties niet op exploitatie verantwoord	329	7.892	535
9.	Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	1.750	1.251	286
10.	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder een van de bovenstaande posten			
11.	Verkoop van effecten: verwachte boekwinst op de exploitatie			
	Berekend EMU-saldo	-6.798	400	-10.761

Bijlage 6 Meerjaren Investeringsplan

	Investering	Jaar van investering	Afs. termijn	Kapitaallasten				
				2015	2016	2017	2018	2019
Vervangingsinvesteringen:								
Diverse inventaris	55	2015	10/15/20	4	6	6	5	5
Diverse inventaris	4	2016	10/15/20		1	1	1	1
Diverse inventaris	27	2017	10/15/20			2	3	3
Diverse inventaris	132	2018	10/15/20				12	18
Diverse inventaris	241	2019	10/15/20					16
subtotaal inventaris	460			4	6	8	21	43
Diversen ICT	381	2015	4	63	108	105	101	50
Diversen ICT	430	2016	4/6		63	106	103	99
Diversen ICT	185	2017	4			31	53	51
subtotaal ICT	996			63	171	242	257	200
Tractie	0	2015	7/10	0	0	0	0	0
Tractie	729	2016	7/10		76	121	117	114
Tractie	96	2017	7/10			11	17	17
Tractie	106	2018	7/10				10	15
Tractie	0	2019	7/10					0
subtotaal tractie	931			0	76	132	144	146
Gemeentewerf	16	2019	20					1
Verkeer	70	2015	10/15	5	2	3	3	3
Subtotaal vervangingsinvesteringen	2.473			72	255	385	425	393
Nieuwe investeringen:								
Geen								
Subtotaal nieuwe investeringen								
Totaal	2.473			72	255	385	425	393

Bijlage 7 Investerings- en financieringsstaat

	Stand 31-12-2014	Vermeerdering	Vermindering	Stand 31-12-2015	Vermeerdering	Vermindering	Stand 31-12-2016
<i>Bedragen x € 1.000</i>							
INVESTERINGEN							
Vaste activa							
Materiële vaste activa	41.477	7.313	2.423	46.368	13.064	2.768	56.663
Immateriële vaste activa	0	0	0	0	0	0	0
Financiële vaste activa	18.179	0	3	18.175	0	15.202	2.973
Totaal	59.656	7.313	2.426	64.543	13.064	17.970	59.637
FINANCIERINGEN							
Eigen vermogen	31.310	793	3.079	29.023	869	2.239	27.653
Langlopende geldleningen	28.800	0	2.950	25.850	0	2.550	23.300
Voorzieningen	3.062	518	1.251	2.328	518	286	2.560
Totaal	63.172	1.311	7.281	57.202	1.387	5.076	53.513
Financieringstekort/ -overschot	3.516			-7.341			-6.124
Voorraad grondexploitatie	8.311			806			742
Financieringstekort inclusief grondexploitatie	-4.795			-8.147			-6.866

	Vermeerdering	Vermindering	Stand 31-12-2017	Vermeerdering	Vermindering	Stand 31-12-2018
<i>Bedragen x 1.000</i>						
INVESTERINGEN						
Vaste activa						
Materiële vaste activa	308	2.754	54.218	238	2.625	51.831
Immateriële vaste activa	0	0	0	0	0	0
Financiële vaste activa	0	0	2.973	0	0	2.973
Totaal	308	2.754	57.191	238	2.625	54.805
FINANCIERINGEN						
Eigen vermogen	1.029	1.504	27.178	1.208	335	28.051
Langlopende geldleningen	0	2.038	21.262	0	2.048	19.214
Voorzieningen	518	231	2.847	518	491	2.874
Totaal	1.547	3.772	51.287	1.726	2.874	50.139
Financieringstekort			-5.904			-4.666
Voorraad grondexploitatie			742			742
Financieringstekort inclusief grondexploitatie			-6.646			-5.408

Bijlage 8 Totaaloverzicht bijstellingen en ombuigingen

Op basis van de besluitvorming tot nu toe zijn de volgende bijstellingen en ombuigingen te realiseren in de jaren 2015 en verder.

Begroting 2015 Bedragen x € 1.000	Herkomst	2015	2016	2017	2018
1. Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg					
1. Bovenwettelijk minimabeleid: wettelijke taken met vraaggerichte plus (incl. motie Renkum card)	Ombuigingsscenario's cat. 3/4	15	15	15	15
7. Verdere bundeling inspanningen na overdracht taken Wet op de jeugdzorg	Ombuigingsscenario's cat. 3/4	0	0	50	100
Peuterspeelzaalwerk	Aanvullende maatregelen 2013	0	15	15	15
Taken integreren in sociale wijkteams	Begroting 2014	0	0	100	100
19. Prestatieafspraken a.d.h.v. bibliotheekbeleidskader	Ombuigingsscenario's cat. 3/4	20	20	100	100
E-boeken	Meicirculaire 2014	15	17	20	23
Individuele (maatwerk) voorzieningen *)	Mei-/ septembercirculaire'14	254	650	713	713
3. Milieu, klimaat & duurzaamheid					
11. Overdragen grootschaliger bos en landschap	Ombuigingsscenario's cat. 3/4	68	68	68	68
Beheer afvalbakken openbare ruimte	Begroting 2014	30	30	30	30
5. Openbare ruimte					
13. Onderhoud bepaalde parken, hertenkamp, kinderboerderij door groepen particulieren	Ombuigingsscenario's cat. 3/4	42	42	42	42
Gemeentelijke begraafplaatsen en aula's	Begrotingsscan	25	25	25	25
Beheer begraafplaatsen	Begroting 2014	50	50	50	50
Integraal beheer openbare ruimte (tevens programma 6)	Begroting 2014	100	200	300	300
Beheer en onderhoud sportterreinen	Begrotingsscan	100	100	100	100
Sport	Aanvullende maatregelen 2013	50	50	50	50
Sport	Begroting 2014	50	50	50	50
6. Economie & cultuur					
Airbornewandeltocht	Begroting 2014	15	15	15	15
Stimuleringsbudget kunst & cultuur	Begroting 2014	10	10	10	10
7. Inwoner, bestuur & organisatie					
Maatschappelijk vastgoed	Begroting 2014	300	300	300	300
Overheveling buitenonderhoud	Meicirculaire 2014	307	303	300	296
Aanvullende efficiencytaakstelling	Aanvullende maatregelen 2013	89	160	132	132
Burgerjaarverslag	Begroting 2014	10	10	10	10
ICT	Begroting 2014	0	0	100	100
Personeel volgt budget	Begroting 2014	100	150	200	200
Belastingen: E-overheid	Meicirculaire 2014	9	0	0	0
Onderhoudskosten gemeentelijk vastgoed	Begroting 2014	100	100	100	100
Algemene dekkingsmiddelen					
Dualiseringskorting	Meicirculaire 2013	34	30	26	26
Nationaal Uitvoeringsprogramma	Circulaires AU	35	0	0	0
Totaal		1.828	2.410	2.921	2.970

*) De taakstelling die het rijk doorvoert als gevolg van het regeerakkoord is in zijn geheel doorgevoerd binnen het product individuele voorzieningen. Voor de gemeente Renkum zal nog worden bekeken tot welke nieuwe besparingen het nieuwe regime zal leiden. De afgelopen jaren zijn al verschillende bezuinigingen gerealiseerd binnen het product individuele voorzieningen. Daarom zal binnen geheel programma 1 worden gezocht naar mogelijkheden om de genoemde bezuinigingen te realiseren.

Bijlage 9 Welk beleid is voor handen?

Algemeen

- Strategische visie

Programma 01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg

1A. Algemene voorzieningen

Arbeidsparticipatie

- Re- integratieverordening WWB 2012
- Uitvoeringsnotitie Participatie & re-integratie, april 2013
- Beleidsregels individuele loonkostensubsidie WWB,
- Beleidsregels premieregeling uitstroom WWB,
- Verordening cliëntenparticipatie WWB, WIJ, IOAW, IOAZ 2011, intern huishoudelijk reglement
- Gemeenschappelijke regeling Permar WS 2011
- WSW-beleid gemeente Renkum 2007
- Verordening persoonsgebonden budget begeleid werken Wsw 2009

Mantelzorg

- Notitie uitvoering mantelzorgbeleid 2013-2015

Vrijwilligers

- Notitie uitvoering vrijwilligersbeleid 2013-2015

Sociale samenhang en leefbaarheid

- Kadernota sociaal domein 'De kunst van samenleven in Renkum'
- Sociale Structuurvisie
- WMO-beleidskader 2012-2015
- Nota Integraal Jeugdbeleid Gemeente 2011
- Nota Centrum voor Jeugd en Gezin (2010 e.v.)

1B. Gezondheid

- Regionale en lokale nota gezondheidsbeleid "Gezond Verbinden" 2012-2014

1C. Sport

- Kadernota en uitvoeringsprogramma 'Sportief verbinden'

1D. Educatie

Lokale educatieve agenda

- Uitvoeringsplan VVE 2010-2014

Peuterspeelzaalwerk

- Verordening Kinderopvang gemeente Renkum 2013
- Kwaliteitsregels peuterspeelzaalwerk Renkum

Inburgering en integratie

- Gewijzigde wet inburgering 2013
- Notitie inburgering en integratie in de gemeente Renkum 2009 - 2011
- Verordening wet inburgering

Volwassenen Educatie

- Beleidsnota integrale visie volwassenen educatie 2009 – 2014

Openbaar bibliotheekwerk

- Gemeentelijk Bibliotheekbeleidskader 2012 - 2015

1E. Minima***Minimabeleid***

- Verordening RenkumKaart (2014)
- Regeling Categoriele bijstand voor chronische zieken en gehandicapten (vervalt m.i.v. 01-01-2015)
- Verordening maatschappelijke participatie schoolgaande kinderen (vervalt m.i.v. 01-01-2015)
- Verordening langdurigheidstoeslag 2012 (wordt vervangen door de verordening Individuele Inkomenstoeslag)
- Collectieve ziektekostenverzekering
- Beleidsplan Integrale Schuldhulpverlening gemeente Renkum 2013-2015
- Beleidsregels schuldhulpverlening
- Beleidsregels bijzondere bijstand (diverse)
- Nota Integraal Minimabeleid 2015 t/m 2018 (in wording; beoogde vaststelling november 2014)

1F. Inkomensvoorziening

- Handhavingsverordening WWB, Bbz 2004, Ioaw en Ioaz gemeente Renkum 2013 (wijzigt in 2015)
- Maatregelverordening WWB, Bbz 2004, Ioaw en Ioaz 2013 (wijzigt m.i.v. 1-1-2015)
- Toeslagenverordening WWB 2012 (vervalt per 1-1-2015)
- Beleidsregels terugvordering Wet werk en bijstand
- Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive Renkum 2013 (wijzigt m.i.v. 1-1-2015)
- Verbeterplan MAU 2013-2015

1G. Maatwerkvoorzieningen***WMO***

- Kadernota Sociaal Domein
- Verordening Wmo (wordt geactualiseerd, beoogde vaststelling voor 1-11-2014)
- WMO beleidskader 2012-2015

Leerlingenvervoer

- Verordening leerlingenvervoer gemeente Renkum 2009/ aanpassing 2014

Programma 02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit**2A. Ruimtelijke ontwikkeling**

- Strategische Visie 2040 (2010)
- Ruimtelijke Visie 2025 (2011)
- Economische Visie (2011)
- Sociale Visie (2009)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Klingelbeekseweg (2011)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Veentjesbrug (2011)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Schaapsdrift (2011)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Cardanuslaan (2011)
- Basisvisie Landgoederen & Buitenplaatsen (2013)
- Businessplan voor de bedrijfsomgeving Renkum (2012)
- Nota Grondbeleid 2007
- Methodiek Projectmanagement RO-projecten (herziene versie 2012)

2B. Wonen

- Nota Wonen (2014, januari 2014 vastgesteld door de Raad)
- Investeringsprogramma ISV 2010 - 2014 Gemeente Renkum
- Regionale en subregionale Woonagenda 2013-2020 vastgesteld door het college van de stadsregio en het college van b&w van Renkum
- Bestuursovereenkomst Verstedelijking & Mobiliteit Subregio: Arnhem Noord 2012 – 2014 (vastgesteld door de stadsregioraad Arnhem-Nijmegen)
- Regionale Huisvestingsverordening Stadsregio Arnhem Nijmegen 2013 (vastgesteld door Stadsregioraad)
- Programma woonservicegebied kern Renkum (2009)

2C. Bestemmingsplannen

Zie 2A

2D. Omgevingsvergunning

- Welstandsnota 2013 (27-3-2013, kaderstellend)
- Handhavingsbeleid en Uitvoeringsprogramma Omgevingsrecht en overige taken Team Vergunning, Toezicht & Handhaving 2011
- Handhavingsbeleid en Uitvoeringsprogramma 2013/2014

2E. Mobiliteit

- Gemeentelijk Verkeer en Vervoersplan (GVVP) (2010)
- Meerjaren Uitvoeringsprogramma GVVP 2011-2014 (MUP) (geherprioriteerd juni 2013)
- Beleidsregels uitritten en uitwegen (2012)
- Parkeernota Gemeente Renkum (26-2-2014)

Programma 03 Milieu, klimaat & duurzaamheid

3A. Milieu en duurzaamheid

- Milieunota Renkum/ Milieukader 2013-2016 (24-4-2013)
- Geluidsbeleidsplan 2009
- Nota Bodembeleid Renkum 2010
- Kadernota Duurzaam Renkum 2010

3C. Bos en landschap

- Landschapsontwikkelingsplan (LOP) (2006)
- Visie Landgoederen en Buitenplaatsen (29-5-2013, kaderstellend)
- Bosbeleidsplan Gemeente Renkum 2003-2013 (beheerplan)

3D. Water en riolering

- Watervisie Renkum werkt aan water (2007, actualisatie in op te stellen vGRP 2016-2019)
- Uitvoeringsprogramma water (2009)
- Gemeentelijk Rioleringsplan Renkum (GRP) 2010-2014

3E. Afvalverwijdering en -verwerking

N.v.t.

Programma 04 Veiligheid

4A. Integraal veiligheidsbeleid

- Integraal Veiligheidsbeleid Gemeente Renkum 2011-2013

4B. Toezicht en handhaving

- Handhavingsbeleid en Uitvoeringsprogramma Omgevingsrecht en overige taken Team Vergunning, Toezicht & Handhaving (2011)
- Handhavingsbeleid en Uitvoeringsprogramma (2013/2014)

4C. AMHK (Advies en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling)

- Regiovisie aanpak huiselijk geweld (28-5-2014)

Programma 05 Openbare ruimte

5A. Groenonderhoud

- Groenbeheersplan (30-1-2013)
- Beleidsplan Groenbeheer (2012)
- Speelruimteplan: Ruimte voor spelen, bewegen, ontdekken en ontmoeten (2010)
- Buiten Zicht Groenstructuur gemeente Renkum (2004)

5B. Wegen, straten en pleinen

- Beleidsnota Wegbeheer 2013-2017
- Actualisatienota Wegbeheer 2013-2017 (30-1-2013) – *Wordt geactualiseerd in najaar 2014*
- Renkums Licht doorgelicht 2006-2015 – *Wordt geactualiseerd in 2015*

Programma 06 Economie & Cultuur

6A. Ondernemen en bedrijvigheid

- Economische Visie (2011)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Klingelbeekseweg (2011)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Veentjesbrug (2011)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Schaapsdrift (2011)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Cardanuslaan (2011)
- Businessplan voor de bedrijfsomgeving Renkum (2012)

6B. Recreatie en toerisme

- Ruimtelijke Visie 2025 (2011)
- Toeristisch Recreatief Ontwikkelingsplan 2006 (TROP)

6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie

- Cultuurvisie 2005 – 2015
- Beleidsnota Archeologie 2010
- Welstandsnota 2012
- Basisvisie Landgoederen & Buitenplaatsen 2013

Programma 07 Inwoner, bestuur & organisatie

7A. Bestuursfilosofie en inwonerparticipatie

- Nota Burgerparticipatie (25-6-2013, kaderstellend)
- Bestuursfilosofie (25-6-13, kaderstellend)
- Communicatie, voetbal en het weer, daar hebben we toch allemaal verstand van? (1998)

7E. Belastingen

- Verordening op de heffing en de invordering van onroerende zaakbelastingen (2011)
- Verordening op de heffing en de invordering van belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten (2011)
- Verordening op de heffing en de invordering van hondenbelasting (2011)
- Verordening op de heffing en de invordering van rioolheffing (2011)
- Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing (2011)
- Verordening op de heffing en de invordering van toeristenbelasting (2011)
- Verordening op de heffing en de invordering van marktgelden (2011)
- Verordening op de heffing en de invordering van leges (2014)
- Verordening op de heffing en de invordering van lijkbezorgingsrechten (2014)
- Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen (2012)
- Nota lokale heffingen (2005)

7F. Vastgoed

Onderwijshuisvesting

- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs 2007
- Verordening materiële financiële gelijkstelling onderwijs gemeente Renkum 2007
- Integraal huisvestingsplan 2013-2020
- Actualisering Integraal Huisvestingsplan (18-12-13)
- Integraal huisvestingsplan Renkum/Heelsom (25-9-13)
- Beleidsnota onderwijshuisvesting gemeente Renkum 2011

Sportaccommodaties

- Kadernota en uitvoeringsprogramma 'Sportief Verbinden'

7G. Bestuur en organisatie

- Toekomstvisie 2030
- Archiefverordening
- Integriteitsbeleid 2001 en evaluatienota 2004
- Mandaatregeling
- Verordening vergoedingen commissie en raad
- Verordening vergoeding wethouders
- Financiële en controleverordening Gemeente Renkum
- Organisatie en mandaatbesluit
- Informatiebeleidsplan
- Dienstverleningsconcept

Bijlage 10 Exploitatieoverzicht Projecten

Projecten grondexploitatie	Grond aankoop	Bouwrijp maken/sanering	Planbegeleiding	Financiering	Overige kosten	Totale kosten	Verkoop grond	Overige inkomsten	Totale inkomsten	Boekwaarde	Voorziening	Boekwaarde na voorziening
<i>Bedragen x € 1.000</i>												
Projecten met exploitatieberekening												
<i>3B4bouwgrondexploitatie</i>												
Stand per 31-12-13	1.815	19	868	1.272	1.575	5.549	1.786	124	1.910	3.639	1.508	2.131
2014	0	1	60	64	3	128	0	45	45	83	26	57
2015	0	0	63	65	0	128	1.795	40	1.835	-1.707	0	-1.707
2016	0	0	18	14	0	32	500	13	513	-481	0	-481
2017 en verder	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	1.815	20	1.009	1.415	1.578	5.837	4.081	222	4.303	1.534	1.534	0
<i>Oosterbeek hoog</i>												
Stand per 31-12-13	5.715	248	616	1.567	204	8.350	3.321	94	3.415	4.935	3.108	1.827
2014	0	0	15	55	0	70	0	94	94	-24	29	-53
2015	0	0	7	26	0	33	1.807	0	1.807	-1.774	0	-1.774
Totaal	5.715	248	638	1.648	204	8.453	5.128	188	5.316	3.137	3.137	0
<i>Dalzone</i>												
Stand per 31-12-13	1.725	150	661	942	25	3.503	703	465	1.168	2.335	50	2.285
2014	0	3	20	68	0	91	0	0	0	91	6	85
2015	0	0	8	18	0	26	2.396	0	2.396	-2.370	0	-2.370
2016	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	1.725	153	689	1.028	25	3.620	3.099	465	3.564	56	56	0
<i>Doorwerth Centrum/Mozartlaan</i>												
Stand per 31-12-13	0	275	703	137	120	1.235	56	79	135	1.100	886	214
2014	0	0	6	6	0	12	0	0	0	12	10	2
2015	0	0	3	6	0	9	225	0	225	-216	0	-216
2016	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	0	275	712	149	120	1.256	281	79	360	896	896	0
<i>Dennenkamp (woningbouw)</i>												
Stand per 31-12-13	319	53	698	288	81	1.439	0	200	200	1.239	0	1.239
2014	0	15	46	37	1	99	0	15	0	84	0	84
2015	0	0	37	40	0	77	1.400	0	1.400	-1323	0	-1323
2016	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2017 en verder												
Totaal	319	68	781	365	82	1.615	1.400	215	1.600	0	0	0
<i>Bergerhof</i>												
Stand per 31-12-13	0	6	270	-38	2	240	377	240	617	-377	0	-377
2014	0	0	20	-13	0	7	102	0	102	-95	0	-95
2015	0	0	30	-15	0	15	0	80	80	-75	0	-75
2016	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2017 en verder	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	0	6	320	-66	2	262	479	320	799	-537	0	-537
Totaal										-/- 5.623	5.623	-537

Een negatieve waarde bij de boekwaarde betreft een voordelig resultaat.

Door afrondingen kan de som van de afzonderlijke onderdelen afwijken van het totaal.

Projecten grondexploitatie	Grond aankoop	Bouwrijp maken/sanering	Planbegeleiding	Financiering	Overige kosten	Totale kosten	Verkoop grond	Overige inkomsten	Totale inkomsten	Boekwaarde	Voorziening	Boekwaarde na voorziening
Bedragen x € 1.000												
Projecten zonder exploitatieberekening												
<i>Talsmalaan</i>												
Stand per 31-12-13	340	0	71	53	0	464	0	0	0	464	0	464
2014	0	0	9	13	0	22	0	0	0	22	0	22
2015	0	0	12	14	0	26	0	0	0	26	0	26
2016	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	340	0	92	80	0	512	0	0	0	512	0	512
<i>Veritasweg</i>												
Stand per 31-12-13	54	3	56	85	17	216	0	0	0	216	0	216
2014	0	0	7	6	0	13	0	7	0	6	0	6
2015	0	0	5	7	0	12	0	5	0	7	0	7
2016	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	54	3	68	98	17	241	0	12	0	229	0	229
Totaal boekwaarde										741		741

Een negatieve waarde bij de boekwaarde betreft een voordelig resultaat.

Door afrondingen kan de som van de afzonderlijke onderdelen afwijken van het totaal.

Overige projecten	Grond aankoop	Bouwrijp maken/sanering	Planbegeleiding	Financiering	Overige kosten	Totale kosten	Verkoop grond	Overige inkomsten	Totale inkomsten	Boekwaarde	Voorziening	Boekwaarde na voorziening
Bedragen x € 1.000												
<i>Willemsen Naaldhout</i>												
Stand per 31-12-13	0	0	142	40	6	188	0	23	23	165	34	131
2014	0	0	1	4	0	5	0	0	0	5	0	5
2015	0	0	14	4	0	18	0	0	0	18	0	18
2016	0	0	14	4	0	18	0	22	22	-4	0	-4
2017 en verder	0	0	10	0	0	10	0	160	160	-150	0	-150
Totaal	0	0	181	52	6	239	0	205	205	34	34	0
<i>Wolfsheide</i>												
Stand per 31-12-13	0	0	210	49	11	270	0	70	70	200	0	200
2014	0	0	13	6	0	19	0	27	27	-8	71	-79
2015	0	0	13	5	0	18	0	149	149	-131	0	-131
2016	0	0	10	0	0	10	0	0	0	10	0	10
2017 en verder												
Totaal	0	0	246	60	11	317	0	246	246	71	71	0
<i>Projecten dorpsvernieuwing</i>												
Stand per 31-12-13	0	0	59	0	0	59	0	0	0	59	0	59
2014			27			27		61	61	-34		-34
Totaal	0	0	86	0	0	86	0	61	61	25	0	25
Totaal boekwaarde	0	0	513	112	17	642	0	512	512	130	105	25

Een negatieve waarde bij de boekwaarde betreft een voordelig resultaat.

Door afrondingen kan de som van de afzonderlijke onderdelen afwijken van het totaal.

Vaststelling Begroting 2015

Aldus vastgesteld in de raad van de gemeente Renkum in haar openbare vergadering van 5 november 2014.

De raad van de gemeente Renkum

de griffier,

de voorzitter,

mr. J.I.M. le Comte

J.P. Gebben